תלמוד בבלי · ראשונים · רבינו גרשום · סדר קדשים

רבינו גרשום על מנחות

גרשום בן יהודה

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רבינו גרשום על מנחות

גרשום בן יהודה

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רבינו-גרשום-על-מנחות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162152 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ג. 6
דף כה: 6
דף כו. 7
דף לט: 7
דף מ. 8
דף מ: 9
דף מא. 10
דף מא: 11
דף מב. 12
דף מב: 13
דף מג. 14
דף מג: 15
דף מד. 16
דף מד: 16
דף מה. 17
דף מה: 18
דף מו. 19
דף מו: 20
דף מז. 20
דף מז: 21
דף מח. 22
דף מח: 23
דף מט. 24
דף מט: 24
דף נ. 25
דף נ: 26
דף נא. 27
דף נא: 28
דף נב. 28
דף נב: 30
דף נג. 30
דף נג: 30
דף נד. 31
דף נד: 32
דף נה. 33
דף נה: 33
דף נו. 34
דף נו: 35
דף נז. 35
דף נז: 36
דף נח. 37
דף נח: 37
דף נט. 38
דף נט: 39
דף ס. 40
דף ס: 40
דף סא. 41
דף סא: 41
דף סב. 41
דף סב: 42
דף סג. 43
דף סג: 43
דף סד. 44
דף סד: 46
דף סה. 47
דף סה: 47
דף סו. 48
דף סו: 49
דף סז. 50
דף סז: 51
דף סח. 51
דף סח: 52

דף סט. 53
דף סט: 54
דף ע. 55
דף ע: 56
דף עא. 57
דף עא: 57
דף עב. 59
דף עב: 60
דף עג. 61
דף עג: 62
דף עד. 63
דף עד: 64
דף עה. 64
דף עה: 65
דף עו. 66
דף עו: 67
דף עז. 68
דף עז: 69
דף עח. 69
דף עח: 71
דף עט. 71
דף עט: 72
דף פ. 73
דף פ: 73
דף פא. 74
דף פא: 75
דף פב. 76
דף פב: 77
דף פג. 78
דף פג: 79
דף פד. 80
דף פד: 81
דף פה. 81
דף פה: 82
דף פו. 83
דף פו: 84
דף פז. 85
דף פז: 85
דף פח. 86
דף פח: 87
דף פט. 88
דף פט: 89
דף צ. 90
דף צ: 90
דף צא. 91
דף צא: 92
דף צב. 93
דף צב: 93
דף צג. 95
דף צג: 95
דף צד. 95
דף צד: 96
דף צה. 97
דף צה: 98
דף צו. 99
דף צו: 100
דף צז. 101
דף צז: 102
דף צח. 104
דף צח: 105
דף צט. 106
דף צט: 107
דף ק. 108
דף ק: 109

דף קא. 110
דף קא: 111
דף קב. 112
דף קב: 114
דף קג. 115
דף קג: 116
דף קד. 116
דף קד: 118
דף קה. 119
דף קה: 120
דף קו. 122
דף קו: 124
דף קז. 126
דף קז: 128
דף קח. 129
דף קח: 130
דף קט. 133
דף קט: 135
דף קי. 136

דף ג.

אמרי דילמא. חטאת היא כדקאמר והאי דעבד ליה מיצוי למעלה דכבר עשה לה הזאה למטה כדינה ומיצוי חטאת כשר אפי' למעלה דאמר מר במס' זבחים מיצה דמה בכל מקום במזבח כשרה משום דכתיב והנשאר בדם ימצה אל יסוד המזבח אי איכא שירים בדם אחר שהזה ימצה ואי ליכא לא מעכבי וכי היכי דלא מעכבי כפרה הכי נמי כי איתנהו כשרין בכל מקום הילכך לא מינכרא:

ומיצוי הוה עביד לה. כעולה ולא הזאה:

הכי נמי. דלר"ש הכא מינכרא מילתא אבל ר"ש לא אמר שאין המנחה דומה לעופות שאין דומה לזבחים קאמר:

ומקשי ליה מזבחים קדשי קדשים ששחטן כו':

אף בדרום. דכתיב אל פתח אהל מועד דמשמע בכל מקום בעזרה:

התינח היכא דאייתי כשבה. לחטאת יחיד ושחט לשם עולה דלא מינכרא מילתא דלכשבה יש לה זנב ארוך ומכסה הנקבות ולא מינכרא מילתא אלא שעירת חטאת יחיד זנבה קצר ואין מכסה הנקבות:

לאו אדעתייהו דאינשי. למחזי הי זכר והי נקבה ולא מוכחא מילתא:

לא פסיקא ליה. דלשם אשם זקן בן שתי שנים שוחטו אלא לשום אשם סתם ואיכא אשם בן שנה ולא מינכרא מילתא:

אמר. בפירוש לשם אשם גזילות[1] ומפרש דבן שתי שנים הוא מאי איכא למימר הא מינכרא מילתא:

דהאי צמר. דאשם כבש הוא ויש לו צמר ולבן הוא ושעיר צמרו שיער הוא ושחור הוא ומינכר דהאי שחור והאי לבן כדאמר במס' שבת [דף עז] מאי טעמא דעיזא מסגי בריש עדרא כברייתו של עולם וכו' לא מינכרא מילתא דסברי דדכרא אוכמא הוא דחזי לאשם:

אין הכי נמי. לטעמא דר"ש לירצי דהא מינכרא מילתא. ע"כ מהרגמ"ה:

דף כה:

רבינא אמר לא איצטריך לאוקומי להני מתנייתא כתנאי דטומאתו דקתני בברייתא קמא היינו בין בשוגג בין במזיד דהכי משמע (תנו רבנן) [לישנא] דם שניטמא משמע דניטמא בין בשוגג בין במזיד וזרקו בשוגג. דעביד זריקה בשוגג הורצה. במזיד אי עביד זריקה במזיד לא הורצה דקנסינן ליה היינו זריקתו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה והילכך לא

[1] אולי דכוונתו בזה כדי שלא תקשה לפי זה מה שהקשו התוס' בד"ה אמר.

קשיין הני מתנייתא אהדדי דהכי נמי תניא אידך דקתני על מה הציץ מרצה על הדם ועל הבשר ועל החלב שנטמא בין בשוגג בין במזיד כלומר דטומאה הוי בין בשוגג בין במזיד הורצה ולעולם נמי אמרינן שניטמא היינו בין ניטמא בשוגג בין ניטמא במזיד:
זריקתו בין בשוגג בין במזיד דברייתא קמא אתוקמא כד הוה סליקא אדעתין מעיקרא דהכי קאמר ת"ר דם שניטמא וזרקו בשוגג דהאי בשוגג אניטמא קאי. והכי קאמר דם שניטמא בשוגג וזרקו בין שזרקו בשוגג בין שזרקו במזיד הורצה הואיל דאיטמא בשוגג אבל דאיטמא במזיד לא הורצה אפי' זרקו בשוגג והיינו דאמר רב שילא זריקה בין בשוגג וכו':
ולרב שילא הא קתני אידך ברייתא שנטמא בין בשוגג בין במזיד דאלמא בשוגג ומזיד בתר טומאה אזיל ותיובתא אאידך ברייתא דתני דכי נטמא במזיד לא הורצה. הכי קאמר דהכי תני לה להא ברייתא דעל מה הציץ מרצה כו'. דהיינו כי הך ברייתא קמא דאזריקה קאי בין בשוגג בין במזיד:

דף כו.

ת"ש כו' וקתני וזרקו בשוגג הורצה ובמזיד לא הורצה אלמא בזריקתו בשוגג הורצה במזיד לא הורצה אבל טומאתו שנטמא משמע בין בשוגג בין במזיד ותיובתא דרב שילא דאמר דכי זרקו בין בשוגג בין במזיד הורצה הכי קאמר דם שנטמא וזרקו כי זרקו בין בשוגג בין במזיד אם נטמא בשוגג הורצה אבל אם נטמא במזיד לא הורצה והיינו כרב שילא דאמר טומאה בשוגג הורצה כו':

דף לט:

תכילתא. ופסול:
חוטי צמר פוטרין בטלית של פשתן. דכיון דתכלת מעמרא הוא דפטר של פשתים:
כולן. השיראין והכלך והסיריקון חוטי צמר ופשתים פוטרין בהן ביחד:
הן. בעצמן השיראין:
במינן פוטרין. אם הציצית הוא של מינן פוטרין:
אלא אי אמרת דאורייתא ציצית דצמר ופשתי' הוא דפטרי ולאו ציצית דשאר מינין:
כדרבא דסבר דמדאוריי' נמי ציצית דשאר מינין פוטרין במינו דרבא רמי כתיב כו':
ורב נחמן דאמר שיראים פטורין מן הציצית מדאורייתא אמר כדתנא דבי ר' ישמעאל הואיל ונאמרו בגדים בתורה סתם כגון על כנפי בגדיהם וכגון גבי שרצים וכל כלי עץ

או בגד ופרט לך הכתוב באחד מהן צמר ופשתים. גבי נגעים דכתיב בבגד צמר או בבגד פשתים:

דף מ.

סדין של פשתים בציצית בית שמאי פוטרין. לפי שתכלת צמר הוא והוי כלאים:
וב"ה מחייבין. דרחמנא שריה ומשו"ה נקט לשון פטור וחיוב דכל בגד שיש לו ד' כנפים חייב בציצית:
א"ר אלעזר ב"ר צדוק האיך בית שמאי פוטרין והלא כל המטיל תכלת לסדינו בירושלים אינו אלא מן המתמיהין (אבל) שתמיהין עליו בני אדם אותן שאין יודעין שמותר. תמיהא איכא איסורא ליכא:
אמר ר' א"כ שאינה אסורה בציצית למה אסרוה חכמים לפי שאין בקיאין. מפני בני אדם שאינן בקיאין בהלכות ציצית ולא ידעי דשרי להכי אסרו בירושלים משום דהוה רוב עם ולא בקיאי לישנא אחרינא אמאי מחייבי ב"ה והלא כל המטיל אינו אלא מן המתמיהין שתמיהין עליו בני אדם מפני מה הטיל והלא אינו חייב בציצית. אמר ר' (יוסי) א"כ הואיל וב"ה מחייבין למה אסרוה חכמים והלשון הראשון הוא עיקר:
ולרמו בי עשרה תכלת לסדינין וליפקו לשוקא וניפרסמא למילתא לאותן שאינן בקיאין דמותר כ"ש דמתמהי כי חזו בי עשרה בסדיניהון ומשום הכי אסורה:
ולדרוש בפרקא בדרשא בבית הכנסת דשרי לשוויי תכלת בסדין ולא ליתמהו:
גזירה דלמא אתו למירמא קלא אילן צמר שצבוע בקלא אילן שדומה לתכלת וההוא לא הוי מצוה וחייב משום כלאים הילכך אסורה:
ואמאי אסרוה מפני כך לא יהיה אותו קלא אילן אלא כלבן כלומר אם אינו חשוב כתכלת נדוננו כלבן ולימא דשרי:
כיון דאפשר מינן כלומר[2] כיון שמטיל הכנף והוא עיקר מצותן של ציצית הילכך לא נדוננו כלבן של צמר הקלא אילן להתירה דאפי' לבן של צמר אין עיקר מצותה:
אם אתה יכול לקיים את שניהם עשה דציצית ולאו דלא תלבש שעטנז כגון הכא דמצי לקיים שניהם דיכול למירמי ביה חוטי פשתן והלכך אסרוה גזירה משום קלא אילן:
ואמאי אסרוה משום קלא אילן וליבדקה. כלומר נידרש להו בפירקא היאך אדם יכול לבדוק אם הוא תכלת או קלא אילן וידעי למיבדקיה ואכתי לישתרי. אע"ג דידעי למיבדקיה להכי אסרוה גזירה משום טעימה דתכלת. ניסיון שמנסין את הצבע של תכלת

[2] אולי צ"ל כיון דצריך להטיל ממין הכנף והוא עיקר כו'.

שלוקחין מעט צמר ומטבילין בצבע לידע אם יהיה לו מראה יפה של תכלת וזו היא טעימה ואותה טעימה פסולה שלא נצבעה לשום ציצית. ושמא יטלנו בסדין ואותו אי אפשר לבדוק והוו כלאים הלכך אסורה:
ואכתי מפני מה אסרוה בשביל טעימה:
ולכתבה אדיסקי כלומר יכתבו ספרים ולשדרן לגולה דטעימה פסולה לציצית ולא אתו למירמי בסדין ואנן אדיסקא ליקום וליסמוך למישריה שמא איכא מאן דלא חזי לדיסקא ואתו למירמי טעימה אמר רבא השתא אחמץ בפסח ויוה"כ דאיסור כרת סמכינן אדיסקא ששולחין לגולה כשמעברין אדר או אלול:

דף מ:

הכא דעשה בעלמא הוא דכתיב ועשו להם ציצית לשמן לא כ"ש דסמכינן:
אלא מה טעם אסורה גזירה שמא יקרע סדינו בתוך ג' אצבעות סמוך לכנף מקום שראוי להטיל ציצית ויתפרנו להקרע בחוט של צמר או של פשתים ופעמים שמשתייר מן החוט של תפר ויעשנו ציצית עם חוטין אחרים והתורה אמרה תעשה ולא מן העשוי ולא הוי ציצית ועובר משום כלאים. מאי טעמא. האי דכתיב על כנפי בגדיהם בעינן עיקר טלית רובו שיהא של בגד:
אמר רב סחורא הטיל ציצית לבעלת שלש כנפים והשלימה לד' שעשה לה כנף רביעי והניח בו ציצית רביעי פסולה מאי טעמא דכי הטיל לבעלת ג' לא הוי ציצית דלאו בת חיובא היא ההיא שעתא דעל ארבע כנפות כסותך אמר רחמנא ולא על ג' וכי משלים לה ד' לאו כלום הוי דהני תלת מיחזי כמו שלא נעשו לשום ציצית ולא מצי למיחשבינהו השתא דתעשה אמר רחמנא בעידן חיובא ולא מן העשוי כבר שלא בזמן חיובא:
חסידים הראשוני' כיון שארגו בה בטלית ג' אצבעות היו מטילין לה תכלת לאותן שתי כנפים מפני שהיו זריזין במצות וכי משלמי לה לטלית כולה רמו לה ב' ציצית האחרים אלמא לא אמרי' תעשה ולא מן העשוי כבר:
אימא כיון שבצעו בה שלשה כלומר כיון שגמרו ג' אצבעות האחרונים לא הוו משהו לה אלא לאלתר רמו לה תכילתא וכל הכנפים ביחד:
והאמר ר' זירא הטיל למוטלת. היינו שהטיל ציציות אחרים לסדין שכבר היתה מוטלת לה ציציות כשרה ואין בה חיוב כלאים דחשבינן להו כמי שהטילן כולן ביחד דמי ולא אמרינן כי רמי הני בתראי לאו בת חיובא הואי דכבר היו לה ציציות הכא נמי שהטיל לבעלת ג' כי חזר והטיל הרביעי ליחשוב כהטיל עכשיו כולן ביחד הוו ולא תפסל:

אמר רבא מהא לא קשיא דהאי הטיל למוטלת משום הכי כשרה דבבל תוסיף (בעל) קאי אבל מעשה לא הוי הנך בתראי לצורך תיקון הטלית שכבר היא מתוקנת והוי כמאן דליתנהו משום הכי כשרה. אבל הכא בהטיל לבעלת ג' מעשה קא עביד דהשתא הוא דמיתקנא כד משוי ביה האי ציצית רביעי. וכיון דהנך ג' קמאי לאו בכשרות עבדינהו קרינא ביה תעשה ולא מן העשוי הלכך פסולה:

מתקיף לה רב פפא להאי תירוץ דרבא ממאי דהאי גברא דהטיל למוטלת לאוסופי קא מיכוין ולא לבטל כך קאמרת דלמא לבטולי הנך קמאי קא מיכוין ומעשה איכא דהשתא הוא דקא עביד מעשה ואפילו הכי אמר רבי זירא דכשרה דדמי כמו שהטילן ביחד דאי לא חשבינן הכי אמאי כשרה הא הוי הנך קמאי כלאים אלא שמע מינה דחשבינן להו כציצית הכא נמי בהטיל לבעלת שלשה אע"ג דהשתא קא עביד מעשה כי השלימה אמאי פסולה ליחשבינהו נמי כמו שהטילן ביחד אלא ודאי קשיא:

תכלת בסדין אין בה משום כלאים ואפילו בטלית שהיא פטורה מן הציצית אין בה משום כלאים:

אילימא דלית בה שיעורא כדי להתכסות:

דף מא.

(וכן לענין איסורין דכלאי' דאי אין הקטן כדי להתכסות) וכן לענין איסורין דכלאים דכי אין הקטן מתכסה בה ראשו ורובו אף על פי שהגדול יצא בה עראי אין בה משום כלאים:

והתנן אין עראי פוטר מאיסור כלאים. אלא חייב על עראי כעל קבע אפי' בטלית קטנה:

וכן לענין סדין בציצית אם אין הקטן מתכסה בה ראשו ורובו חייבת משום כלאים והיכי אומר אפי' בטלית פטורה אין בה משום כלאים:

אלא מאי אפי' בטלית פטורה דקאמר שאם הטיל ציצית לסדין שכבר מוטלת לה ציצית בתחלה:

והאמר ר' זירא חדא זימנא הטיל למוטלת כשרה. ההיא מכלל דהא איתמר:

טלית כפולה שהיתה גדולה כשתים וכפלה חייבת בציצית ור' שמעון פוטר דאי רמי ליה כשהיא כפולה זימנין דמפשטא ולא קאי חוטא להדי כנף:

בסוכי אסולי בלע"ז. (חייבת) חובת טלית היא ואף על גב דלא מיכסית בה אסור להניחה בלא ציצית:

כיון שבצעו בה ג' לאלתר כשנארגה כולה קודם שהסירוה מן העץ היו מטילין לה ציצית קודם שתהא ראויה להתכסות אלמא דסברי דחובת טלית היא. הא דקאמר דחובת טלית היא היינו פליגא דמלאכא. מלאך ממש. סרבלא מקטורן שאין לו ד' כנפים:

סדינא. לפי שאסרו תכלת בסדין לא הוה רמי:
ענשיתו אעשה אם אין אדם מקיים מצות עשה כגון ציצית:
א"ל בזמן ריתחא ענשינן אפי' אעשה:
הא לא מיחייבא. סדינא וסרבלא בציצית:
ודאי לאיכסויי טלית דבת חיובא לא חייביה רחמנא:
אלא הכי קאמר ליה טצדקי כלומר הערמה קא עבדת לפטור נפשך דלא בעית למיכסי טלית דבת חיובא:
כלי קופסא בגדים שמיוחדין לטליות ומונחין בקופסא בארגז:
בזקן שעשה לכבודו שעשאה למיתתו שיעטפוהו בה כשימות. בההיא שעתא ודאי לכי מיית ומיעטף בה רמינן לה ציצית משום לועג לרש כלומר שלא יהא חלישות הדעת למת שמחשבין אותו פטור מן המצות. חוץ לג' אצבעות סמוך לכנף יתפור:
נקרעה תוך ג' מקום שראוי להניח בו ציצית לא יתפור שמא ישתייר מחוט של תפירה והיה ז' חוטין ומצטרף עמו ויעשה ציצית והוי תעשה ולא מן העשוי אלא יביא טלית אחרת. ושוין שלא יביא כנף אחר ממקום אחר אפי' משל אמה על אמה ובו תכלת ציצית דהיינו תעשה ולא מן העשוי משום הכי אמר אפי' אמה על אמה אע"ג דהתפר יבוא חוץ לג':
ושוין שמביא תכלת ציצית. ממקום אחר מטלית אחרת ובלבד שלא תהא מופסקת ראשי החוטין אחר שתלאן אלא קודם שתלאן שכך דינו:

דף מא:

ש"מ מתירין ציצית מבגד לבגד מדקאמר שמביא תכלת ממקום אחר. דלמא דאי בלה אם בלה הבגד הראשון לוקחין לציצית ומשימן בבגד אחר אבל אם לא בלה אין מתירין:
כל מיני צבעונין פוטרין במקום (תכלת) [לבן] הואיל והיא עצמה של תכלת:
ודבר אחר. לבן של צמר:
בטלית בת ד' חוטין לא יביא קלא אילן ואם הביא כשר דלא חיישינן דלמא אתי למישקלינהו מיהא ולמרמינהו בטלית אחריתי שאינה של תכלת דאי שקיל הני ד' מיהא לא אשתייר בהא כלום והא דקתני חוץ מקלא אילן היינו בטלית בת ח' חוטין דאי לעבדינהו מקלא אילן חיישי' דלמא לכי מצטריך למירמי ציצית בטלית אחרת שאינה של תכלת שקיל מהני ח' ד' חוטין מקלא אילן ורמי בה וכיון דלאו תכלת נינהו לא פטרי בטלית אחרת שאינה של תכלת:

שמעת מינה מדחיישינן בטלית בת ח' דלמא שקיל ד' מינה ורמי בטלית אחריתי. ש"מ דמתירין מבגד לבגד. דלמא דיעבד מי אמרינן דשרי דלמא אתי למיעבד אחרינא:
אין מדליקין מנר של חנוכה לנר של חנוכה דקא מכחיש מצוה:
כל מילי דמר. רבה:
רב יהודה מסר גלימא עם תכלת לקצרא ומפייסו שיזהר שלא יקלקל מראה התכלת:
עביד ליה סיסא היה כורך התכלת בחוטין אחרים כדי שלא ישנה מראהו:
חייט מיחט תופרו בטליתו. וכמה תהא משולשת תלויה חוץ מן הכנף אורך ד' אצבעות. ושלש שב"ה אומר שתהא כל אצבע אחת מד' בטפח שהוא אצבע של גודל שהן גדולות ד' בגודל שהן ו' של זרת וחמש ושליש באצבע אמר רב פפא הלכתא ד' חוטי צריך למירמו בתוך ג' אצבעות של כנף ויפסיקן קודם שיכניסן. ויכפלו לח' ויקח א' מן החוטין ויעשה ממנו ב' קשרין למעלה סמוך לכנף ויכרוך החוט סביב השבעה עד שליש ויעשה ג' קשרים ויניח שני שלישי גדול ומ"ט ב' למעלה וג' למטה ולא איפוך משום מעלין בקדש ולא מורידין. ומ"ט ה' קשרים משום דציצית בגימטריא ת"ר וה' קשרים וח' חוטין הרי י"ג כנגד תרי"ג מצות. ומשולשת ד' חוץ מן הקרן. אבל יש לה שיעור למטה. שפחות מד' אצבעות לא יעשה:

דף מב.

וצריך לפרודה. הפתילין היוצאין מן הגדיל:
כי צוציתא דארמאה. כקווצות שיער של בלורי' שדבוקה מלמעלה ופרודה מלמטה[3]:
הטיל על הקרן. לסוף הקרן שלא הרחיק שלשה אצבעות:
או על הגדיל. על אותו חוט גס שבתחילת הבגד. ואית דאמרי על הגדיל שהטיל הציצית בכנף לרוחב הבגד. שכשאורגין הבגד לרוחבו אורגין אותו וגדל משם:
שתהא נוטפת על הקרן. כלומר תהא מרוחקת מן הקרן ותהא יותר ארוך מן הקרן:
מלא קשר גודל. היינו קשר השני של גודל דהיינו כאורך אצבע הגודל והיינו בתוך ג' אצבעות דקאמר רב פפא ואידי ואידי הוי חד שיעורא:
דלא לירחק טפי מן הקרן. וכמה דמקרב לגבי הקרן טפי מעלי:
איצטריך. דר' יעקב דאמר צריך להרחיק מלא קשר גודל:
וכמה דרחיק טפי מעלי קמ"ל דרב פפא דבתוך שלש:
דסתר. שהיה מסותר הכנף:

[3] וברש"י ז"ל כתוב להיפך שדבוקות מלמטה ונראה דשניהם כוונו לדבר אחד דלצד הראש הוא דבוק וסוף השער הוא פרוד.

ובצר ממלא הקשר גודל עד הציצית:
בשעת עשייה איתמר. שצריך שירחיק כמלא [קשר] גודל. אבל אי הדר בצר ממלא קשר גודל לית לן בה:
חד מיניהו. מבני א"י עדיף כתרי מינן דאוירא דא"י מחכים. משום[4] הוא רבינא:
ועייף להו מיעף. דליהוו תמניא והדר מעייל להו בגלימא:
ואביק להו מיבק. והיה עונבן סמוך לכנף:
קסבר בעינן דליהוו תמניא חוטין בגלימא עצמה כי היכי דבעינן תמניא במקום פתיל:
ולא אביק להו. אלא היה כורך על גבי חמיסר:
כי דידן. ארבעה וכופלן:
רופא קרי אומן שמל ומרפא:
סוכה מסייעא ליה. לרב חסדא:

דף מב:

בציצית בהא פליגי. רב אדא בר אהבה דקא מברך לעשות ציצית סבר חובת טלית היא ולאו חובת גברא ועשיית ציצית זו היא גמר מצוה. ורב חסדא סבר ציצית אינה צריכה ברכה דחובת גברא היא. ועשייתה לאו גמר מצוה עד דמעטף לה:
עשאה. לציצית מן הקוצין מאותן חוטין שיוצאין מן הבגד הארוג וקוצצין אותו להשוותו:
מן הנימין.[5] מן נימין חוטין שמצא:
מן הגרדין. שקורין פרנש:
פסולין. שכל אלו לא נחתכו לשמן:
מן הסיסין כשירה. עדיין לא היה לשום צורך דבר ואיכא חתיכה לשמה:
ציפן זהב. לתפילין:
פורתא בביעתא. בקליפה של ביצה:
אודרא. צמר רך:
ש"מ טעימה פסול מדקלינן לאודרא:
ומדלא טעמינן ביורה ש"מ טעמה פסלה משום שנאמר כליל תכלת. כלומר כל הצמר שביורה בעינן שיהא לשם תכלת:

[4] אולי צ"ל משום דרבינא מא"י הוה.
[5] אולי צ"ל מן החוטין שיוצאין מהתפירה וכמו שפרש"י.

אפילו מראה שניה שצובעין פעם שניה מן התכלת כשר משום תכלת שנ' תכלת וארגמן ותולעת שני. קרי ביה שני. וקא משמע האי שני [קאי] נמי אתכל' דמכשר אפילו מראה שניה:
תכלת אין לה בדיקה קא משמע השתא דאינה צריכה בדיקה:
ואין ניקחין אלא מן המומחה. שיודע שקלא אילן אסור:
תפילין יש להן בדיקה בחסירות ויתירות או אם עשויין כהלכתן:
ואין ניקחין אלא מן המומחה שעשאם לשמן:
מגביא גילא. מין צבע וקשולטר בלע"ז:
שבליליתא. תלתן. ומי רגלים של קטן שעבר עליהן ארבעים יום:

דף מג.

איפרד חזותא. אם נפסל מראהו:
ארכסא קשה שהחמיץ ביותר:
שינוי שקר. היינו לגריעותא ופסול:
ושינוי אמת. היינו למעליותא וכשרה:
אטעימה קאמר. כלומר כיון דצבעי נמי לשום טעימה משום הכי אין לה בדיקה דאין אדם יכול להבחין אם נצבעה לשום טעימה או לשם תכלת לציצית:
ממשכי. שם מקום:
הא לא תכלתא היא. דאיפרד חזותא ולא קלא אילן דאישתני למעליותא:
דאיק וזבין כחומר' מתניתא. דלא זבין תכלת אלא מן המומחה שצבעו לשם תכלת ובדיק לה בתרייהו:
מן העובד כוכבים מן התגר. אם לקחה מעובד כוכבים תגר כשרה דישראל יהביה ניהליה לזבוני:
מן העובד כוכבים הדיוט פסול. דליכא למימר דישראל היא דלהדיוט לא יהיב איניש מידי לזבוני אלא עשאה להטעות עצמו:
הכא תרגימו משום זונה. שמא עובד כוכבים היה נותן לה אותו טלית באתננה ותוציא לעז על שום בר ישראל ותאמר פלוני נתן לה טליתו מצוייצת בשכר ומשום הכי אין רשאין למכור:
שמא. יתעטף בו העובד כוכבים ויראהו ישראל ויחשוב שיהודי הוא ויבא להתלוות עמו בדרך ויהרגנו העובד כוכבים. ואעפ"כ מן העובד כוכבים מן התגר כשרה:
לפרזומא דאינשי ביתיה. לבגד שאשתו מתכסה בו והוא נמי היה מתעטף בה:

מדרמי. לבגד אשתו קסבר ציצית לאו זמן גרמא דסבר דלילה נמי זמן ציצית ונשים חייבות וטליתה חייבת:
ומאחר דלאו זמן גרמא אמאי מברך מצפרא (ותו לא):
רב יהודה אינש צניעא הוה. מאחר שהיה מתעטף טליתו לא היה מסירה ממנו כל היום ולא הוצרך לברך אלא פעם אחת:
ומאי שנא דבצפרא מברך ליבריך עלה בלילה קודם היום משעה שהיה עומד לשנות ולא יהא צריך לברך בשחרית:
כי משני מכסות לילה לכסות יום. היה כלומר טלית אחרת פחותה ממנה היה לו שהיה שונה בה קודם היום ובשחרית כשהיה יוצא בין אנשים היה לובש הפורזמא ואז היה מברך עליה:
ורבנן דפליגי עליה דר' דאמרי אינו מברך עליהן אלא שחרית סבירא[6] להו דהזמן גרמא:
ורבנן. דפליגי עליה דר' שמעון דאמרי לאו הזמן גרמא אשר תכסה בה מאי עבדי ליה לרבויי כסות סומא לא איצטריך דאיכא למימר השתא כסות לילה שאינה בראיה אצל אחרים מיחייבא כסות סומא שישנה בראיה אצל אחרים לא כ"ש:

דף מג:

ור' שמעון מאשר מרבי בעלת ה':
כיון שנתחייב אדם במצוה זו כשהוא בן י"ג שנה ויום אחד נתחייב בכל המצות לאפוקי נשים שאינן חייבות בכל המצות ור' שמעון היא:
זו מצות כלאים שאם היה כלאים בבגדו חייב להסירו:
את ה' אלהיך תירא האי תירא עביד לשון ראיה:
שבע ביום. שתי תפילין וד' ציציות ומזוזה היינו שבע:
חונה מלאך ה' סביב ליראיו המסובין במצות ויחלצם מחטא:
שנאמר כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים וכתיב כמראה אבן ספיר דמות כסא להכי הוי צריכי קראי לאשמועינן מה שאנו יכולין לראות היינו רקיע דומא לכסא הכבוד:
מה [ה' אלהיך] שואל מעמך. כלומר מאה שואל:
בשבתא וביומי טבי. שאין מתפלל י"ח ברכות (חסרו ד'):
אספרמקי. מיני בשמים:
חייב אדם לברך ג' ברכות משום הכי אמר חייב שהשאר ברכות מברכן על צורך דבר מעשה ואלו אינן לצורך מעשה וגם הם מכלל המאה:

[6] נראה דר"ל דס"ל דלילה לאו זמן תפילין ומשו"ה צריך לברך עליהן בשחרית.

כולי האי. נמי אתה מוסיף לברך:

דף מד.

זול טפי. כלומר אע"ג דהיינו אשה לך והוסיף לברך פעם שניה ומה בכך:
גופו דומה לים. מראה גופו:
ובריתו. צורתו:
שליש למלכות. כדי שיניחנה להתגייר:
כל שלשים יום פטורה מן הציצית דלא הויא דידיה דסתם שאלה ל' יום:
משום ישוב ארץ ישראל. דאי הוה נפיק למחר עייל ביה אחרינא משום דמשכח לה מזומנת דהאי דנפיק לא שקיל מזוזתיה בהדיה כדאמרינן בבבא מציעא [דף קב:]:
אלא שיש לו ואע"פ שאין מניחה אינה מעכבת:
חד מצוה נמי לא ליעביד. אלא אין מעכבין:
גזירה שמא יפשע אי אמרת כי לית ליה לא מעכבא פשע ולא זבין אלא חדא:
עובר בח' עשה דכתיב והיה לך לאות על ידכה. ולזכרון בין עיניך. היינו תרי חד דידך חד דבין עיניך וכתיב והיה לאות על ידך. ולטוטפות בין עיניך. הוו נמי תרי ד' עשה. ותרי וקשרתם לאות על ידך. והיו לטוטפת בין עיניך. הא שית וקשרתם אותם לאות על ידכם. והיו לטוטפת בין עיניכם הא תמני:
ציצית עובר בה' עשה. גדילים תעשה לך. ועשו להם ציצית. ונתנו על ציצית. והיה לכם לציצית. וראיתם אותו:
לדוכן בג' כה תברכו אמור להם:
ושמו את שמי:
דכתיב ה' עליהם היינו תפילין דכתיב כי שם ה' נקרא עליך:

דף מד:

הסולת והשמן. דמנחת נסכים אין מעכבין את היין שמנסך את היין אע"פ שאינן:
הבא זבח ואחר כך הבא נסכים. ואח"כ הבא מנחה:
ומנחתם ונסכיהם אפי' למחר. אבל אותן נסכים שמביא עם הזבח נפסלין בלינה מאחר שנשחט עליהן הזבח:
דכתיב עולה ומנחה. סמוך לעולה מנחה ואחר כך נסכים:
כי פליגי בנסכים הבאין בפני עצמן. שלא הביאן עם הזבח אלא לאחר כמה ימים. ולא תיתני להברייתא כמעיקרא ר' אמר זבח ונסכים דבבאין עם הזבח לא פליגי:

ור' סבר התם הוא. בבאין עם הזבח איידי דאתחיל באכילה דזבח גמר לה לאכילה ומייתי מנחה:
דאיתאמרא שירה עלייהו דכתיב המשמח אלהים:
אלא פרים דר"ח ופרים דעצרת דחומש הפקודים דפנחס דהוו ב' פרים:
ואי אמרת מ"ט לא אמר פרים דפסח דהוו נמי ב' משום דהויה כתיב בהו ומעכבי זה את זה:

דף מה.

אי דהני דר"ח ודעצרת דחומש הפקודים חד איל הוא דאית לכל חד:
דעצרת דתורת כהנים דאית ביה ב' אילים דכתיב והקרבתם על הלחם וגו'. הויה כתיב בהו יהיו עולה לה' אלמא דמעכבי:
הכי קאמר לא אילים דעצרת דתורת כהנים מעכבי ליה לאיל דחומש הפקודים דהכי אמרינן לקמן דמשבאו לארץ קרבו הב' של תורת כהנים והא' שבחומש הפקודים. ואם (אבל) [אבד] האיל של חומש הפקודים לא מעכב להו לאיל של תורת כהנים ולא אילים דתורת כהנים מעכבי לאיל דחומש הפקודים וכן השעיר והכבשים של תורת כהנים שהן חובת היום אינן מעכבי של חומש הפקודים שהן של מוסף ולא דחומש הפקודים מעכב דתורת כהנים ופרים וכבשים דתנן במתני' בהני דחומש הפקודים קאמר דלא כתב בהו הויה:
אבל [אלא] פרים וכו'. ומתמה בעל התלמוד פרים דחומש הפקודים אמרת במתני' דאפילו אהדדי לא מעכבי שאם אבד האחד אין מעכב את הב' והדר אוקמת מאי אילים אין מעכבין זה את זה דהכא והכא לא מעכבי כלומר שהב' של תורת כהנים [אינו מעכב] את הא' של חומש הפקודים ולא האחד את השני (והדר אמרת) [אבל] אינהו שני אילים של תורת כהנים עצמן מעכבין זה את זה דהויה כתיב בהו. וכי לצדדין קא מוקמת לה למתני':
א"ל אין מילי מילי קתני מתני' כמה דאפשר לאהדורי אחר רוב מהדרינן:
ומנין שמעכבין זה את זה אם היו ז' או ו':
וחטאת משמע חטאת עולה היא דכתיב ובראשי חדשיכם תקריבו עולה לה' פרים:
פרשה זו אליהו עתיד לדורשה. כלומר שיש בה קושיות:
רב אשי אמר מאי קושיא מילואים הקריבו בימי עזרא לחנוכת הבית כדרך שהקריבו בימי משה אף הכא נמי האי פר דיחזקאל לצורך מילואים הוא לעתיד לבא ומשום הכי הוי חטאת כההוא דמשה דכתיב קח לך עגל בן בקר לחטאת וראש חדש נמי הוה:
וכן תעשה נמי פר לחטאת לז' שבטים שחטאו:

שחידשו שהורו ב"ד ואמרו שחלב מותר:
מאיש שוגה. זה שגגת מעשה. ומפתי זה העלם דבר דבעינן תרוייהו בשוגג הוראה ועשיה:
שלש מאות גרבי שמן[7] לצורך. היינו לצורך מנחה:
וכי מדת פרים ואילים אחת הם והכתיב שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ונסכיהם דינן כמנחה ואמר לן ר' האי איפה דהכא או היא הויא כעשרון דאורייתא או דין עשרון להיות לעתיד לבא איפה:

דף מה:

ב' פרים ואיל וכבשים ושעיר של מוסף עצרת שבחומש הפקודים ופר ואילים וכבשים ושעיר דתורת כהנים דחובות היום כולן קריבין בעצרת משבאו לארץ ושל מוסף היו קריבין תחלה ואח"כ של חובת היום:
הפר והאילים ושבעת הכבשים ושעיר אין מעכבין את הלחם והלחם מעכב את הכבשים אותן שני כבשים של זבח השלמים כשהיו ישראל במדבר קרבו כבשים של זבח שלמים בלא לחם שלא היה להם לחם במדבר ועוד משום דכתיב ממושבותיכם תביאו לחם תנופה משיכנסו לארץ ולא קודם:
אף כאן יקרבו וכו' אבל אין הטעם כדבריו שאותן ב' כבשים של שלמים שהיו באין על הלחם לא קרבו כלל במדבר לפי שהן אמורים בת"כ עם הלחם וכל האמור בתורת כהנים לא קרבו במדבר לא פרים ולא אילים ולא כבשים ולא שעיר:
אלא מפני מה אני אומר יקרבו כבשים בלא לחם מפני שהכבשי' מתירין את עצמן בשחיטתן:
חובה על הלחם. סמוך ללחם (שני כבשים) מה ת"ל על הלחם שלא נתחייבו בכבשים האמורים כאן בתורת כהנים קודם שנתחייבו בלחם דהיינו לאחר כניסתן לארץ:
אמרת כשאתה מגיע אצל פרים ואצל אילים של חומש הפקודים אינן הן של תורת כהנים ומה שאמור בתורת כהנים לא קרב במדבר הואיל ובאין בגלל לחם:
ודלמא פרים ואילים לאו אינהו נינהו משום דהכא שנים והכא אחד אבל כבשים דהכא ז' והכא ז' נימא דהן הן:
מדאישתני סדרן דהכא (אמר) קדים לז' כבשים ברישא דפר וב' אילים והתם ב' פרים ואיל אחד וז' כבשים לבסוף ש"מ כולהו אחריני נינהו:

[7] נראה דלרבינו היה לו גירסא אחרת בגמרא.

גמרי יהיו מתהיינה דכתיב בלחם הויה דכתי' קדש יהיו לה' לכהן:
[8] ומנא לן דהאי יהיו דלחי' דגמר מסולת תהיינה מה להלן לחם הכא נמי בלחם כתיב הויה ולא אכבשים ובן ננס גמר יהיו מיהיו עולה לה' דכבשים הוו עולה ולא לחם אף האי יהיו אכבשים קאי:

דף מו.

שאם הוזקקו זה לזה שאם נשחטו הכבשים[9] לשם הלחם:
תנופה קודם שחיטה עושה זיקה אי לא:
א"ל רב יהודה אמאי מספקא לי' בתנופה אי עושה [זיקה] והכתיב קדש יהיו לה' לכהן בתר תנופה כתיב דרישיה דקרא כתיב והניף אותם. ופליגי בן ננס ור' עקיבא ואי סלקא דעתך דתנופה עושה זיקה אמאי פליגי. אלא מדפליגי ש"מ דפשיטא להו דתנופה אינה עושה זיקה ומשום הכי פליגי:
ולטעמיך הא בתר שחיטה נמי כתי' יהיו לה' לכהן שכבר נשחט וראוי לכהן מי נימא נמי דבתר שחיטה פליגי הא"ר יוחנן הכל מודים אלא מאי אית לך למימר מעיקרא קאי כלומר האי קרא לאו בתר שחיטה כתי' אלא קודם שחיטה ומאי קדש לה' לכהן דבר שסופו לכהן לאחר שנשחט:
הכא נמי לא תימא דבתר תנופה כתיב אלא קודם תנופה וקודם תנופה פליגי הילכך אכתי מספקא אי תנופה עושה זיקה אי לא:
עד שלא שחטה נפרס לחמה של תודה:
הדם יזרק שלא לשם תודה אלא לשם שלמים. והבשר יאכל שלא לשם תודה והלחם פסול משום דשחיטת הזבח מקדש הלחם משום הכי אינו מביא לחם אחר מאחר שנשחט אלא הלחם פסול:
נזרק הדם ואח"כ נפרס הואיל וזריקה מתרת ובשעת זריקה היה שלם כשר הוא הלחם אבל תורם מן השלם על הפרוס היינו תורם דמארבעים חלות היה תורם ד' אחת מכל מין דכתיב והקריב ממנו אחד שלא יטול פרוס מכל קרבן תרומה לה' יוצא דינו כנפרס:
אבל נטמא לחמה יש לו דין אחר:
הדם יזרק לשום תודה והבשר יאכל לשום תודה וידי נדרו יצא דציץ מרצה על אכילות ואין מרצה על יוצא:

[8] נראה דצ"ל ומפיק ליה דהאי יהיו אלחם קאי דגמר מסולת וכו'.
[9] אולי צ"ל שאם נשחטו הכבשים ואח"כ אבד הלחם אבדו הכבשים.

שאני תודה דרחמנא קריה שלמים דכתיב וזאת תורת זבח השלמים וגו' אם על תודה יקריבנו משום הכין הדם יזרק לשם שלמים כי נטמא הלחם. ואי אמרת הואיל וכן הוא כבשי עצרת שהזקיקו עם הלחם בשחיטה אמאי מעכבי הלחם הא איקרו שלמים דכתיב ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים[10] הא לא קשיא זבח שלמים איקרו ולא דבר אחר אבל הכא איקרי תודה ואיקרי זבח שלמים:

דף מו:

ואליבא דבן ננס. דאמר כבשים עיקר לא תבעי לך דכיון דהונפו כבשים סגי:
כתודה. כלומר וממקום שבאתה מה תודה שלמים ומעכבי לחם. הכא נמי אף ע"ג דאיכא זבחים אחריני בהדי איל נזיר עולה וחטאת:
שתי הלחם הבאים בפני עצמן. בשלא היו להם כבשים יונפו כדי להתיר החדש במקדש:
ותעובר צורתן. שיעשה להן לינה ויצאו לבית השרפה:
אמר רבא לעולם לאכילה אתיין. האי לחם שבא בלא כבשים ואמאי תעובר צורתה ויצא לבית השריפה גזירה שמא יזדמנו להם כבשים לשנה הבאה ולא יחושו להביאם עם הלחם ויאמרו אשתקד וכו':
לחמי תודה לא איקרו מנחה הלכך ליכא למימר בהו כל מנחת כליל ושריין. לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב דהכי אמרינן במס' שבת תן לו בקר שני לשריפתו:
התם לאו מצותן בכך. דמעיקרא לאו לשריפה אתיין:
אלא אמר רב יוסף משום הכי לא שרפינן להו לאלתר גזירה שמא יזדמנו כו':
תינח דליעכבינהו כל זמן הקרבתם בכל היום שמא יזדמנו:
לבתר הכי כיון דלא נזדמנו לישרפינהו בלילה ואמאי צריכי לינה:
ולאו מטעמיה דלא מצי למילף לה מהא דתנן העיד בן כובאי אלא מהא דכתיב ממושבותיכם וגו':

דף מז.

דכתיב ואת האיל יעשה זבח שלמים לה' על סל המצות למימר דזביחה מקדשה לסל המצות. והכא נמי גבי כבשי עצרת. קדוש ואינו גמור שאינו ראוי לאכילה. ורבא אמר קדוש וגמור ואינו ניתר באכילה. לאביי דאמר ואינו [גמור] לא חמירא קדושתיה למתפס פדיונו שיהא קדוש כמוהו:

[10] עי' תוס' ד"ה דרחמנא:

בשלמא לרבא היינו דאיכא בין רבי לר"א בר"ש דלרבי דאמר קדוש למתפס פדיונו ואינו קדוש שאינו ניתר באכילה. ורבי אלעזר ב"ר שמעון דאמר אינו קדוש דאפי' פדיונו לא תפיס:

איכא בינייהו לאיפסולי ביוצא לרבי דאמר שחיטה מקדשא אם יצא הלחם בין שחיטה לזריקה נפסל. לר' אלעזר ב"ר שמעון לא מקדש ולא מפסיל ביוצא דאי אהדריה ועייליה לגואי קדש:

וזרק דמן של כבשים על מנת לאוכלן לשתי הלחם ובשר חוץ לזמנן ר' אליעזר דאמר אין בלחם משום פיגול לטעמיה דאמר אין זריקה מועלת לחייבו משום איסור יוצא הואיל ויצא לפני זריקה ולא משום פיגול נמי:

דף מז:

אימורי קדשים קלים שיצאו לפני זריקה רבי אליעזר אומר אין מועלין בהן דאכתי ממון בעלים הם קודם זריקה. וכיון שיצאו לפני זריקה אע"פ שזרק אין אותה זריקה מועלת שאין בה היתר למזבח ואין באימורין משום מעילה שאותה זריקה אינה ראויה ואינה מועלת לא לחייבו משום מעילה ולא משום פיגול ונותר וטמא:

ור' עקיבא אמר מועלין בהן דסבר דזריקה מועלת לחייבו משום יוצא ומשום מעילה ומשום פיגול:

מאי מדזריקת פיגול היכא דזרק דמן על מנת חוץ לזמנן קבעה ללחם בפיגול לר' עקיבא כי כשר כאילו הוה לחם כשר שלא יצא. זריקה שלא לשמה נמי אע"ג דהויא זריקה שאינה ראויה שריא נמי ללחם באכילה כזריקה כשרה או דילמא לחומרא אמרי' דזריקה שאינה ראויה קבעה למיהוי פיגול כזריקה כשרה אבל לקולא דזריקת פסול לישתרי לחם באכילה לא אמרינן:

מתקיף לה רב פפא והיכי מצית לאוקמי להני תנאי כרבי ולא כרבי אלעזר ב"ר שמעון כלו' דשחיטה מקדש כרבי וכיון דיצאו הוה בהו איסור יוצא ור' אליעזר לטעמיה דאמר אין זריקה מועלת ליוצא ור' עקיבא אומר מועלת ממאי דבאיתנייהו אבראי שתי הלחם והאימורים פליגי דילמא בדהדר עילינהו לפנים קודם זריקה. ור' אליעזר דאמר אין זריקה מועלת ליוצא כר' דאמר שחיטה מקדש ור' עקיבא כר' אלעזר בר' שמעון דאמר שחיט' לא מקדשא. וכי הדר עיילינהו לפני זריקה לית בהו יוצא כלל וליכא למימר הכא דזריקה מועלת ליוצא דהכא ליכא יוצא כלל וליכא לאוקמי כרבי עקיבא:

האי מאי. כלו' ליכא למימר הכי כדקאמ' דבהדר עיילינהו פליגי דאי אמרת בשלמא רבי עקיבא כרבי כדאמרן מעיקרא. וכיון דקדישי להו בשחיטה אתיא זריקה דחוץ לזמנן קבעא להו בפיגול הלכך קאמר ר' עקיבא מועלין בהן וחייבין עליהן משום פיגול:
זריקת פיגול מי מיקדשא דליחייבו עלה משום פיגול. זריקת פיגול. בשחישב בזריקה משום פיגול אינה מביאה לידי מעילה באימורי קדשים קלים דכיון דלא נזרק הדם בכשרות לא מישתרו אימורין לגבי מזבח ואין מועלין בהן:
ואין מוציאה מידי מעילה בבשר קדשי קדשים דכיון דלא היתה הזריקה בכשרו' לא מישתרי בשר לכהנים ומועלין בו:
ולא איתותב רב גידל התם בפ"א של מסכת מעילה ואכתי איכ' למימר דבהדר עיילינהו פליגא וליכא למפשט דשריין שתי הלחם באכילה:
מהו שיזרוק דמן לשום זבח אחר:
ויש לך דבר שאינו כשר לשמו דנאבד הלחם. והרי פסח ששחטו קודם חצות היום דאינו כשר לשמו דכתיב ושחטו אותו בין הערבים וכשר שלא לשמו. לשם שלמים:
והרי פסח ששחטו אחר חצות שנשתייר אחר זמן שחיטת פסח דנראה ונדחה ואינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו דנראה לשמו דהיינו בין הערבים ואם עבר והפריש אחר תחתיו ושחטו ונמצא הראשון הרי נדחה מלשמו וכשר שלא לשמו לשום שלמים. הרי תודה דנשחט לשמו ונדחה מלשמו וכשר שלא לשמו ואינו ראוי לשמו דקתני משששחטה יצא לחמה הדם יזרק שלא לשום תודה והבשר יאכל (שלא לשמו):
דרחמנא קרייה שלמים מה שלמים קרבי בלא לחם ולא הוי דחוי מלשמו:

דף מח.

הא קא מעייל חולין לעזרה דאסור כדאמרי' מה אני בשלך אסור איסור יוצא אף שלך כשלי אסור:
לימא תיהוי תיובתיה דר' יוחנן דאמר לא קדשו ארבעים מתוך שמונים מהא ברייתא דתניא מושך שתים מהן ומניפן. מושך ב' מהן מן הכבשים וזורק דמן שלא לשמן שכיון שכשרין לשמן כשרין שלא לשמן. שאם אי אתה אומר כן אלא זורק הראשונים לשמן האחרונים דחוין הן ונפסלין אפילו שלא לשמן דכבר ניתר הלחם בראשונים ואין לך דבר שנדחה מלשמו ואינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו. אלא זורק תחלה הראשונים שלא לשמן דעדיין לא נדחו דהי ייהי דבעי מצי זריק:
עמוד חטא. לעשות לכתחלה שלא לשמן. בשביל שתזכה כדי שירויח:
אברי חטאת הנאכלין לכהנים:

יתנו למעלה מעל גבי המזבח להקטירן ורואה אני את בשר החטאת למעלה כאילו הן עצים והשאר נאכל:
ואמאי. אמרו חכמים תעובר צורתו לימא עמוד וחטא להקטיר איברי חטאות בשביל שתזכה בעולה[11] לא אמרינן אלא עולה לשרפה אזלא:
כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן שקודם השחיטה לא קדשו הכבשים ויכול לשנותן לזבח אחר:
חבית של תרומה שנשברה בגת העליונה והתחתונה בבור חולין טמאין. שאם יכול להציל ממנה מן התרומה רביעית בטהרה בכלים טהורים יציל ואם לאו שאינו יכול להציל בטהרה תרד ותטמא בעצמה בחולין טמאין ותפסיד את החולין[12]. אלמא אמרינן עמוד וחטא בתרומה כדי שתזכה בחולין:

דף מח:

שאני התם דלטומאה קא אזלא ממילא כשתרד בתחתונה משום הכי אף יטמאנה ביד:
ששחטן שלא כמצוותן. כגון שהיו יתירין מבני שנה:
מר משום הכי פסיל. דמקיש להו לחטאת מה חטאת שעברה שנתה פסולה אף הני נמי:
תנא דבי לוי דגמר שלמי חובה היינו שלמי נזיר משלמי נדבה מה שלמי נדבה נדר זבח קטן והביא גדול יצא כדאמרינן בפרק הרי עלי עשרון אף שלמי נזיר וכבשי עצרת דהיינו שלמי חובה ששחטן שלא כמצותן יתירין מבן שנה כשרין ונאכלין ליום ולילה כשלמי נזיר ואינן טעונין לא לחם סל המצות ולא זרוע בשלה הואיל ולא עלו לבעלים:
אשם בן ב' שנים כגון אשם גזילות ומעילות שקרוי איל. כל הכשר בעולת נדבה דכשר בין ב' שנים בין בן שנה. כל הפסול בחטאת כגון בן ב' שנים פסול באשם חוץ משלא לשמו דפסול בחטאת ולא באשם. ושמעינן מיהא דכי היכא דיליף עולת חובה מעולת נדבה דכשרים הם הכי גמר שלמי חובה כגון כבשים משלמי נדבה דכשירין שלא כמצותן וקשיא לר' יצחק דאמר פסולין:
האי תנא דהא ברייתא תנא דבי לוי היא:
שחטן מחוסר זמן בבעלים שדרכן לשחט ביום השמיני לטהרתו ושחטן בשביעי:

[11] נראה דחסר כאן וכצ"ל עמוד וחטא וכו' אמרינן עמוד וחטא בחטאת בשביל שתזכה לעולה לא אמרינן אלא כולו לשריפה אזלא.
[12] נראה דצ"ל ור' יהושע אומר אף יטמאנה ביד כדי להציל את החולין עלמא אמרינן וכו'.

אשם נזיר ואשם מצורע. שהן בן שנה ליגמר מאשם גזילות ואשם מעילות מה הני בני ב' שנה וכשרין אף הני ליתכשרי בן ב' שנים ואשם גזילות מאשם נזיר מה אשם נזיר כשר בן שנה אף בגזלות נמי:

דנין דבר שלא בהכשירו. שלמי חובה שלא כמצותן משלמי נדבה שלא כמצותן דכשרין ואין דנין דבר שלא בהכשרו אשם נזיר דאין כשר להביא בן ב' שנים מאשם גזילה דכשר להביא בתחלה בן שתי שנים דקרוי איל. והרי במה דיוצא כשר בה בתחלה וגמרינן למזבח מינה אע"ג דלא הוי הכשירו שאם עלה לא ירד:

דף מט.

תנא ההוא לא יליף מבמה אלא אתורת העולה סמיך שריבה לכל העולין שלא ירדו:

ששחטן לשם אילים. שסבור שהן בני שתים. ולא עלו לבעלים לצבור:

ורבא אמר עקירה בטעות לא הויא עקירה ועלו לבעלים:

מזידין חייבין לשלם דמי קרבן לבעלים. הא שוגגין פטורין מלשלם ותני עלה אפילו שוגגין [פיגולן] פיגול ובאומר מותר שסבור שמותר הוא והיינו שוגג ועקירה מדעת היא:

ודקאמרת כי מעשיה מוכיחין עליה מאי הוי הא מעקר קא עקר לה רבה לטעמיה דאמר מחשבה דמינכרא דלא הוי כדאמר הוא. לא פסל רחמנא משום הכי עלו לבעלים אבל בעלמא עקירה בטעות אכתי לא ידענא אי הויא עקירה אי לא הויא עקירה:

התמידין אין מעכבין את המוספין שאם לא היה להם תמידין אלא מוספין אין מעכבין את המוספין אבל בתמידין ליכא למימר אין מעכבין זה את זה דלא קרבי תרי ביחד אלא אחד בבקר ואחד בערב:

אמר רבי שמעון משום הכי לא הקטיר בבקר יקטיר בין הערבים דכולה היתה קריבה בין הערבים אפילו של שחר. כלומר עיקר תחילת הקטרה על המזבח בין הערבים היה שאין מחנכין וכו':

תמידין הוה להו תדיר בכל יום. ומקודש דמיקדשו תמידין מקמי דליקדשו מוספין שהקרבת תמידין הוא קודם:

אילימא דאית ליה לצורך תרויהו וליקדם כלו' דאין מעכבין ואי זה שירצה יכול להקדים:

דף מט:

אין פוחתין לעולם מששה טלאים המבוקרין ממום כשיעור שצריך לשבת ולב' ימים טובים של ראש השנה שחל להיות אחר השבת לצורך תמידין:

היכי דמי דקאמר ששה ולא טפי אילימא דאית ליה כלומר שיכול למצוא כמה טלאים שהוא צורך א"כ אמאי קאמר ששה טלאים מבוקרין לשבת ולב' יו"ט טובא הוו כלומר הרבה יותר מששה מבוקרין היה צריך לצורך תמידיהן ומוספיהן אלא לאו דלית ליה אלא לצורך התמידין וש"מ דתמידין דלמחר עדיפי ממוספין דהאידנא דהא שבקינן להו לצורך תמידין דלמחר ולא עבדינן מינייהו מוספין דשבת:

לא לעולם דאית ליה כל צרכו והכי קאמר אין פוחתין מששה טלאין מבוקרין לעולם ואפילו בחול שאין בהן מוסף לצורך ימי השבוע ולא לצורך שבת וב' ימים טובים דווקא: ומני בן בג בג היא וכו'. מה פסח טעון ביקור ד' ימים דכתיב דברו אל כל עדת בני ישראל לאמר בעשור וגו' וכתיב והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר:

א"ל רבינא לרב אשי ולמאי דאמרינן מעיקרא כדי לצורך שבת ושני ימים טובים הני ששה טלאים שבעה הוו צריכי דהא איכא תמיד דצפרא דחד בשבא [השתא קא מיירי בב' יו"ט שהן לפני שבת] לפי שבלילה אינו יכול לחזר אחר תמיד:

ולטעמיך תמניא הוו צריך למיהוי ביחד דהא איכא דפניא דמעלי שבתא שהוא לפני ראש השנה וצפרא דתלת בשבא הא לא קשיא דלבתר דאקריב ההוא דפניא דמעלי שבתא קאמר שצריך להיות ששה:

דף נ.

מכל מקום שבעה הוו דהא איכא ההוא דשחרית דמוצאי י"ט. תנא בעלמא קאי אפי' בימות החול דעלמא בכל שבוע ושבוע בכל יום לא יפחתו בלשכה ששה טלאים והאי דקאמר לשבת ולב' י"ט לאו לצורך ממש קאמר אלא לסימנא בעלמא. ואשמועינן דליהוו לעולם ששה כדי שיעור של שבת וב' י"ט. ואמאי הוו ששה כדי שיבואו לכל ימי השבוע שני כבשים שיהו מבוקרין ד' ימים קודם שחיטה. הא כיצד היו לו ביום א' ששה מבוקרין שחט ב' מהן ביום א' והביא ב' תחתיהן נשתיירו ד' מבוקרין וב' שאינן מבוקרין הרי ו' ביום ב' ישחט ב' מן המבוקרין ויביא ב' תחתיהן וביום הג' ישחט ב' המבוקרין ויביא ב' תחתיהן. אותו שהביא ביום א' תחת אותו ששחט יהיו ראויין להקריב ליום ד' שהרי הן מבוקרין ד' ימים דמקצת יום ד' הוי ככולו ואותן שהביא ביום ב' יהיו ראויין ליום ה'. ושל יום ג' ליום ו'. ושל יום ד' ליום שבת ושל יום ה' ליום א'. וכך חוזרין חלילה [ונמצא] דבכל יום הוי ב' שמבוקרין ד' ימים הילכך אין פוחתין בלשכה ששה טלאים. דיקא נמי דקתני כדי לשבת דהוי סימן בעלמא ולא קתני לשבת דהוי משמע דלצורך שבת וי"ט קאמר ש"מ דלסימנא בעלמא הוא:

בד"א בשלא הקריבו כבש בבקר לא יקריבו בין הערבים. כשלא נתחנך המזבח שאין מחנכין אותו בתמיד של ערב. אבל נתחנך כבר ולא הקריבו בבקר יקריבו בין הערבים. מנא הני מילי שאין מחנכין המזבח בתמיד של בין הערבים דכתיב ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. אבל נתחנך המזבח במצות [התמיד] ושכחו ולא הביאו יום א' כבש בבקר יקריבו בין הערבים. (היינו) אפי' ראשון בין הערבים. כלומר אע"ג דלא קרב ההוא דבקר:

אמאי קאמר ר' שמעון לא יקריבו בין ערבים וכי משום דכהנים חטאו שלא הקריבו בבקר יהא מזבח בטל מתמיד של בין הערבים. לא יקריבו הן עצמן אותן כהנים שחטאו אלא אחרים יקריבוהו:

מאי שנא בקטרת דקאמר לא הקטירו בבקר יקטירו בין הערבים אפי' הן עצמן שחטאו דכיון דלא שכיחא בכל יום כנדרים ונדבות אלא שחרית וערבית בלבד ומעשרין דכתיב ישימו קטורה באפך וסמיך ליה ברך ה' חילו חביבא להו ולא פשעי בה דלא למיקרבא (אלא) [אם] לא שהיו אנוסים ביותר הילכך יקטירו בין הערבים:

ואם לאו דעבד הדלקה מאורתא הטבה בצפרא מי איכא שבבקר היה חוזר ומשים שמן בנרות ומשים פתילות חדשות היינו הטבה ומדמטיב בצפרא מכלל דאדליק מאורתא וכי אדליק מקטיר דכתיב ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה אלמא דקטרת דערבית היה קודם לקטרת דשחרית:

מה להלן בתמיד של שחר כדאמ' ולא ראשון בין הערבים. כדקתני סיפא ולא את המנורה אלא בשבעה נרות בין הערבים מה התם במנורה דקידושה וחינוכה היה בחול ולא בשבת אף שלחן חינוכו וקידושו לא הוה בחול אלא בשבת. זו היא קטרת שעלתה ליחיד היינו דנשיאים דכתיב כף אחת עשרה זהב מלאה קטרת והוראת שעה היתה דלא מצינו קטרת על מזבח החיצון ולא יחיד שמביא קטרת:

ומביא כיוצא בה כאותה שהקריבה על מזבח הזהב:

דף נ:

אבל ציבור יהא מתנדב ומביא שכן מביא חובתו כיוצא בה בכל יום דקטרת משל צבור היתה באה:

אין לך אלא מה שאמור בענין ככל אשר צויתיך יעשו:

חביתי כהן גדול. מנחתו שהיה מקריב בכל יום קרויה חביתין משום דכתיב בה על מחבת בשמן:

תלמוד לומר ומחציתה מויי"ו דומחציתה קא מרבה:
מחצה של ראשון ושל שני שאובדין תעובר צורתן לעביד להו לינה ושורפן. בשל ראשון משום הכי בעי צורה. דאיחזי ליה להקרבה דבשעת הפרשה שניהם היו ראוים להקריב אחד בבקר ואחד בין הערבים:
אפי' פיגול טעון צורה דיליף עון עון מנותר ונותר הרי [עיבור] צורה:
אופה בתנור תחילה ואח"כ מטגנה בשמן:
תופיני תאפינה כשהיא נאה. כלומר בלא שמן שאם היה מטגנה תחלה ואח"כ אופה היתה שחורה מחמת השמן ולא היתה נאה:
תאפינה נא. האי נא אפוי ולא אפוי כל צרכו והיינו כשהוא מטגנה אינה אפויה כל צורכה וכשהוא מכניסה לתנור היא נא היינו תאפינה נא:
תאפינה רבה. כלומר תאפינה הרבה אפיות. אית ליה לר' דוסא נא ואית ליה נאה. הילכך תאפינה לכתחילה נאה בלא שמן ולא כל צרכה והדר מטגנה ועדיין היא נא והדר חוזר ואופה כל צרכה. ואית דאמרי תאפינה רבה כלומר שיעשה חלה דקה ורחבה הרבה. אית ליה נא שמטגנה תחלה והויא נא והדר אופה ואית ליה נאה. היינו נאה שהיתה רחבה. מורבכת אמר לן ר' היינו שאחר אפייתה היה חולטה ברותחין. פתים היינו שכופלה לשנים ושנים לארבעה ופותת ואח"כ היה מקריבה:
אינשפא לה. כלומר שניא צורתה השתא ולא הויא נאה:
אימא דכביש לה בירקא. כלומר שיכסנה בירק מפני החמה או מפני הרוח ולא תשתנה צורתה ולא תדחה שבת:

דף נא.

כמנחת תמידין שדוחה את השבת דכתיב בה במועדו. מלמד שטעונה כלי שרת דהיינו מחבת ואי אפי לה מאתמול איפסילה בלינה דכל דבר שקדש בכלי נפסל בלינה חוץ מלחם הפנים:
בשמן להוסיף לה שמן יותר ממנחת נדבה וקאמר לקמן היכי משמע האי בשמן להוסיף:
במנחת כבשים שלשת לוגין לעשרון דכתיב ביה רביעית ההין דהיינו ג' לוגין. מנחת כבשים היינו תמידים:
מנחת נדבה. כגון מנחת מחבת ומרחשת. שהיא באה [יחיד] בגלל עצמה בלא זבח וטעונה לבונה כדאמרי' לקמן מנחת כבשים של תמיד אין תמיד בא משל יחיד:
הרי היא לך כמנחת תמידין שצריכה ג' לוגין. תבש"ט סימן תמיד וחובה. ודוחה שבת וטומאה. יג"ל סימן. יחיד בגלל עצמה ולבונה:

וריבה במנחת כבשים שמן יותר ממנחת נדבה[13] והכי קאמר בשמן להוסיף לה שמן אליביה דר' שמעון [היא] דקתני ר"ש אומר ריבה כאן שמן[14] והיכי משמע דריבה דהא לקבוע לא צריך. ובדינא מאן קא מהדר ר' ישמעאל הילכך ליכא (למימר) [למקשי] והדר תני נאמר כאן שמן וכו' דהאי ר' ישמעאל הוא דקא מהדר ולא ר' שמעון. (וי"א היינו ר' ישמעאל) דאם לא כתב שמן הוה אמינא תיהוי חביתין כמנחת חוטא בלא שמן אע"ג דכתיב בה מחבת להכי איצטריך בשמן לקבוע לה שמן ולא להוסיף:

הדר א"ר ישמעאל וליהוי נמי דלקבוע אתא ואפי' הכי להוסיף תיתי מדינא ולא אתיא ואצרכא קרא דקתני ר' ישמעאל אומר מנחת תמיד הרי היא כמנחת תמידין. רבא אמר בשמן להוסיף לה שמן ודינא קא מהדר כולה (ר' ישמעאל) [ר"ש היא] ועד שלא יאמר בשמן כלומר שאפי' לא נאמר בשמן יש לי בדין דלהוסיף לה שמן ודן דינא וכו':

דף נא:

ושלימה היתה קריבה בין לר' שמעון בין לר' יהודה. שלא היו מקריבין אותה לחצאין אלא שלימה. חק עולם משל עולם. כלומר משל רבים דהיינו צבור. שתהא כולה בהקטרה כלומר שלימה. אהרן בפני עצמו חביתין שלו:

ובניו בפני עצמן כשמחנכין אחד מבניו לעבודה מקריב תחילה עשירית האיפה:

אם כן דלחדא דרשא אתי ותו לא לכתוב בניו. ור' שמעון דנפקא ליה דשלימה היתה קריבה מכליל תקטר אותה מאי עביד ליה:

לכ"ג שמת בחצי היום. חוקה לעולם תהא שבכל יום יקריבנה. עליונה חביתים. ותחתונה שאר מנחת כהן. בלא תאכל. שלוקה אם אכלה. והתנן א"ר שמעון ז' דברים התקינו במס' שקלים וזה אחד מהן אותה שנאמר למעלה בראשונה היו ממשכנין את מוצאה וכו'. ועובד כוכבים ששלח עולתו וכו' כיון דחזו דקא מידחקו לישכה שהיו מתין בכל שנה כדאמרי' במס' יומא ושנות רשעים תקצורנה. ואילו היו מביאין מן הלשכה היתה מתרוששת:

דף נב.

כיון דחזו דקא פשעי ביה שפעמים לא היו מביאין כיון דקא פרשי מספק הזאות. כשהיה ספיקא לאדם אם נטמא אם לא לא היה רוצה שיהו מזין עליו שהיה חושב בדעתו שמא לא נטמאתי והייתי מועל. אוקמוה אדאורייתא שאין מועלין באפרה. בתחילה מגבין

[13] אולי צ"ל מאן תנא בשמן להוסיף ר"ש היא. הא דקאמר בשמן להוסיף וכו'.
[14] נראה דצ"ל והכי משמע ליה דבשמן לריבויא אתא דהא לקבוע וכו'.

להן כלומר שלא היו לוקחין אותה מתרומת הלשכה אלא גובין עכשיו מכל אחד ואחד פרוטה וקונין מהן:
הי מינייהו באחריתא. כלומר צריכין אנו לידע אי זו נשנית באחרונה מאלו הברייתות שחזר בה ר' שמעון ואמר כר' יהודה דקיימא לן ר' שמעון ור' יהודה הלכה כר' יהודה:
לימא קמייתא היא אחריתא שחזר בו מההיא דאמר בה בתחלה הן באין ואמר מתרומת הלשכה הן באין דחייש לפשיעותא כדאמרינן לעיל כיון דחזו דקא פשעי בה אוקמוה אדאורייתא דניתו מלשכה:
במלתא דלית להו כפרה בגוה. כגון כ"ג שמת דאם היו היורשים מביאין בעבורו היו מביאין ולא בעבור עצמן משום הכי פשעי. במילתא דאית להו כפרה בגוה כגון פר העלם דבר של צבור ושעירי ע"ז ניחא להו דליכפר ולא פשע ויהיב ובתחילה מגבין להן:
לרבות פר העלם דבר של צבור ושעירי ע"ז דהיינו נמי לאישי דנשרפין הן ודינן כתמידין:
ת"ש שמיני בחביתין במס' תמיד חשיב כמה כהנים זוכים בתמיד. והשמיני בחביתין:
באתרא דחשוכא. דבבל עמוקה וחשוכה:
זמנין[15] ומנחתם ונסכיהם בלילה או למחר והשתא בטלו שנים אלא דאי לא קתני שאם לא הביא נסכים היום [מביא] בלילה או למחר אבל בתר רוב הימים אזיל ורוב ימים באין נסכין עמו הכא נמי דאם מת כהן לא קתני הילכך קאמר שמיני בחביתין. ומהא ליכא למשמע מינה. אהדרוה קמי דרבא הא דקאמר ר' ירמיה בבלאי טפשאי אמר מבישתן כלומר מה שאין אנו מתרצין יפה שיש בו קושיא אומרין לפני בני ארץ ישראל כדי שילעיגו עלינו. ומטיבותן כלומר ומה שאנו מתרצין יפה אין אומרין לפניהן. הרי היא לך כמנחת תמידין שאינה בטילה לא בשחרית לא בערבית אף הא נמי. פליגי בה במנחת חביתין דעלמא היכא דלא מת כ"ג. מפריש לה ב' קמצין של לבונה. כ"ג שמת ולא מינו כהן אחר ואמר לרבנן דאמרי בעלמא משום דליכא אלא עשרון אחד ולא בעינן ב' קמצין הכא דאיכא עשרונות כדאמרי' שלימה שחרית ושלימה בין הערבים מי אמרי' ב' קמצין אי לא או דילמא מאי דגלי כדכתיב אותה שלימה גלי. אליבא דאבא יוסף לא תיבעי לך דהשתא בעלמא דליכא אלא עשרון אחד בעי ב' קמצין כ"ש הכא. ושמן מיבעיא לי אפילו לאבא יוסי אי אמרינן דהוכפל דמפריש ג' לוגין שחרית וג' לוגין בין הערבים. ת"ש ה' קמצין הן כדאמרי' בפירקין בתרא האומר הרי עלי לבונה לא יפחות מקומץ וכו'. ואם איתא דסבירא להו לרבנן דהיכא דמת כ"ג בעינן ב' קמצין א"כ משכחת לה ז' אלא לעולם לרבנן לא הוי אלא קומץ א' לשחרית ולבין הערבים. ואי אמרת א"כ ליתני

[15] נראה דצ"ל ה"נ דלא בטלי הא זימנין דקרבי מנחה ונסכים בלילה או כו':

ו' קמצין הן והאי קומץ דחביתין להוי ששי. הא לא קשיא כיון דהאי קומץ דחביתין לא קריב שלם אלא חציו בבקר וחציו בערב לא קתני ליה והא מעלה קומץ בחוץ דאי הוא דלא הוי לכתחילה אלא דאי עבד. אילימא רבנן דלא בעו בעלמא אלא קומץ אחד מאי שנא לבונתה דהוכפל דקתני מפריש לה ב' קמצין ומדשמן לאבא יוסי לא הוכפל אלא כחביתין דעלמא היכא דלא מת[16] ולא לבונה נמי לרבנן נמי לבונתה ושמנה לא הוכפלו. ותיפשוט מיהא הא דקא בעי ר' יוחנן דלבונה לרבנן ושמן בין לאבא יוסי ובין לרבנן דלא הוכפל. הלכה כאבא יוסי בן דוסתאי דמפריש לה ב' קומצי לבונה לכל חביתין אפילו לעלמא:

דף נב:

הדרן עלך התכלת כל המנחות דכתיבא בהדיא. מצה כתיבא:

דף נג.

אי דר' מאיר. דאמר כל שהכסיפו פניו:
לר' יהודה מצה הוי. דהא איהו אמר דלא הוי שיאור עד דהוי נסדק כקרני חגבים:
החיה. כלומר שמרה יפה שלא תחמיץ:
חזייה דהוה עכירא דעתיה. דר' פרידא וקא בעי ר' עזרא ליתוביה דעתיה:
כל חפצי בם. כלומר כל חזקת טובתי בם היא:
כיון דשמעיה. לר' עזרא:
דקאמר אדיר פתח. ר' פרידא:

דף נג:

ואמר כו'. כי רעתיכי אז תעלוזי. כלומר כמה שהיו מרבין לחטוא היו שמחין:
מה זית זה אחריתו בסופו. כלומר כל זמן שהוא בוסר הוא קטן הרבה ובשעה שמתבשל מתגדל ומתבשל ביחד:
שאפי' בעל הבית. כינוי הוא כלומר מי שבראן אין יכול להן:
המולה גדולה. כמו חמלה:
השתא חמלתי עליהן כל חדא וחדא כמה דפסיק לה. (לשעבר) [לשיעורה] ולא יותר:
אני אמרתי. בכל מלכות ומלכות ישתעבדו בה ד' מלכיות בזה אחר זה:
ועכשיו חמלתי ומשעבדין בהן בבת אחת:

[16] צ"ל לבונתה ושמנה לרבנן נמי לא הוכפלו וכו'.

ר' מאיר השאור של חמץ שבתודה ושתי הלחם בודה מתוכו. בודה לשון מוציא כמו בדה מלבו:
אלא מביא את השאור ממקום אחר ונותנו לתוך המדה וחוזר וממלא את המדה סולת על גבי השאור. אמרו לו אף זו אינה מן המובחר. שפעמים היתה מדה חסירה או יתירה כיצד שאם היה השאור עבה וקשה נמצאת המדה יתירה שכשיהיה השאור הזה שהוא עבה וקשה כשהיה קמח נמצא מחזיק קמחו כפלים במדה יותר ממה שמחזיק עכשיו וכשימלא המדה על גב שאור נמצא יתירה. ואם היה השאור שנותן במדה רכה נמצא חסירה המדה לפי שהשאור שהוא נילוש רך מחזיק בכלי הרבה יותר ממה שהיה מחזיק קודם שנילוש וכשימלא המדה על גב אותו שאור רך נמצאת חסירה:
סוף סוף בין עבה בין רכה עשרון קא כייל. ועכשיו הרי מלא:
לכמות שהוא משערינן. לכמות שהיה אילו היה השאור קמח בעינן לשעורי ולא כדהוי השתא הילכך נמצא המדה יתירה או חסירה משום הכי בודה מתוכן:
ואמאי בודה משום הכי ולימלייה למדה סולת ולישקול פורתא מההוא סולת ולינחיה אבראי במנא אחרינא ולעיין כמה מחזיק השתא ולחמציה ולחזייה כמה טפי שיעוריה. או ליחמציה עבה וליחזייה כמה בצר שיעוריה. והדר לינחיה בעשרון וליחזי כמה טפי או כמה בצר הסולת שבעשרון[17] ולפום הכי כי יביא שאור ממקום אחר אי הוה עבה או רכה יטפי או יבצר מן הסולת שבעשרון כי ההוא שיעורא ואכתי אמאי בודה:
גזירה דילמא אתי לאייתויי שאור מעלמא מקמי דלישערי הכי כדאמרן והיה ממלא המדה על גבו והיא היתה חסירה או יתירה:
אין מחמיצין החמץ שבתודה ושתי הלחם במי תפוחים. דמי פירות אין מחמיצין:

דף נד.

תפוח של תרומה שריסקו. והעיסה של חולין:
נוקשה. עיסה שהוקשתה ואינה לא חמץ גמור ולא מצה:
יותר ממנחת חוטא לפי שהיא סולת יבש וקשה להשוות שלא יחסיר או שלא יותיר:
רב יצחק אמר אין בה קושי לפי שאם מגבלה במים ואח"כ קומצה כשרה ובתר גיבול אין בה קושי (לפי שאם מגבלה במים ואח"כ קומצה כשיר' ובתר גיבול אין בה קושי[18])
ר' אילא סבר לא מצי למקמץ לאחר גיבול דלכמות (שהן) שהי' קודם עד שהיה קמח

[17] פי' רבינו בזה הוא כפי' השני שכתב רש"י ז"ל אך בהא דמשני גזירה דלמא אתי לאתויי מעלמא מפרש בע"א.
[18] כ"ה בכ"י במוקפין

משערין הקומץ ואילו קמץ לאחר גיבול שמא היה עבה או רכה ונמצא הקומץ יתר או חסר מקומץ קמח:
ורב יצחק סבר כמות שהוא עכשיו משערינן וכי קמץ לאחר גיבול שפיר קמץ:
בשר העגל שניתפח. שכך דרכו שהוא רבה בקדירה:
ובשר הזקנה מתמעט. משתערין לכמות שהן קודם שניתפח אם היה בו כביצה מטמא טומאת אוכלין:
טהור לשעבר. אם נגעה בו טומאה קודם שתפח טהור לפי שלא היה בו כשיעור:
וכן בפיגול ונותר שלא היה בו שיעור בתחילה ותפח ועמד על כשיעור חייב כרת האוכלו:
פיגול ונותר מדרבנן מי חייב כרת מדרבנן:
הואיל וטומאת פיגול ונותר דרבנן דמטמא את הידים כדאמרינן במס' פסחים דגזרו משום עצלי וחשדי כהונה:
כולי האי בדרבנן להחמיר דלישתערי כמות שהן:

דף נד:

יש דחוי באיסורין. דאמרינן הואיל וצמק אע"פ שחזר ותפח כמאן דלית ביה שיעורא השתא דמי:
גרוגרות. תאנים שצימקו:
תורמין תאנים שלא צימקו על הגרוגרות במנין שאם היו צ' גרוגרות תורם עליהן עשר תאנים היינו במנין:
לכמות שהן כמות שהיו הגרוגרות קודם שצמקו:
שפיר קא תרים:
הוה ליה מרבה במעשרות. שהתאנה שהוא תורם יש בה כב' גרוגרות ואנן תנן דמעשרותיו מקולקלין. דההו' טופיינא לא איתקן דהוא לא אפריש מעשר אדעתא למיפטר ההוא טופיינא ומקולקלין נינהו דטבל וחולין מעורבין:
ואלא מאי לכמות שהן אימא סיפא. אלא אי אמרת לכמות שהן והני גרוג' חזינן להו כאילו הוו תאנים אישתכח דבהא מדה של גרוגרות אית תרתי דתאנים והוה ליה מרבה במעשרות:
אלא הכא בתרומה גדולה עסקינן וליכא למשמע מינה. דאפילו רישא דפשטת מינה לכמות שהן אמינא לך כמות שהן ודקא אמרת הוו ליה מרבה:
בעין יפה עסקי' דעין יפה תורם א' ממ':

שבמקצוע. כלי שעושין בו הגרוגרות:
צ' שבכלכלה. תאנים שלא יבשו:
ואי קשיא והרי שלא מן המוקף הן הא לא קשיא שסומכין הכלים זה על זה:
כשם שהתרומה גדולה ניטלת באומד ובמחשבה שנותן עיניו מצד זה של גורן ואוכל מצד אחר ויכול לאמוד בדעתו כמה סאין יש בו דכתיב ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן זו תרומה גדולה:

דף נה.

ומינה. כלומר יש בה עוד קושיא אחרת:
בצר להו לתרומת מעשר.[19] לישנא אחרינא כי מביא שאור ונותן לתוך הקדירה אמאי קאמר אף היא היתה חסירה או יתירה ולישקול פורתא מן הסולת שבעשרון שמונח על גבי השאור ונילשיה אבראי בכלי אחר דליחמצי' כעין האי שאור שבעשרון או עבה או רך ולעיין כמה ליטפי שבעשרון או ליבצר בהאי כלי שני וליהדר ולילישיה האי שאור כחדא עם השאור שבעשרון ויפחות או יוסיף מן הקמח שבעשרון לפי תוספת השאור השני או פיחותו:
גזיר' דילמא אתי למישקל מעלמא מן החולין לנסות כן ואחר כן יערבנו עם זה שבעשרון[20]:
תורמין התאנים על הגרוגרות אע"פ שהתאנים אין משתמרין כגרוגרות הואיל והן יפות ורגילין לעשותן גרוגרת תורמין:
מקום שיש כהן שאוכלן מיד תורמין מן היפה אע"פ שאין מתקיים שמיד אוכלן הכהן:
אלא פשיטא דליכא כהן. ואי רגיל לעשות מהן גרוגרות תורם ואי לא לא:

דף נה:

אפייה בכלל. לא תעשה היתה:
לאיתויי קיטוף. מה[21] שתולש העיסה לכל חלה וחלה אע"ג דאינו מעשה חשוב:
אנן מחלקם קא דרשינן. דאם החמיץ שיריה דעובר ולא מן תאפה חמץ:
ואימא כוליה. לא תאפה נמי לחלקם (קאמר) [אתא] ולא מצית למשמע מינה למעשה יחידי:

[19] שייך לדף נג ע"ב בגמ' מאי חסירה או יתירה.
[20] ע"כ.
[21] רבינו מפרש דקיטוף הוא מלשון תלישה וכ"ה בערוך ערך קטף ב' והוא מלשון הכתוב הקוטפים מלוח עלי שיח.

המרוחקין זה מזה אחד בפרשת ויקרא ואחד בצו את אהרן:
ושחט אותו בשעיר של נשיא כתיב:
לקובעו. כלומר לעכב:
ת"ל ושחט את החטאת במקום העולה. בשעירת יחיד כתיב:
לאו משום דהוי כלל ופרט המרוחקים זה מזה. במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת כלל והוא בסדר צו. ושחט אותו במקום פרט והוא בויקרא. ואי לאו דכתב רחמנא ושחט את החטאת הוה אמינא אין בכלל אלא מה שבפרט והאי דנשיא הוא דבעי צפון אחרינא לא:
פרט וכלל הוא דפרט נכתב קודם:
השתא דנפקא ליה מושחט את החטאת שכל חטאות טעונין צפון אותו למעוטי מאי:
ואין שעיר נחשון. אע"ג דהוי שעיר נשיא כוותיה:
מדיכול למימר וסמך ידו על ראשו וקאמר על ראש השעיר לרבות שעיר נחשון:

דף נו.

תינח לר' יהודה דקא מרבי לשעיר נחשון לסמיכה וממעיט ליה מצפון מאותו. אלא לר' שמעון דמרבי שעירי ע"ז לסמיכה ואינהו בעו צפון כדאמר זה בנה אב אותו למעוטי מאי. א"ל מר זוטרא לר' יהודה נמי אכתי למאי איצטריך למעוטי צפון דממילא אימעיט דהוה אמינא סמיכה דאיתרבי איתרבי צפון דלא איתרבי לא איתרבי אותו למה לי. וכי תימא אי לאו אותו הוה אמינא תיתי בבנין אב דטעון צפון מושחט את החטאת להכי איצט' אותו דלא ליתי בבנין אב:
אי הכי סמיכה גופה נמי לשתוק קרא דלא לירבי שעיר נחשון לסמיכה ותיתי מבנין אב מוסמך ידו על ראש החטאת:
הכא נמי שעה מדורות. שעיר נחשון דהוה לשעה לא ילפינן לה משעיר דורות דליבעי צפון ולא איצטריך אותו:
אלא אותו הזבח והסכין ואין השוחט צריך להיות עומד בצפון:
לפי שמצינו במקבל. בגמרא דאיזהו מקומן:
בן עוף שקבע לו כהן. למליקתו דכתיב והקריבו אל הכהן ומלק את ראשו:
שכן טעון כלי סכין לשחיטה ולאו מק"ו אתי ולא צריך אותו:
מכולהו נמי. עולה וחטאת ואשם שכן קדשי קדשים מה שאין כן בפסח. ואכתי לא איצטריך אותו:

רבי אחייה לאו למעוטי שוחט בצפון הוא דאתא והכי קאמר ושחט אותו על ירך אותו בצפון ואין השוחט בצפון. דהא נפק ליה מאינך קרא:
אבל מקבל בצפון מקבל מלקח ולקח נפקא. כלומר מוי"ו דולקח משמע דהיכא דלקח הדם התם עומד הלוקח:
אפאה חמץ לוקה [שתים] אע"ג דלא עבד אלא אפייה בלבד כלומר דקא סבר דבאפייה קא גמרה כולה מילתא דלחם:
הא דערך הוא ואפה הוא לוקה שתים. והא דקאמר מה אפייה מיוחדת וכו' כגון דערך חבריה ויהב ליה ואפה:
ואין מקיזין אותו במקום שעושה בו מום. כגון באזנו ובשפתו:

דף נו:

ר' שמעון מיקל מכולהו דאמר אף נשחט על אותו מום. דקסבר דמקיזו אף במקום שעושה מום וישחוט [אותו] על מום שנעשה בכוונה ויאכל כלו לכהנים:
במחמץ אחר מחמץ. היינו אופה אחר עורך:
אם על כרות הוא חייב. שעדיין נשתיירו בו מקצת ביצים:
על נותק לגמרי. לא כ"ש:
לא נחלקו אלא במטיל מום בבעל מום. דהאי בכור שאחזו דם היינו בעל מום:
ורבנן סברי תמים יהיה לרצון כל מום לא יהיה בו. כלומר כשהוא תמים וראוי לרצון אסור להטיל בו מום:
[ההוא] למעוטי בעל מום מעיקרו. שנולד במומו דאין אסור להטיל בו מום. סלקא דעתך אמינא הואיל ואסירי בגיזה ועבודה כדאמרינן בפרק הלוקח עובר פרתו של נכרי וכל שקדם הקדשם את מומן וכו':
אמר מום. כלומר יכול למימר מום ואמר כל מום לרבות:

דף נז.

כמעשה צלי של שבת דאילו אותיב שפודא דבשרא בתנורא בשבתא אע"ג דלא אפיך ביה חייב דמיבשל ממילא הכא נמי גבי עיסה מחייב:
ואם ניצלה בו. צלייה גמורה כגרוגרת במקום א' [חייב]:
דחזו לצירוף. דאי הוו ביחד הוה עייל ביה אוירא:
לככא דאקלידא. שן של מפתח של עץ שמנקבין בו נקב כל שהוא ומכניסין בו עץ קטן כעין שן:

מנחת נסכין מי פירות הן שהן נבללות בשמן והיאך יכול לחמצה:

דף נז:

מגבלה במים עם השמן וכשרה:
ושמענא ליה לר' עקיבא דאמר בפרק שתי מדות של יבש דאמר מדת יבש לא נתקדשה כל עיקר והיאך ליחייב עלה משום מחמץ. הא מדת [יבש] היא דאין בהן שמן:
ואזדא ר' יוחנן לטעמא דר' יוסי הגלילי סבירא ליה כר' יאשיה דמדת יבש נמשח מבפנים הלכך מרבי לחם הפנים לחימוץ:
לימא נמי לר' יוחנן ר' עקיבא דאמר מדת יבש לא נתקדשה ור' יונתן אמרו דבר אחד. לא אמרו דבר אחד משום דלא שוו במדת לח להדדי דאילו ר' עקיבא קאמר בפרק שתי מדות דמדת לח נמשחו בין מבפנים ובין מבחוץ:
והא איכא ביסא דלחה היא:
[אמר ליה רב פפא לאביי] אמרת משום הכי לא מרבי ר' עקיבא לחם הפני' לחימוץ משום דמדת יבש היא ולא מיקדשה ליה והא איכא ביסא כלי שרת שלש בה המנחות דלחה היא שעשויה להניח בה מים לגבלה ומקדשה ליה וליחייב עלה משום מחמץ:
כי קאמר רבי עקיבא דלא מיחייב אלחם הפנים משום מחמץ כגון שלשה על גבי קטבליא. עור יבש. ולא בביסא:
אי הכי כיון דאמר משו"ה לא איקדשה כגון שלשה ע"ג קטבלא [הא] דקא"ל ר' יונתן לר' יאשיה תדע לך שלא נמשחו שהרי אינן מקדשות:
לימא ליה ר' יאשיה משום הכי אינן מקדשות כגון (דליכא) [דכיילה] בעשרון דחולין שלא מדד הסולת בעשרון דקודש אלא דחול הא מדד בעשרון דקודש נתקדשו:
הכי השתא בשלמא ביסא משום הכי יכול לגבלה ע"ג קטבליא דלא אמר רחמנא עבוד בביסא ולא במקום אחר דלא מצינו ביסא כתובה בתורה:
מנין למעלה מבשר חטאת וכו' והקטיר דבר הנאכל לכהנים:
הוה יכול למימר כל שאור וכל דבש לא תקטירו אשה לה' ממנו למה לי אלא לומר לך כל שממנו לאישים שיריו הרי הן בבל תקטירו:
אינן מגופן לאישים. אבל הבא עמהן יש ממנו לאישים מאי ניהו מכבשים הבאים עם הלחם אימורין למזבח ושני בזיכי לבונה הבאין עם לחם הפנים למזבח:
המעלה מכולן על גבי הכבש. בלא הקטרה:
אותם שאור ודבש הוא דרבי לך כבש כמזבח מואל המזבח לרבות הכבש:

דף נח.

יכול יהא יחיד מתנדב להביא שתי הלחם ת"ל קרבן ראשית תקריבו. ראשית אלו שתי הלחם שהן באין ראשית להתיר חדש במקדש:
אבל צבור יביאו שתי הלחם בנדבה ת"ל אותם אותם מיעט לחובה [תקריבו] שתי הלחם ולא נדבה:
ומה יש לך להביא מן שאור ומן דבש שתי הלחם מן השאור ובכורי' מן הדבש. כגון תמרים ותאנים:
אם נאמר כל שאור דמשמע מקצתו ולא כולו לילף דבש משאור למה נאמר כל דבש:
בשירי מנחה שאם רצה לערבן בדבש ולאוכלן מותר. שאור לא הותר בשירי מנחה דכתיב לא תאפה חמץ חלקם. שאור דהותר מכללו במקדש מאותו כלל דכתיב לא תקטירו.
מאי ניהו לאו שתי הלחם דקרבה נדבה ודיניה יהא בנדבה ליקרב קומצה למזבח. והיינו הותר מכללו:
אמר רב עמרם לא (קרב עם הלחם) [ליקרב עמהם] דבר הקרב עם שתי הלחם הותר ליקרב נדבה ומאי ניהו שני כבשים ליקרב דמן למזבח. אי הכי בכורים נמי הותר הקרב עמהן להקריבו נדבה דתנן הגוזלות שעל גבי הסלים עולות ושבידם הסלין והפירות אלמא דאיכא קרב עמהן ואי בעי למיעבדינהו נדבה מצי למיעבד. ואמאי תני דבש לא הותר מכללו. התם [לא] קרב עמהן דהנהו לעטר בכורים הוא דאתו. ולאו משום חובה:
המעלה מבשר חטאת העוף למזבח להקטירו שאין דינו להיות למזבח אלא דמו:
בשר חטאת העוף ולוג שמן של מצורע שמן קרבן. לוג דכתיב והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן אבל אין ממנו לאשים:
עירוביו מנין שאם בין השאור ובין המצה כזית. אביי סבר יש קומץ פחות משני זיתים ואפילו בכזית[22] ואפילו בחצי זית הוי הקטרה משום הכי קא מרבי כל:
עירובו מנין. אף על גב דלא הוי בעיניה:

דף נח:

ורבא אמר. אין לי אלא קומץ ולא אמר אין לי אלא כזית סבר דאין קומץ פחות מב' זיתים. חצי קומץ מנין מדלא אמר חזי זית קסבר דאין הקטרה פחותה מכזית עירובו מנין דמצטרף לכזית:
העלה. כזית משאור ומדבש:

[22] נראה דצ"ל ויש הקטרה אפילו בחצי זית משום הכי וכו'.

על לאו שבכללות דחד לאו הוא לא תקטירו וכולל בו שאור ודבש ועירוביו:

דף נט.

מנחת הסולת שקומצה כשהיא סולת:
חלות ורקיקין. היינו מנחת מאפה:
אמר רב פפא כל היכא דתנן כל הני ה' מנחות עשר עביד מכל חדא וחדא:
לאפוקי מדר' שמעון דאמר האומר הרי עלי מנחה מאפה יביא ה' (ומחצה) חלות ה' (ומחצה) רקיקין קמ"ל דלא. דאין חלות פחות מעשר ולא רקיקין פחות מעשר ואי בעי מביא עשר חלות ואי בעי מביא עשר רקיקין וי"א ה' חלות וה' רקיקין:
לישנא אחרינא כל היכא דתננהי למנחות עשר תנן דעשר מנחות קא חשיב במתניתין לאפוקי מדר' שמעון דלטעמיה הוו חדסרי דאיהו עביד ממנחת מאפה תלת דאי בעי להביא י' חלות מביא ואי בעי להביא י' רקיקין יביא ואי בעי להביא ה' חלות וה' רקיקין יביא קמ"ל דלא דעשר תנן ואין מביא מחצה חלות ומחצה רקיקין:
ונתת עליה שמן. במנחת העומר כתיב ואם תקריב מנחת בכורים וגו' ונתת עליה שמן:
מנחת שמיני של מלואים דכתיב ושור ואיל לשלמים לזבוח לפני ה' ומנחה בלולה בשמן:
שכן עשרון. עומר אין בו אלא עשרון כדכתיב והעומר עשירית האיפה. ומנחת כהנים עשרון. לאפוקי לחם הפנים דהוו כ"ד עשרונים. דכתיב שני עשרונים יהיה החלה האחת:
מנחת העומר ומנחת הכהנים הוו חוץ בעזרה על מזבח החיצון. וצורה היינו לינה כלומר דנפסלין בלינה:
וטעונין הגשה אצל המזבח. ואישים שיש בהן הקטרה לאפוקי לחם הפנים דאינן באין בחוץ אלא בפנים בהיכל ואינו נפסל בצורה בלינה דז' ימים היה לן. ואין טעון הגשה אצל המזבח. ואין ממנו הקטרה לאישי' מגופו:
שכן ציבורא. עומר ולחם הפנים של צבור הן ובאין חובה. ובאין נמי בטומאה ויש בהן אכילה לכהנים. ויש בהן משום פיגול. דכל דבר שיש לו מתירין בין לאדם בין למזבח יש בו משום פיגול. ובאין נמי בשבת לאפוקי מנחת כהנים דאין בה חד מכל הני:
אפילו הכי מסתברא נפש. מסתברא דמרבי' מנחת כהנים משום דבתר[23] אאתחלתא דפרשתא דמנחות ונפיש וסמיך להו פרשת מנחת העומר. וכל דנפש הוא [מרבי] כלומר דיחיד כגון מנחת כהנים מרבינא דניהוי כמנחת העומר אבל לחם הפנים דציבור לא:

[23] נראה דצ"ל משום דבאתחלתא דפרשתא דמנחות כתיב ונפש וסמיך להו וכו'.

מנחת כהנים בלול בלוג שמן כמו מנחת העומר. וטעונה הגשה ובאה בגלל עצמה כמו מנחת העומר לאפוקי מנחת נסכים דבאה בג' עשרונים ובלול בשמן ג' לוגין. ואינה טעונה הגשה. ואינה באה אלא בגלל הזבח:

כלי. מנחת העומר ומנחת כהנים כלי מקדשן לאפוקי שתי הלחם דתנור מקדשן דלאחר שנאפו מתקדשין. ועצם לאפוקי שתי הלחם דלא באין בגלל עצמן אלא בגלל כבשים ואין מקטיר משתי הלחם כלום לאישים:

דף נט:

מתיר. שהעומר ושתי הלחם מתירין את החדש במקדש ובמדינה ואין באין אלא מן הארץ דכתיב כי תבואו אל הארץ וקצרתם וגו' וכתיב ממושבותיכם תביאו לחם תנופה וגו' ובאין בזמן בפסח ובעצר' ומן החדש תחלה מה שאין [כן] במנחת כהנים:

וחייב על שמן בפני עצמו ועל לבונה בפני עצמה. מי שנותן במנחת חוטא:

נתן עליה שמן פסלה. לר' יוחנן כדאית ליה ולר' שמעון [בן לקיש] כדאית ליה. כדאמרינן (לעיל דף כג.) איתמר [קומץ] מנחת חוטא ששמנו וכו':

ת"ש דתנן במתניתין ולבונה ילקטנה דמשמע דאי מצי לקיט כשרה ואי לא [לא]:

דלמא מהא לא תפשוט דחדא ועוד קאמר כלומר דמשום הא נמי כשרה דלא מיבלעא. ועוד ילקטנה:

תנינא מלקט את הלבונה וכשרה ליקט אין לא ליקט לא אע"ג דלא מיבלעא:

ותיהוי פך. כלומר אמאי קאמר עד שלא ליקט לבונה חישב עליה פסול ואין בו כרת ליהוי כאילו נשפך עליה פך שמן דהוי דחוי ולא תיהני ביה מחשבה לאיפסולי שהרי נפסל ועומד:

אמר אביי חטאת קרייה רחמנא אפילו כשנתן עליה לבונה קריה חטאת כאילו לא נתן:

ואי' דאמרי ותיהוי פר אילו הוה פר ואידחי כגון שנטמא או יצא מי מהניא בה מחשבה אפילו לאיפסולי הא הוי דחוי:

אפילו דם בכוס משעיר הנעשה בפנים ומת חברו שעיר המשתלח לא הוי דחוי האי דם שבכוס משום דמיית האי אלא יביא שעיר אחר תחת זה שמת ומזווג לזה שבכוס וכשר. אלמא דלא מידחי:

רב אשי אמר כל שבידו לתקנו לא הוי דחוי כגון הכא דאפשר ללוקטה משום הכי מהני ביה מחשבה לפסול:

כוס היה ממלא מדם התערובות. כשישראל שוחטין פסחיהן מקבלין מכל אחד מן הדם במזרק והשאר נשפך על הרצפה ולאחר שנשחטו כולן היה ממלא כוס אחד מן

התערובות מאותו דם שעל הרצפה וזרקו כנגד היסוד. מ"ט שאם נשפך דמו של אחד מהן שיעלה זריקה זו תחתיה. והא הכא אע"ג דמישתפיך דמו של אחד מהן לא אמרינן דלידחי הואיל ובידו היה לזרוק עד שהיה במזרק קודם שנשפך ואי' דאמרי הואיל ובידו לזרוק זריקה אחרת דאי אפשר דמאותו דם דמישתפיך דלית ליה מקצת בההוא כסא.
(גם) [דהא בדם] התערובות דם כל הפסחים מעורב ביחד:
עד דאיכא נתינה. כשיעור:
עליה. עד דאיכא שיעור. אלא למעט דאפילו מנחה כל שהוא:

דף ס.

נתן שמן על שיריה של מנחת חוטא אינו עובר כדאמרי' דבש הותר בשירי מנחות וכן שמן נתן כלי שיש בו שמן על כלי שיש בו מנחת חוטא לא פסלה הואיל ולא עירבו במנחה גופה:
בגופה של מנחה הכתוב מדבר לא יתן עליה[24] לאישים דאפי' כהן אחד:

דף ס:

אף מנחת חוטא שהיא חובה טעונה הגשה:
מנחת סוטה תוכיח שטעונה הגשה ותנופה כדאמרי' במתני' ואין בה שמן ולבונה. מנחת חוטא לא הוכשרה לבוא בעשיר כבעני דעשיר חוטא מביא פר בהמה ועני מנחה:
מה להצד השוה שכן לא הוכשרו לבא קמח שמנחת חוטא באה סולת נקיה מנחת העומר אע"ג דשעורים היה י"ג פעמים היה מנופה עד שהיה סולת נקיה מנחת [סוטה] באה לברר עון אם זינתה אם לא תאמר במנחת העומר שאינה באה על עון:
מנחת חוטא תוכיח שאינה לברר עון:
שכן מצויין כמה פעמים בשנה סוטה וחוטא:
אדרבה מנחת העומר מצויה טפי. דלא סגיא דלא הויא פעם אחת בשנה:
או אינו אומר והבאת לר' יהודה קאמר דדריש והבאת למנחת סוטה אלא לרבות שיחיד מתנדב ומביא מנחה אחרת חוץ מאלה חמש מנחות שבענין וממין אחד כלומר מן השעורין לרבות שאר מנחות להגשה כגון מנחת עובדי כוכבים ונשים וחוטא:
והא אפיקתיה לרבות מנחת סוטה אם כן הוה ליה למימר [והקריב] מאי והקריבה למעוטי מנחת נסכים:

[24] נראה דצ"ל דלא יתן עליה שמן לאישים כו'.

דף סא.

והרים. הכהן מן המנחה את אזכרתה יכול בכלי ת"ל בצו את אהרן והרים ממנו בקומצו אף כאן בקומצו:
והניף אותם תנופה לכבש האשם ולוג השמן יכול הואיל וכתיב אותו וכתיב אותם שיניף בתחלה זה בפני עצמו וזה בפני עצמו וחוזר ויניף שניהן כאחת ת"ל תנופה ולא תנופות:
והאמרת לפני ה' במערב כדאמרן בהקומץ והקריב אותה בני אהרן לפני ה' במערב:
דאיקרי חטאת. דכתיב קדש קדשים היא כחטאת וכאשם:
וקרן מזרחית דרומית לא היה לו יסוד כדתניא היסוד היה הולך על פני כל הצפון כולו ועל פני כל המערב כולו ואוכל בדרום אמה ובמזרח אמה ומשום הכי מגישה בקרן מערבית דרומית דהוה ליה יסוד אלא הכא לפני ה' קרינא ביה והיינו נמי מזרח ועוד במקום שרשאין בעלים לבוא ולהניף דהיינו במזרח:

דף סא:

הואיל ופתח בו הכתוב תחלה הואיל ור' אליעזר מפיק לתנופה מוהניחו דכתיב ברישא דקרא חביבא ליה לר' דסידר מתני' והבכורים כדברי ר' אליעזר:
ורב גבריה כדאמרינן משנת ר"א קב ונקי:
ותנופה עצמה ישראל מניפה אבל לא נשים (אלא שלהן) ישראל אבל לא באחרים. לפי שמצינו שחלק הכתוב בין קרבן ישראל לקרבן עובדי כוכבים לקרבן נשים בסמיכה בפרק שתי מדות של יבש:
מה לי חלק בסמיכה שאין טעונה סמיכה שהסמיכה בבעלים ועובדי כוכבים ונשים אין נכנסין לעזרה אבל תנופה בכהנים הלכך קרבנן טעון תנופה ומה ת"ל בני ישראל מניפין בקרבנן עם הכהנים ואין העובדי כוכבים מניפין בקרבנן אלא כהנים היכא. הוא לחם:

דף סב.

אמר רב פפא במילואים והוה למעלה דכתיב ומסל המצות אשר לפני ה' לקח חלת מצה אחת וחלת לחם שמן וישם על החלבים ועל שוק הימין:
מ"ט. קאמר מניח אימורין על פיסת היד וחזה ושוק עליהן:
אילימא וכו' אמר אביי ההוא דכתיב את החלב על החזה ההוא כי מייתי ליה כהן מבית המטבחיים ויהיב לאידך כהן המניף בידיה נמצא ביד המקבל החלב למטה והחזה למעלה כדאמרן:

ההוא דיהיב ליה. מניף בתר דהניף לכהן אחרינא ביד המקטיר ונמצא החלב למעלה:
על שני כבשים להוציא שבעת כבשים שלא יהא מניפו עם הלחם:
מניח שתי הלחם בין שתי ירכות הכבשים וישכיבן על צלעותיהן על ידו ומניח שם הלחם בין שתי הירכות ונמצא לחם על גבי ירך האחת וירך האחרת היא על הלחם והנפה זו כשהן חיין:
אמר ר' לפני מלך ב"ו אין עושין דבר מגונה כזה אלא מניח זה בצד זה הלחם אצל הכבשים ומניף:
וסכות על הארון את הפרוכת והיא אינה על הארון. ממש אלא תלויה לפניה כמחיצה דכתיב והבדילה הפרוכת אלא ש"מ על בסמוך:
ואשר הורם היינו מוליך כלומר שמפרישן ממנו:
מעכבין את הפורענות. שעוצר רוחות רעות:
שירי מצוה היינו שאם לא עשה תנופה אינה מעכבת שהדם הוא שמכפר ולא תנופה ולהכי קרי לה שירי מצוה:
ממטי ליה. ללולב גירא בעיני דשיטנא כלומר שעוצרו:
זבחי שלמי צבור טעונה תנופה בתנופה שלאחר שחיטה פליגי:
ותנופתן כמות שהן שלימין וחכמים אומרים אין מניפין אלא חזה ושוק ואימורין:

דף סב:

ומינה. מה התם בשלמי יחיד בחזה ושוק שתנופתן לאחר שחיטה:
מה התם בשלמי יחיד דבר שמתנה לכהן טעון תנופה היינו חזה ושוק:
אף הכא בשלמי צבור היינו כבשי עצרת [דבר] שמתנה לכהן טעון תנופה ושלמי צבור הויין כולן מתנה לכהן:
שלמיהם ריבוייא הוא דכתיב את חזה התנופה ואת שוק התרומה לקחתי מאת בני ישראל מזבחי שלמיהם ריבה כל השלמים שאין טעונין תנופה אלא חזה ושוק:
טעונים שלש מצות בין שלשתן ושתים מאותן שלש מצות בכל מין ומין והשלישי אין בהן:
מיעט גבי שלמי צבור אותם דכתיב והניף הכהן אותם אותם טעונין תנופה חיים ולא אחרים:
גמירי ב' סמיכות בצבור ומאי נינהו פר הבא על כל המצות ושעיר המשתלח ותו ליכא:
גבי שלמי יחיד כתיב אותו דכתיב ואת החזה להקריב אותו לפני ה':

דף סג.

מחבת צפה. אין לה בית קיבול אלא חלקה היא דכתיב על מחבת:
ארחושי הלב. הרהורי הלב:
אמחבואי הפה כדאמרי אינשי קא מבח בוחי כלומר שנובח כלו'[25] דבור הפה דכתיב ועל מחבת. כלומר מה שאופין בו אינן בתוכו אלא על גבו שאין לו בית קיבול:
האומר הרי עלי במרחשת. והוא הדין כי אמר הרי עלי במחבת[26] אי ודאי על שם כלים נקראו שזה כלי שמו מרחשת וזה כלי [שמו] מחבת יביא ואין בו ספיקא ואם על שם מעשיהם נקראו דהאי אתי ארחושי הלב והאי אמחבואי הפה ואיכא למימר איפכא ולא ידע מאי בעי לאיתוויי:
וב"ה אומרים על שם כלים נקראו דכלי היה במקדש ומרחשת שמו ודומה מצד אחד כמין כלבוס כמו פגום כעין זה ועמוק היה הכלי כמין תפוחי הברתיים עגול כולו חוץ ממקום הכינוס ונמוך שאינו עבה הרבה:
וכן נמי בלווטי היוונים פרי האלונים:
כופח תנור קטן הוא כדי שפיתת קדרה אחת רעפים לבינים:
יורות ערביים. היינו אלפסות של אבן:
תנור תנור קרבן מנחה מאפה תנור וכל המנחה אשר תאפה בתנור:
שיהא הקדשן בתנור:
כלומר שיהא תנור מקדשן. כשרות בעזרה אם נאפו בעזרה בתנור קדש וכשרים אם נאפו חוץ מן עזרה אחומת בית פגי ואי ס"ל (דע') [לר"ש] דבעינן דליקדשינהו תנור היאך הן כשרין בחוץ הא קי"ל דאין כלים מקדשין בחוץ:
שיהא הקדשן לשום תנור כשהוא מקדישן מקדישן ע"מ לאפותן בתנור ולא במקום אחר:

דף סג:

קרבן אחד אמרתי לך. כלומר קרבן אחד ממין אחד יביא מנחת מאפה ולא שנים ואם היה מביא מחצה חלות ומחצה רקיקין היו ב' קרבנות:
א"ל ר' שמעון אילו נאמר קרבן קרבן ב' פעמים בפסוק הייתי אומר חלות קרבן אחד ורקיקין קרבן אחד עכשיו שלא נאמר אלא קרבן א' משמע דחלות ורקיקין קרבן א' ואם רצה להביא מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא דקרבן א' הוא:

[25] נראה דצ"ל כלומר שנובח בפה: מרחשת דאתיא ארחושי. כלומר דבור הפה.
[26] פירושו בזה הוא כמו פי' הקונטרס שהביאו תוס' בד"ה מספקא וע"ש.

מה וכל האמור למטה ב' מינין בכל אחד ואחד דוכל נעשה במרחשת ועל מחבת שני מינין הן וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה ב' מינין הן ואם הביא מנחה א' משניהם לא יצא אף כל האמור למעלה במנחת מאפה ב' מינין הן ואם הביא מנחה א' משניהם לא יצא אבל חלות לחודייהו ורקיקין לחודייהו אימא לא יביא קמ"ל בשמן בשמן דאיזה שירצה יביא ודיו:

איכא בינייהו דיעבד דלר' יוסי בר יהודה אפי' דיעבד נמי לא דכל תנא בתרא לטפוי מילתא קא אתי:

הדרן עלך כל המנחות.

מג' סאין. היינו איפה:

בשבת. לפי שבליל ששה עשר היה נקצר:

בלא טירחא שאינו צריך להרקידו הרבה שאינו צריך ליטול אלא האבק ממנו ויהיה עשרון:

דהכי שביחא מילתא. שלא יהא צריך ליטול אלא האבק הברור שבו. ואל ירבה במלאכות הרבה לקצור ולטחון יותר מצורך וכן שאר המלאכות שמשעת הקצירה ועד שעת הרקדה:

כיון דאיפשר להוציא אימורין בהכי טפי לא טרחינן כדעבדינן בחול ה"נ כיון דאפשר משלש לאפוקי עשרון מובחר לא טרחינן בחמש כדבעינן בחול:

דליכא בזיון קדשים גבי עומר דהא אפשר להוציא עשרון מובחר מג' אבל גבי פסח דאיכא בזיון קדשים אי לא מיפשט כולו שלא יהיו קדשי שמים מוטלין כנבילה כל היום:

דף סד.

אבל הכא. גבי עומר דלא איתעביד צורך גבוה עד דאיתעביד כוליה אימא כרבנן סבירא ליה דלא שני בין שבת לחול (הם) והכי אמרינן אי סבירא ליה דבחול אתי מחמש בשבת נמי לייתי מחמש ואי סבירא ליה דבחול אתי משלש בשבת נמי לייתי משלש:

וחכ"א אחד שבת ואחד חול נקצר בג' בני אדם ובג' קופות ובג' מגלות. כדי לפרסם הדבר שדוחה שבת להוציא מלבן של ביתוסין שאומ' אינו דוחה:

עד כאן לא קאמר ר' ישמעאל הכא. דבשבת משלש אלא דליכא פרסומי מילתא דבין שלש לחמש מאי פרסומי איכא אבל לענין קצירה דבעינן פרסומי מילתא כדתנן שיהא נקצר בעסק גדול מפני הביתוסין אימא כרבנן סבירא ליה:

אבל הכא ברישא דלא איתעביד צורך גבוה כהלכתו. אימא כרבנן סבירא ליה דלא שני בין שבת לחול אלא עביד בשבת כבחול קצירה כל צרכו וכן נמי אי סבירא ליה דמחמש בשבת נמי מחמש כבחול ולא כר' ישמעאל:

מחללין עליו את השבת. לצאת שלוחי ב"ד:

ר' יוסי אומר אם נראה בעליל לכל העולם אין מחללין עליו השבת. כיון שאפשר שנראית הלבנה לכל העולם לא טרחינן בשבת:

אבל התם בעדות החדש. דאם לא יצאו עכשיו להעיד כשנראה לא יהיו יוצאים נמי כשלא נראה בעליל ונמצא מכשילן אימא כרבנן סבירא ליה דיוצאין:

דליכא צורך גבוה בגבולין בעדות החדש כשנראה בעליל. אימא כרבנן ס"ל דלא משני בין שבת לחול:

שתי חטאות של צבור. כגון שעירי ר"ח שחל בשבת ושל מועדות חייב על השניה משום איסור שבת או יו"ט:

ואפי' נתכפר לו בשניה כגון אחר שנשחטה השניה נאבדה הראשונה או יצאת חוץ לעזרה ונתכפר בשניה שזרק דמה תחת הראשונה שנאבדה אפי' הכי חייב:

או אפי' נמצאת הראשונה כחושה והשניה שמינה דעיקר מצוה בשמינה. אפי' הכי חייב על השניה:

ולא עוד אלא שאומר לו אם נמצאת הראשונה כחושה. אומרי' לו הבא אחרת שמינה לכתחילה ושחוט:

סמי כחושה מקמיתא דלא תימא ראשונה כחושה:

ואיבעית אימא ר' אמי אמרה לקמיתא ולא רבה:

נמצאת הראשונה כחושה בבני מעיים. שאין בה חלב להקטרה ובשאר הגוף נראית שמינה וגברא לאיסורא קא מיכוין דהא הואי נראית שמינה ואפי' הכי שחט אחריתי או דלמא בתר מעשיו אזלינן כיון דשניה שמינה בבני מעיים ולא הראשונה ליכא איסורא:

רבה אמר פטור זיל בתר מעשיו והא אסיק תינוק. רבא אמר חייב דהא לא איכוין אלא לדגים:

(תינוק יש) [חולה] שאמדוהו לגרוגרת אחת. שאם יאכל גרוגרת אחת תשוב רוחו אליו:

ורצו עשרה [בני אדם] בשבת פטורין. דאזלינן בתר מחשבה וכולהו איכוונו לצורך חולה:

ויש שתי גרוגרות בשתי עוקצין. במחובר באילן:

פשיטא ג' דקיימי בעוקץ אחד מייתינן. דקא מימעטא בקציר' ותלישה בשבת:

דף סד:

עד כאן לא קאמר ר' ישמעאל התם דבשבת בא מג' סאין. [דכי ממעט באוכלא וכי לא מייתי אלא שלש סאין ממעט בקצירה. אבל הכא] משום דכי ממעט באכילה כגרוגרת נפישא קצירה דתרי קיימי בתרי עוקצין וודאי שלש מייתי' דקיימי בעוקץ אחד ומימעטא קצירה:

משום [כרמל] דבעינן שיהא רך ומל[27]. ומל ממלל:

ואי מייתי ליה מרחוק היה מולל ולא היה רך:

אין מעבירין על המצות. אלא הקרוב קודם:

הורקנוס ואריסטובלוס ב' אחין היו:

היה שם זקן א' מבפנים. שהיה מכיר:

על אותה שעה שנינו מעשה שבא וכו'. לפי שכל סביבות ירושלם החריבו ולא היתה שם תבואה:

מטא זמן עומר. אותה שנה:

אכרוז. אי איכא מאן דידע היכא הוה חדש:

אתא ההוא חרשא. שהיה שומע ואינו מדבר:

אצריפא. בית קטן של קנים:

אסיכרא. מקום הבריח של דלת:

סבור מיניה. שאר רבנן:

הא דאמרה לזיבתי. זיבתה ממש כדכתיב ואם טהרה מזובה וגו' וביום השמיני [תקח] וגו':

לימתי. היינו נמי לזיבתי כלומר שלמו יומי זיבתי:

לעונתי כלומר שלמו עונת זיבתי דכולהי חדא לחטאת וחדא לעולה בעי לאייתויי כדין זבה:

אמר להו מרדכי שמא הא דאמרה לזיבתי שמא אינה כשאר זבה אלא בזוב סיכנה שהיתה חולה הרבה ונסתכנה מחמת חולי זיבה ונדרה שאם תרפא שתביא קרבן לעולה וב' הקינין לעולה קיימי. וקיני טהרתה כבר הביאה. והללו אחרים לעולה בלבד:

לימתי שמא בים היתה עוברת וסיכנה מחמת הנחשול ונדרה להביא קינין ושניהן עולה:

לעונתי שמא בעינה סיכנה שהיה כאב בעינה ונדרה להביא קינין לעולה אם תירפא:

בדוק. שאלום ואמרו כן הוא:

[27] נראה דצ"ל ומל שיהא נמלל ביד ואי מייתי ליה מרחוק לא הוי רך ומל.

דף סה.

פתחיה על הקינין. שכל מי שנודר קינין בא לו אצל פתחיה ונותן לו מעות ונותן לו קינין:
בייל לישני. בולל הלשונות ודורשן כמו גגות צריפין וסוכר עין שמחבר זה עם זה ומוציא דבר והיינו בלשן:
ועושין אותה כריכות. שכורכין חבל סביב השבלים עד שהן במחובר כעין עומרין:
כיון שחשיכה אמר להן. הקוצר:
בא השמש. כלומר הגיע זמן לקצור:
מגל זה. כלומר קצור במגל זה ובקופה זו ובשבת זו משום לפרסומי מילתא דמותר:
אין קצירת העומר במוצאי יו"ט. אלא במוצאי שבת:
דלא להתענאה בהון. אבל שרו למיספד:
ומקצתהון די לא למיספד.[28] אלא שרו להתענאה:
את קרבני לחמי לאשי וגו'. מה שתי הלחם ושאר קרבנות צבור באין מתרומת הלשכה דכתיב זאת עולת חדש בחדשו חדש והבא קרבן מתרומה חדשה אף תמידין נמי. ועוד דכתיב תשמרו להקריב לשון רבים:
איתותב חגא דשבועיא. שהיו אומרים אין עצרת לעולם אלא אחר שבת:
די לא להתענאה כיון שבאלו התריסו יותר מן ימי התמיד (בשואתים) [בייתוסים] החמירו עליהם וגזרו די לא להתענה בהון:

דף סה:

כשיחה בטילה שלכם. שאין בה טענה:
כתוב אחד או' תספרו חמשים יום. אלמא דלא בעינן שבע שבתות תמימות מאחד בשבת ועד שבת אלא בחמשים בעלמא באיזה יום שישלימו:
וכתוב [אחד אומר] שבע שבתות תמימות. אלמא בעינן מאחד בשבת ועד שבת לא חמשים:
כאן ביום ראשון של פסח שחל להיות בשבת. משכחת שבע שבתות תמימות כסדרן והוי עצרת אחר שבת:
והאי דכתיב יום בעלמא היינו בי"ט שחל להיות באמצע שבת. אלמא דמיקלעא עצרת בכל יומא:

[28] עיין תוס' כאן בד"ה אלין דלא כתבו כן ע"ש.

מנה ימים וקדש חדש דכתיב עד חדש ימים תלה הכתוב את החדש בימים כלומר שאין מחשבין לחדשים אלא ימים:
מה חדש סמוך לביאתו לתחלת חשבונו ניכר שהוא ר"ח שהלבנה בחדושה:
אף עצרת סמוך לביאתה נכרת. כלומר סמוך להתחלת מניינה ניכרת שהוא תחלת י"ט.
דאי אמרת דלא מתחלינין למימני אלא לאחר שבת ולא מיקלעא עצרת אלא לאחר שבת לא מינכר מניינה דזימנין דמתחלינן למימני בתלתא בפסחא וזימנין בארבעה או בחמשה או בשיתא. אלא לעולם אחר י"ט הראשון וניכר מניינה:
מה להלן בעצרת רגל ותחלת רגל אף כאן בפסח שבת האמורה בו רגל ותחלת רגל:
סמוך לו. דהיינו עצרת ביום אחד אף כאן וספרתם ממחרת השבת שהוא רגל ותחלת רגל סמוך לו היינו ממחרת י"ט ראשון:
פעמים שאתה מוצא בין פסח לעצרת חמשים (ואח"כ מיקלע) [ואחד כגון דמיקלע] יומא דפיסחא במעלי שבתא ואי לא מנית אלא מאחר שבת הא חמשין וחד בין פסח לעצרת:

דף סו.

אתה יכול לאוכלה ששת ימי הפסח מן החדש לפי שהוקרב העומר ביום ראשון [של חוה"מ] וכתיב וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם יכול יקצור ויביא הואיל וכתיב מיום הביאכם ואימתי שירצה יתחיל לספור אפילו לאחר ז' ימים. ויספר [ויביא] ביום שיתחיל לספור ביום. אי מדרבן יוחנן בן זכאי דילמא להכי כתב רחמנא תספרו חמשים ושבעה שבועות תספר לך לכדאביי אתא:
תרי תנאי בתראי (נמי) דבתריתא [נמי] לית להו פרכא:
ר' יוסי דקאמר ועוד ור' שמעון בן אלעזר. זכר למקדש הוא דקא עבדינן ובהכי סגיא:
וחכ"א בקנים ובקולחות של כרוב. חובטין את הדגן מן הקש מפני שהן דבר קל ואין להן כובד:
כדי שלא יתמעך. ויהא נוח להשיר קליפתו:
נתנוהו לשעורים של עומר לאביב כלי של נחשת לרחיים של גרוסות כדי להשיר קליפתו:
והשאר שמותיר על העשרון נפדה וחייב בחלה מפני שגילגל עיסתה כשהיא חולין ופטור מן המעשרות מפני שמירוח הכרי היה כשהוא הקדש ופטור:
אביב זה אביב כמשמעו מן המבוכר:

דף סו:

וחכ"א אין לשון קלי אלא דבר קליל כלומר לא נכתב קלי באש אלא קלוי באש ע"י קלל של נחשת היינו אבוב. לישנא אחרינא אין אור לשון קלי [אלא] פירושו כלי שנקרא אביב[29] קלוי קודם שנטחן בריחים גרש לאחר שנטחן גרש גם הפסיק הענין שאביב קלוי באש:

ונוה היה שהיה נאה:

ונתחטא כבן שמתחטא על אביו:

כנף רננים היינו בר יוכני כשרוצה להטיל ביצה אינו זורקה לארץ אלא נושאה במעיה ועולה על קינה ונתחטא ומניחה שם היינו ונעלסה בגימטריא:

[כרמל] כד מלא שמלא הדגן בתוך השבולת ככר שהוא מלא נוצה כלומר שנתגדל כולו.

מירוח הקדש אע"ג דמירחו כשהוא הקדש לכשיפדה אינו פטור מן המעשר לפיכך מחייב בחלה ובמעשר:

ואם איתא דמירוח הקדש אינו פטור לר' עקיבא כדאמרת מאי קאמרי ליה רבנן לר' עקיבא היא היא. ר' עקיבא נמי בההיא חיובי מחייב בחלה ובמעשר דקסבר מירוח הקדש אינו פטור אלא לאו ש"מ מדקא מהדרו ליה הכי ש"מ דטעמיה דר' עקיבא לאו משום דמירוח הקדש אינו פטור. ועוד [דתניא] ר' עקיבא מחייב המותר מן העומר בחלה ובמעשר לכשיפדה לפי שלא ניתנו מעות הקדש אלא בצורך להן כשיעור העומר והמותר על העומר הוי חולין אלמא דלאו טעמיה דר' עקיבא דמירוח הקדש אינו פוטר אלא לפי שלא ניתנו מעות הקדש אלא בצורך להן:

א"ר יוחנן אין ודאי תלמוד ערוך [הוא] ומשום הכי מחייב ר' עקיבא בחלה ובמעשרות אבל בעלמא לר' עקיבא מרוח הקדש פוטר:

תורמין משל ישראל על של ישראל פירות שלקח מישראל על פירות אחרים שלקח מישראל וכן משל עובדי כוכבים על של עובדי כוכבים ומשל כותים על של כותים משל ישראל על של עובדי כוכבים וכותים ומשלהם על של ישראל אלמא קסברי ר' מאיר ור' יהודה דמירוח עובד כוכבים אינו פוטר שאם היה לעובד כוכבים כרי ומירחו היינו [שמשוה] פניו ברחת וקנאו ישראל לא אמרינן הואיל ומירוח ביד עובד כוכבים פטור דסברי אין קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר ותורמין משל כל על של כל דהוי מן החייב על החייב:

[29] נראה דצ"ל איני יודע אם אביב קלוי קודם שנטחן ברחיים או גרש לאחר שנטחן. באש הפסיק וכו'.

ור' יוסי ור' שמעון סברי מירוח העובד כוכבים פוטר. וגלגול עיסת הקדש דפוטר מן החלה נמי פשיטא לי דתנן הקדיש עיסה עד שלא גלגלה ופדאה ואח"כ גלגלה כשהיא חולין או שהקדישה משגלגלה שגלגולה היתה כשהיא חולין חייבת בחלה:

דף סז.

עד שלא גלגלה הקדישה וגלגלה הגזבר כשהיא הקדש:
שבשעת חובתה פטורה. בשעה שהיא ראויה להתחייב בחלה היתה פטורה שהיתה ביד הגזבר:
עד שלא נתגייר פטור. דגלגול העובד כוכבים פוטר:
התם הוא לענין מירוח דכתיב דגנך דגנך (תירשך) דתלת דגנך כתיבי ראשית דגנך ותירשך ויצהרך. מעשר דגנך תירשך ויצהרך לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך חד למעוטי מירוח הקדש דפטר ותרי למעוטי מרוח עובד כוכבים והוי מיעוט אחר מיעוט לרבות דאינו פוטר:
או דלמא ר' יוסי ור' שמעון קתני לה להא מתני' דגלגול עובד כוכבים דפטור כי היכי דקא פטר גבי מירוח עובד כוכבים:
אבל ר' מאיר ור' יהודה. ילפי ראשית ראשית מהתם ממירוח העובד כוכבים דכתיב ראשית דגנך וכתיב מראשית עריסותיכם מה התם אינו פוטר אף גלגול עובד כוכבים אינו פוטר:
יהא רעוא דאחזיה בחלמא. בחלום אי דברי הכל פוטר אי לא:
הא תרומתו[30] אסורה לזרים ותרומה בחוצה לארץ אינה מדמעת דאין צריך להעלותה באחד ומאה אלא מותרת לזרים דאפי' תרומת ישראל בחוצה לארץ מדרבנן היא:
לעולם קסבר דמירוח עובד כוכבים נמי פוטר והא דאמר הא תרומה בארץ אסורה ומדמעת מדרבנן היא אסורה גזירה משום בעלי כיסין בני אדם עשירים שלוקחין תבואה מעובדי כוכבים ומישראל ואי אמרת דהאי דזבין מעובד כוכבים ליפטר דמירוח העובד כוכבים פוטר זמנין דזבין מישראל דחייב במעשר ואמר מעובד כוכבים זבן או תבואה שגדלה בשדהו יאמר דמעובד כוכבים זבנה כדי לפטור עצמו מן המעשר. אי הכי אפילו בחלה נמי ליגזור דעיסת עובד כוכבים חייבת גזרה שלא יאמרו בעיסת של עצמו שמעובד כוכבים לקחה כדי לפוטרה מחלה. בחלה לא גזרינן דאי בעי לאיערומי לאפקועה מחלה הוה יכול לאופה פחות מחמשת רביעים קמח ועוד דפטור מחלה:

[30] נראה דצ"ל הא תרומתו בארץ אסורה לזרים מדקתני דתרומתו בחו"ל וכו' מדרבנן היא מכלל דבא"י אסורה לזרים.

דף סז:

ומכניסה במוץ דלא איתחייבת במעשר עד דהויא דגן דכתיב מעשר דגנך ועד שיראה פני הפתח. התם הני הערמה דתרומה ומעשר להכניס במוץ אי נמי דמעייל לה דרך גגות לא יכיל למעבדינהו אלא בפרהסיא וזילא ביה מלתא דמתבייש מן רבים שיראוהו ולא קא עביד אבל הכא דבצינעא כשהוא יושב בביתו בצנעא יאמר שמעובד כוכבים לקחה כדי לפטור ממעשר ולא זילא ביה מילתא דמי יודע שאינו כן משום הכי גזרו רבנן דמירוח עובד כוכבים אינו פוטר שלא יפטור עצמו בכך אבל בגלגול עובד כוכבים פטרי דמגו דיכול למפטר נפשיה בצנעה בגו בייתיה לאפות פחות מחמשת רביעים ולא קא עביד ליכא למיחש נמי למיפטר נפשיה בהכי דיימר דמעובד כוכבים זבנה להא עיסה[31] הילכך גילגול עובד כוכבים פטור לדברי הכל:

שלא ברצון חכמים דרבנן לא שרו למיקצר קודם העומר דחיישינן דלמא אתי למיכל קודם הקרבת העומר ור' יהודה לא חייש דסבר חדש בדילי מיניה:

ובשעת הביעור אבל לא לאחר זמן הביעור דחייש דלמא אתי למיכל מיניה וחכ"א לא בדק וכו' דלא חיישי דלמא אתי למיכל מיניה:

דף סח.

מתוך שלא היתרתה לו לקצור לפני העומר כדרכו במגל אלא ע"י קיטוף זכור הוא ולא אתי למיכל:

תינח קצירה מיגו דאיכא שינוי בקיטוף זכור הוא:

על גבי נפה. שלא כדרכה בשינוי:

בית השלחין. שדה יבשה דשריא קצירה כדרכה לפני העומר כדי שלא תפסיד התבואה מפני שהיא יבישה הרבה והרוח מפילה:

מאי איכא למימר. דליכא שינוי:

חדש בדיל מיניה דליתיה עד השתא זכור הוא אבל חמץ דלא בדיל מיניה עד השתא גזר:

דר' יהודה אדר' יהודה לא קשיא הכא בחדש אמאי לא גזר דלמא אתי למיכל מיניה דמוציאין שוקי ירושלים מלאה קמח וקלי תנן דקמח לאו בר אכילה הוא וקלי כיון שמהובהב הוא באש נתקשה ואינו ראוי לאכילה הכי. ואית ספרים דכתיב בהו קמח קלי קמח העשוי מן קליות ולא בעי למימר וקלי דסברי דקלי ראוי לאכילה מעיקרא:

[31] נראה דצ"ל ולעולם י"ל דהך דס"ל דגלגול עובד כוכבים פוטר לאו אליבא דד"ה היא.

עד קלי מאי איכא למימר כלומר קודם שיבא לידי קלי וקמח איכא למיחש דלמא אתי למיכל בשעת קצירה וטחינה:
יום הנף היינו יום שמניפין בו העומר יום ט"ז:
עד עצם עד ועד בכלל:
שאין ב"ד של כהנים מתעצלין שלא יקריבוהו קודם חצות היום:

דף סח:

ואי ס"ד למצוה הוא דבעי להמתין שלא יאכלו חדש ביום ט"ז עד שיקרב העומר אבל אין עומר מעכב משום דאין בו חיוב אלא מצוה ליתי רבן יוחנן בן זכאי ולגזור שיהא יום הנף כולו אסור אלא ש"מ מדגזר דהבאת עומר מעכב:
אמר רב נחמן בר יצחק לעולם קסבר למצוה ולא לעכב ואמאי גזר רבי יוחנן משום דבשיטת ר' יהודה (סברא) [אמרה] דמן התורה אסור יום הנף כשאין בהמ"ק קיים:
והא התקין קתני דמשמע דלא סבר דמדאורייתא אסור מאי התקין דרש תורה והתקין:
ולספיקא דלמא עיברו ב"ד לאדר שעשאוהו מלא והוי יום שבסר שיתסר לא חיישי' אלא (אי) [אמרינן דלא] עיברוה הלכך שיתסר דהוי יום הנף לא הוו אכלי בחוצה לארץ יום שבסר אכלי (מן) [אפילו] הלילה:
אכלי בצפרא דשבסר ומ"ט לא אכלי באורתא דשתסר דנגהי שבסר דחדש בחו"ל דאורייתא וחיישי לספיקא דלמא עברוה לאדר והוי שבסר שתסר ולצפרא אכלי דסברי דהאיר מזרח מתיר וריב"ז לא תקין דליהוי יום הנף כולו אסור אלא לי"ו ודאי אבל לשבסר ספק שתסר לא תקין:
סבר לה כרבי יהודה דאמר מן התורה הוא אסור:
אין מביאין מנחה ובכורים של חטים:
ומנחת בהמה היינו נסכים קודם לעומר:
מה בין קודם לעומר מאי שנא [קודם לעומר] דפסול:
שהותר מכלל איסור חדש אצל הדיוט במדינה:
לדברי יהודה בן נחמיה דדריש שהותר מכללו:
ונסכים בכורים מיין חדש דהיינו בכורים דפירות שהקריבם קודם לעומר כשר (שהקריבם דעומר קאמר) דלכולי עלמא בעינן שתהא שתי הלחם קודם לכל מנחות וביכורים דפירות וכ"ש עומר שיהא קודם להם דהכי אמרינן בפ' כל הקרבנות הצבור מנין שתהא קודם לנסכים ופירות האילן וכו' אלא כיון דיהודה בן נחמיה מכשיר

כשהביא קודם שתי הלחם משום דהותר מכללו משום הכי קאמר לדברי יהודה בן נחמיה כ"ש הכא דפירות דחדש לא אתסר כלל באכילה קודם לעומר:
מאי כסדרן שריין שתי הלחם כי חליף על התבואה עומר ברישא והדר שתי הלחם שריין להתיר חדש במקדש:
או דלמא שלא כסדרן נמי כי חליף עליה שתי הלחם והדר עומר אין צריך שתי הלחם אחר להתיר אלא הנהו שתי הלחם דהוו קודם עומר שריין כאילו הוו לאחר עומר:
אביב במצרים כי השעורה:
יחיד שמביא חובה מן החיטים מנחת חוטא:
וחובה מן השעורים מנחת קנאות ואי ס"ד שלא כסדרן נמי שריין חדש במקדש משכחת לה בשתי הלחם הוו בכורים אע"ג דעומר בא מן החטים כגון דמקריב עומר מהנך דאשרוש וכו' ואי שלא כסדרן לא שריין אלא כסדרן כי מייתי עומר מן החטים לא שרי עומר להביא מנחות עד דאתי שתי הלחם בתר עומר וכי מייתי שתי הלחם מן החטים לא הוי בכורים דהא בא עומר מהן הלכך בא מן השעורים כדי שיהו שתי הלחם בכורים לעולם אפילו שלא כסדרן שריין ולא מצית אמרת דמייתי עומר מהנך דאשרוש וכו'[32] כלו' דשתי הלחם הוו בכורים דמי סברת דבכורים דפירא קאמרינן דהוו בכורים כלומר דהנך דאשרוש קודם עומר הוו פירי אחר והוו בכורים. ואנן שתי הלחם דליהוו בכורים למזבח קא בעינן ואי אמרת דליתי עומר מן החטים אף על גב דאשרוש קודם לשתי הלחם ולא הוו ממין אלו מכל מקום שם חטים אחת הן והא אכיל ליה מזבח מפירי מחטים דהא שתא בעומר ולא הוו שתי הלחם בכורים הלכך עומר בא מן השעורים כדי שיהא שתי הלחם בכורים גמורים של חטים שעדיין לא אכל המזבח מהן:

דף סט.

שתי הלחם הנצה שריין או חנטה [שריין]. דבעינן שיהו שתי הלחם מתיר במקדש בין מנחות ונסכים ובין פירות אילן כדאמרינן בפרק כל קרבנות הצבור וקא בעי הכי שתי הלחם שריין הני פירות דהניצו קודם לעומר או דילמא לא שריין אלא הנך פירי דחנטו קמי עומר דחנטה יתירה מהנצה השתא השרשה דאכתי לא מינכרא שריין הנצה וחנטה דפירי גופי מיבעיא:
אלא הנצה דעלה דאילן:

[32] אולי צ"ל ובכה"ג הוו שפיר שתי הלחם ביכורים דאי סברת וכו'.

לא צריכא דחצדינהו קודם לעומר וזרעינהו קודם לעומר ואתא עומר חליף עלייהו ועדיין לא השרישו מהו לנקוטי ללוקטן מן הארץ ומיכל מינייהו הא דשדיין בארעא כמאן דשדיין בכדא (דמי) בכלי להצניע דמי ושרינהו עומר. או דלמא בטיל לה גבי ארעא והויין כחיטין שלא השרישו לפני העומר ולא שרי להו עומר:

ואמרי דלא שדא בה אלא חמשה גריוי והוי אונאה שתות או דלמא בטיל לה גבי ארעא ואין אונאה לקרקעות ואין נשבעין עליהן דאין נשבעין על כפירת שיעבוד קרקעות:

חישב עליהן לאכילה אין מטמא טומאת אוכלין דבמחשבה גרידא לא מיטמא עד דלקטן:

משום כחישותן במעי בהמה:

כפיפה מצרית. של נצרים:

אלא בשינוי מעשה. ואכתי לית בה שינוי מעשה:

דף סט:

וטהרו את הבשר מלטמא באהל משום דהוי כמעוכל:

באדמה [בשר] דרכיך ומתעכל מהרה:

דאקושי טפי. מהוצין ואינן מתעכלין:

שירדו בעבים. עם הגשם:

רום כיזבא חיטי. טפח גבוה על הארץ באורך שלש פרסאות:

בתר עיקר אזלי' בשעה ששתלה:

ילדה שסיבכה בזקנה. נטיעה ילדה של ערלה ויש בה פירות והרכיב בה מנטיעת זקנה:

אפילו הוסיפו אותן פירות קצ"ט ידות לאחר שסיבכה בזקנה דהיתר אפילו הכי אזלינן בתר עיקר ואסור משום ערלה ולא בטלי במאתים בדין ערלה:

בצל ששתלו בכרם. הוי כלאים:

ונעקר הכרם אפי' הוסיף מאתים לאחר עקירה דגדל בהיתר הוא הואיל ועקרו היה באיסור אסור דבתר עיקר אזלינן:

הא גופא קא מבעיא ליה דינהו דהני לא שנא לקולא כגון בשבולת דאי אזלינן בתר עיקר שרייה לה עומר ולא שנא לחומרא הכא גבי ילדה ובצל דאי אזלינן בתר עיקר אסור:

היכי דמי כגון דאמרחינהו להני שיבולות עם שאר דגן בכרי וניגמרו למעשר ועשרינהו הכרי עם השבולות והדר שתלינהו להנך שבולות ואוסיפו להו:

דף ע.

מאי בתר עיקר אזלינן וכבר איעשרו או דלמא בתר תוספת אזלינן ואכתי לא איעשר ותוספת בעיא עישורי לפי מידה דידע דהוסיפו:

מאי. מי צריך לעשר נמי על העיקר הואיל ושתלן דאמרי' ביטלן לגבי ארעא וצריך לעשר עליהן או דילמא הא עישר על העיקר ולא צריך אע"ג דשתלן:

א"ל אביי ואמאי אינו מעשר על העיקר מאי שנא מכל חיטי ושערי דעלמא. דכל חיטי ושערי דעלמא דאדם זורע מעושרין הן קודם שזרען וכשגדילין מתעשרין לפי כולן התוספת והעיקר:

דבר שזרעו כלה. כגון חטין ושעורין שהחטין כשזורעין כלין בארץ והוו עשב וגדילין חטים אחרים משום הכי מתעשרין לפי כולן:

בצלים ושבולת ששתלן אין זרעו כלה אלא מיתוסף וגדל:

ליטרא בצלים שתקנו. משום הכי קאמר ליטרא דידע כמה הוי העיקר ואח"כ זרען שנטען וניתוספו:

מתעשר לפי כולן. העיקר והתוספת. אף גבי שבולין ששתלן נמי:

לא דמי דהתם גבי ליטרא בצל שזרעו נטיעתן היינו כזריעה דעלמא הלכך מתעשר לפי כולו. הכא בשבולין ששתלן לאו היינו זריעתן. ואכתי קא מבעיא לי:

עציץ שאינו נקוב[33] מלא נקוב. כלומר שאלו אם יכול לעשר מן שאינו (מינו) [נקוב] על שאינו נקוב וקא מהדר ליה מלא נקוב על שאינו נקוב מאי קא מבעיא לך פשיטא הא לא נקוב לא זה ולא זה:

שמא חזר ונקבו לאחר כך קא מבעיא לך אם יכול להפריש ממה שגדל באותו צד שאינו נקוב תחתיו על אותו שגדל במקום הנקב הואיל ומתחלה לא היה נקוב כלל או דילמא דינן כשבולת ששתלו שמעשר התוספת לבד והעיקר לבד:

ומשיב אביי לא דמי התם בעציץ שחזר ונקבו חדא זריעה היא. מאחר שזרעו בתחלה בעציץ שאינו נקוב שוב לא חזר וזרעו פעם אחרת אלא נקב הכלי ומעצמה איחיבורי דקא מיחברה בארץ וגדלה משום הכי מתעשר לפי כולו. הכא בשבולת שתי זריעות נינהו שחזר ושתלה:

כי תניא ההיא. דלא מצינן תרומה במחובר:

לענין איחיובי מיתה וחומש על אכילתה:

[33] נראה דצ"ל מלא נקוב מהו. כלומר שאלו אם יכול לעשר מעציץ שאינו נקוב על לא נקוב וכו'.

דאי תליש ואכיל לא הויא תלוש ולא מחובר. ואי גחין ואכיל לה במחובר בטלה דעתו.
אבל לקרוא לה שם דאסורה לזרים קדשה:
מקצת בחוץ. חוץ מגופה:
שבפנים. בגופה:
מטמא בגדים אבית הבליעה. כדין נבלת העוף כשאכלם כשהן במחובר לגופה הכא נמי
גבי תרומה במחובר ליחייב עלה מיתה וחומש:
לא דמי האי נבלת עוף טהור תלוש היא אינה מחוברת לקרקע וכיון דתלוש היא אע"ג
דביצים מחוברים נינהו לגופה עבידי אינשי דאכלי ביצים המחובר לתרנגולת. במחובר
לקרקע לא עבדי אינשי דאכלי הכי:
תרומה. דאסורה לזרים אבל יחזור ויתרום ממנו. ומדקאמר תרומה ממילא ידענא דהוי
זריעה אלא למאי הילכתא אמר אסור ללקות מדרבנן:
חייבין בחלה ומצטרפין זה עם זה. שאם יש לו חמשת רבעים קמח מכולם חייבים בחלה:

דף ע:

דשרא. שיגלא בלשונם:
שבולי תעלא. אבינא:
אלא לידי סירחון. שמתגדלין אבל אין מחמיצין. מצטרפין זה עם זה. מכולן לכזית:
לענין חדש. שאם אכל כזית מכולן קודם הקרבת העומר לוקה:
מה התם בבציקות אוכלא בעיניה. דאין בה פסולת:
אף הכא נמי. בתבואה דאם היו שעורין בעינן שיהו קלופין שלא יהא בהן פסולת:
(והא תניא). הא בלחות. בשעורים לחות מצטרף אפי' בקליפה דנאכלין עם הקליפה:
מנא הני מילי. דכולהו חמשת המינים אסור לפני העומר:
אתיא לחם לחם ממצה. כתיב הכא ולחם וקלי וכרמל. וכתיב לחם במצה לחם עוני.
ומצה אינה כשירה אלא מחמשת המינין:
ראשית ראשית מחלה. כתיב הכא ראשית קצירכם וכתיב בחלה ראשית עריסותיכם
וחלה גמר ממצה:
ולקצור לפני הפסח. היינו לפני קצירת העומר אלא כיון דפסח י"ט הוא ולא קצרי משום
הכי אמר לפני הפסח. אלא מדלא ערבינהו ש"מ דלאכול אסורה עד הבאת העומר ולקצור
קודם קצירת העומר:
אלא אי אתמר דלא תקשי לחד מיניהו אסיפא איתמר:

דף עא.

דדריה. בן גילו מכלל דיש זקן ממנו:
דכתיב אביב קלוי תקריב. לאו מכלל דאיכא דלאו אביב ואינו ראוי להקריב ומאי ניהו נשרש וקא שרי ליה עומר:
דלאו בר חרמש הוא. היינו דנשרש:
ולעולם שחת. דאינו ראוי לחרמש לאדם:
דלאו קמה. והיינו נשרש:
אגם. היינו לאחר שהשריש ונתגדל כמעט ירק כדי לכוף ראשו והיינו קודם דליהוי שחת:
אלא אמר רבא מהכא חג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע משעת זריעה מתיר:
סודני. ת"ח כלומר סוד ה' ליראיו:
בשדה כתוב. מאחר שנאחז בשדה דהיינו השרשה:
כתוב אחד או' וקצרתם את קצירה. דמשמע דמותר לקצור קודם העומר:
וכתיב ראשית קצירכם. דמשמע דאסור לקצור קודם העומר:
ממקום שאי אתה מביא. ומאי נינהו בית השלחין לפי שתבואתה יבשה ואנן בעינן כרמל:
אתה קוצר. קודם לעומר:
ההיא לא מצית אמרת מדר' יונתן. דאמר אתיא ראשית ראשית מחלה כי היכי דלענין חלה כולהו חמשת המינין חייבין הכא נמי כולהו אסורין לקצור:
מרכיבין דקלין כל היום. של י"ד בניסן דאסור במלאכה דהא לא הויא מלאכה חשובה:
וכורכין את שמע. דאמרי אשר אנכי מצוך היום על לבבך וסברי רבנן אפי' הכי מותר דלא משמע היום על לבבך ולא מחר:
וקוצרין לפני העומר. דלא חיישינן דלמא אתי למיכל:
גמזיות. גידולין הבאין לאחר מיכן כדאמרי' במסכת פסחים אבותינו לא הקדישו חרוב ושקמה אלא לצורך קורות:
נשר. פירות הנושרים:
ושלא ברצון חכמים. דחיישינן דלמא יתלשו מחובר:

דף עא:

ונותנין פאה לירק ומיחו בידם. דתנן כל שהוא אוכל ונשמר ולקיטתו כאחד חייב במעשר. וגזרי דאי יהבי פאה אתי לאפרושי מן ירק דאינו חייב על שהוא חייב:
קוצר לשחת ומאכיל לבהמה. קודם לעומר בין הביאה שליש בין לא הביאה שליש קוצר לשחת להאכיל לבהמתו:

א"ר יהודה אימתי קוצר לבהמה בזמן שהתחיל לקצור לבהמה קודם שהביאה שליש קוצר אף לאחר שהביא שליש אבל לא התחיל לא. דכבר ראויה לאדם. ר' שמעון אומר כו':

ואלו מפסיקין לפאה. דאם היה שדה גדולה מלאה תבואה והיא של אדם אחד ובתוך השדה עובר נחל או שלולית של גשמי' או דרך יחיד שהוא רחב (ט"ז) [ד"א] או דרך רבים שהוא (רבים שהוא) רחב [ט"ז] או שביל רבים שהוא צר או שביל יחיד הקבוע או שדה בור או שדה ניר או שדה זרועה או שנקצר לשחת לבהמה באמצע זו השדה כל אלו מפסיקין השדה וצריך להניח פאה מזה ומזה לבד:

וחכ"א קוצר לשחת אין מפסיק בשדה לחייבה שתי פאות אלא א"כ חרש באותו מקום שקצר לשחת מיד הוי הפסקה ואי לא לא:

ר' מאיר דלא בעי חרש בשיטת ר' שמעון אמרה דקסבר ר' שמעון כל לשחת לצורך בהמה אפי' הביאה שליש לא הויא קצירה ומותר לפני העומר הכא נמי גבי פאה לא הויא קצירה גמורה דליהוי אתחלתא דקצירה דהאי[34] שדה לצורך אדם לחייבה בפאה א'. אלא לצורך בהמה הוא ומפסיק השדה לחייבה שתי פאות. בשעה שקצירתה קצירה גמורה. וקאמר להא שמעתא דר' מאיר בשיטת דר' שמעון אמרה:

אכלה חגב. באמצעית התבואה:

הכל מודים מאן ר' מאיר. דאע"ג דאמר ר' מאיר קוצר לשחת מפסיק בלא חרש מודה הכא באכלה חגב וכו'. דלא מפסיק אלא א"כ חרש דלא הויא קצירה בידי אדם:

אי אמרת בשלמא מתניתי' דאלו מפסיקין לפאה וכו'. בשלא הביאה שליש ובריייתא דאכלה חגב וכו' דחרש אין לא חרש לא בשהביאה שליש. ואע"ג דהביא שליש כיון דלאו אדם קצרה משום הכי בעי חרש שפיר:

אלא אי אמרת אידי ואידי כשהביא שליש וכו'. א"ר מאיר לאו שמה קצירה גמורה דתיהוי התחלת קצירה אלא מפסקת לפאה. הכא דלא הוי ע"י אדם כ"ש דמפסקא ולא היה צריך לשנות הברייתא:

אלא לא אמר ר' מאיר בשיטת ר' שמעון אלא בשיטת ר' יהודה אמרה דאמר עד שלא הביאה שליש לא הויא קצירה ומפסקת. והא דתניא הכל מודים חרש לאחר שהביאה שליש:

אימור דשמעת ליה לר' יהודה דלא הויא קצירה גמורה ומפסיק היינו כי קצר לבהמה. אבל אי קצירה לאדם מי שמעת ליה דלא הויא קצירה גמורה אפי' קודם שהביא שליש

[34] נראה דצ"ל דלהוי אתחלתא דקצירה דהאי שדה לחייבה בפאה אחת דהא לאו לצורך אדם נקצרה אלא לצורך בהמה וכו'.

הכא נמי גבי פאה כי קוצר לשחת קודם שמביא שליש נימא דתיהוי התחלה דקצירה גמורה ולא תפסיק ולא בשיטתו אמרה. דא"כ דר' יהודה סבר דלא הויא קצירה אפי' לאדם הוו להו תלתא תנאי במתניתי' דת"ק סבר קוצר לשחת ומאכיל לבהמה דקצירה לבהמה לא הויא קצירה. אבל אי קצר לאדם הויא קצירה ואסור. ר' יהודה סבר לא הויא קצירה קודם שהביא שליש אפי' לאדם. ור' שמעון. הא תלתא תנאי ואנן קי"ל דכל היכא דא"ר יהודה אימתי לפרש דברי ת"ק. אלא ודאי ר' יהודה כת"ק סבירא ליה דלאדם הויא קצירה אפי' קודם שהביאה שליש. ור' מאיר דאמר דלאדם נמי לא הוי קצירה גמורה ומפסיק לפאה לאו בשיטת ר' יהודה אמרה אלא בשיטת ר' עקיבא קאמר דאמר אף לאדם לא הויא קצירה קודם שהביאה שליש:

דתנן המנמר שדהו. וקוצר במקומות מקומות מה שיבש כמעט:

ר' עקיבא אומר פאה מכל אחד ואחד ממה ששייר. דהאי דמנמר לא הויא קצירה גמורה אלא הוי הפסקה לפאות:

וחכ"א פאה מאחד על הכל. דההוא נימור הויא קצירה גמורה והויא התחלת קצירה ולא מפסקה:

לא חייב ר' עקיבא פאה מכל א' וא' במפסיק אלא במנמר לקליות. דלא הביא שליש ואוכלה קלי מיד דלא הויא קצירה גמורה. אבל במנמר כשהיא יבשה לצורך אוצר הויא קצירה גמורה ולא מפסקה ופאה אחת על הכל. ור' מאיר דאמר קוצר לשחת מפסקת כר' עקיבא דאמר מנמר לקליות מפסיק ובשלא הביאה שליש. ובריית כשהביאה שליש כדתרצינן מעיקרא:

איני והא כי אתא וכו' מחייב היה רבי עקיבא פאה מכל אחד אף במנמר לאוצר. היינו לאחר שהביאה שליש והיכי מוקמת ר' מאיר כר' עקיבא:

דף עב.

ר' מאיר סבר לה כר' עקיבא בחדא במנמר לקליות ופליג עליה בחדא במנמר לאוצר. מנמר היינו כעין מנומר שאין קוצר ביחד אלא מקומות מקומות:

קוצרין מפני הנטיעות. תבואה שגדלה בין נטיעות (חדש) של אילן קודם לעומר מפני שמכחישין הנטיעות והיינו דומה דקוצר בית השלחין:

ומפני בית האבל. אם אין להם מקום לישב לאנשים הבאים לבית האבל אלא בשדה קוצר אותה דהיינו לדבר מצוה וכן מפני בית המדרש:

כריכות. עומרין קשורין:

צבתין. מקובצין בלא קשירה:
לא טרחינן. לעשות כדרכו לפני העומר משום שינוי:
מה ת"ל שתי פעמים תקריב:
להביא מן הקמה. דכתיב מהחל חרמש בקמה:
תקריב כל שהוא. או קמה או עומרין:
תקריב מ"מ שיכול למוצאו. בין ממקום רחוק דהוי יבש עד דאתי לעזרה. בין ממקום קרוב דהוי לח:
מה דיום בלילה לא דכל היום כשר (לקצר) [להבאת] העומר כדאמרי' הא כיצד קצירה וספירה בלילה והבאה ביום בלילה לא דכתיב ביום צוותו:
אם יש אחרת. שנקצר בלילה שיכול להביא ממנה העומר יביא:
שכל עומר שנקצר שלא כמצותו פסול. כלו' מוטב שיביא בטומאה משיקצור אחר ביום:
ור' מכשיר אפי' ביום:
כל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש כגון הרכבתו והבאתו חוץ לתחום:
אבל מלאכה שאי אפשר כגון שחיטה והדחת קרביו דוחה שבת:
וסבר לה ר' אלעזר כר' ישמעאל דאמר קצירת העומר מצוה. בזמנה:
מה חריש רשות. דלא מצינו חרישה של מצוה:
אף בקציר דרשות תשבות יצא קצירת העומר שהיא מצוה ודוחה שבת:
ור' אמאי מכשיר דמשמע דלא דחי שבת הא תלמיד דר' שמעון הוא דסבר לה כר' כר' ישמעאל וכר' עקיב' דדחי שבת ואי שלא כמצוותו כשר היכי דחי שבת:
ומנא לן דהיה תלמיד'. דתניא א"ר וכו':
אלונטית שמלה:
מחצר לגג ומגג לקרפף דרך גגות כדאמר כל גגות העיר רשות אחת הן לכלים ששבתו בחצר:
וודאי תלמידיה הוה וסבר לה דדחי שבת ואמאי מכשיר:
סבר לה כאידך דר' שמעון רביה:
ולא היה ממתין להן עד שתחשך. שלא ידחו שבת אלא מקטירן בשבת הכא נמי אע"ג דשלא כמצותו כשר ביום כיון דמצותו בלילה אמרינן חביבה מצוה בשעתה ודחיא שבת:

דף עב:

ור' אלעזר בר' שמעון לא שמיעא ליה הא אידך דאבוה ולימא נמי שלא כמצוותו כשר ודוחה שבת משום דחביבה מצוה בשעתה:

אמר לך ר' אלעזר מהתם ליכא למילף דדחי שבת. דהאי דהוה מקטיר להו בשבת לאו משום דחביבה מצוה אלא שהרי דחתה שחיטת תמיד השבת וכיון דשחיטה דחיא דחיא נמי הקטרה. הכא מי דחיא קצירה שבת כיון דאפשר לה מע"ש אלא משום הכי קא אמינא שלא כמצותו פסול ודחיא שבת דסבירא לי כר' עקיבא. אלא ר' דמכשר שלא כמצותו משום דסבירא ליה דקצירת עומר לא דחיא שבת:

ואי' דאמר ור' אלעזר לא שמיעא ליה הא אלא שמיעא ליה ואמ' שאני התם לא משום דחביבה מצוה דחי שבת שהרי שחיטה דחיא שבת הכא נמי לגבי האי עומר היכא פשיט ר' שמעון דנקצר שלא כמצוותו פסול דלמא כשר ודקאמרת אמאי דחי שבת שהרי שחיטת כבש העומר דחיא שבת:

ואית דמפרשי אלא שמיעא ליה וקיבלה[35] דאמר אי אמרי' התם דמשום חביבה מצוה דחי שבת שהרי דחתה שחיטה אלא לגבי עומר כיון דליכא למימר הכי משום חביבה מצוה [בלבד] לא דחי שבת אלא משום דנקצר שלא כמצותו פסול הכא נמי לר' נמי היכי מצי למימר משום חביבה מצוה דחיא קצירת העומר שבת כי היכי דלגבי הקטר חלבים הא איכא למימר שאני התם שהרי דחתה שבת אבל גבי עומר דליכא למימר הכי מסתברא משום דנקצר שלא כמצותו פסול דחי שבת. אלא קסבר ר' קצירת העומר לא דחי שבת:

לא תימא קדוש ואינו קדוש דלעולם באפיה מוקדש אלא הוקבעו דאי שחטן לשמן וזרק לשמן הוקבעו דאי אבד הלחם אבדו כבשים ואי אבדו כבשים אבד הלחם אבל שחטן לשמן וזרק [שלא] לשמן [לא] הוקבעו:

הדרן עלך רבי ישמעאל

מנחת הסולת שקמצה כשהיא עיסה. באה חיטין לא קא מיבעיא לן דכתיב בה סלת דכתיב והרים ממנו בקמצו מסלת המנחה:

באה שעורים כגון מנחת העומר ומנחת קנאות:

אמר קרא וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה לכל בני אהרן תהיה:

בלולה של שעורין היינו עומר:

דף עג.

לכל בני אהרן תהיה. שלא יחלקו זה כנגד זה:

שלא קמו מנחות בדלות אלא בדלי דלות:

[35] אולי צ"ל אך דס"ל דהא דאמרינן התם וכו'.

ועל מחבת לכל בני אהרן. אם אינו ענין למנחה תנהו לעופות:
עשייתן ביד. מליקה בציפורן:
בכלי. בסכין:
ההוא. ברייתא מנין שאין חולקין:
מכל נפקא. כל מנחה בלולה בשמן והאי דחזקיה נפקא ממנחה דיכול למימר מנחה בלולה בשמן וחריבה:
והא אפיקתיה ההוא כל מנחה בלולה לעיל בפרק כל המנחות באות מצה בסופיה לכדר' יוסי בר' יהודה מה כל (וכל) האמור למטה שני מינין:
ההוא מוי"ו דמכל וברייתי' מכל:
רבינא אמר הא דחזקיה אתיא מדתני לוי:
סלקא דעתך אמינא מן האש כתב דבר שממנו לאישים שיריו לכהנים אבל לוג שמן שאין ממנו לאישים אימא לא קמ"ל:
להכשיר[37] אתי לשתות יין ולגלח ולטמא למתים קמ"ל[36]:

דף עג:

בלבו לשמים. שיהא קרבנו כליל:
[39] לכל נדריהם לרבות עובדי כוכבים שנודרין כישראל. (ורבא אשר יקריבו לה' לעולה)[38]
זה גזל הגר. דכתיב אם אין לאיש גואל להשיב האשם אליו וכו':
הכי קאמר נתנן לישראל ע"מ שיכפר בהן ישראל. שיזרוק דמן ויזכה בבשר ישראל אוכלן. אבל נדר והביא סתם עולה ניהוי. מנחת עובד כוכבים. ושלמים כמנחתו דנאכלין לכהנים:
והיין והלבונה שיכול להתנדב יין או לבונה:
(ולהביא) [א"כ מה ת"ל] עולה פרט לנזירות. כלומר עולה סתם יכולין לידור ולא עולת נזירות דאית בה עולה ושלמים וחטאת אין יכולין לידור:
ר' עקיבא אומר אין לי אלא עולה שנודרין פרט לכל אלו:
קמ"ל אידך קרא דאין העובדי כוכבים נוזרין. לימא ר' יוסי הגלילי. דמרבי יין ולבונה:

[36] כאן צ"ל מ"ש בע"ב מד"ה זה גזל הגר עד תיבת אליו:
[37] כן פירש גם ברש"י כת"י אבל תמוה דהא אשם נזיר טמא הוא דמייתי ולהכשירו כדי שיחול עליו נזירות טהרה וצ"ע:
[38] מתיבות זה גזל הגר עד אליו וכו' שייך לע"א אחר תיבות קמ"ל.
[39] נראה דצ"ל אשר יקריבו לה' לעולה ובעובד כוכבים קא מיירי דברישא דקרא כתיב איש איש ואמרינן לקמן לרבות כו':

וכל אביזריהו. כל מה שצריך לה נודרין דהיינו נסכין:
אזרח. כל האזרח יעשה ככה וכו' כתיב בנסכים:
ואין העובד כוכבים מביא נסכים. מתנדב להביא נסכים בלא זבח:
ת"ל ככה יעשה לכל עולות שטעונות נסכים:
סמי מההיא יין. אלא מנין לרבות העופות והלבונה:
והיתה לכהן כמנחה. במנחת חוטא כתיב:
שתהא עבודת מנחתו כשרה בו. שאם היה הוא עצמו חוטא והביא מנחה יכול להקריבה הוא עצמו:
או אינו אלא להתיר שיריה לאכילה:
מה נדבתו אינה נאכלת ואינה נקמצת. דכתיב כליל:

דף עד.

ת"ל לכהן כמנחה. כלומר שצריך לעובדה הכהן לקמוץ אותה כשאר מנחות:
ולא לאש' כמנחה דעלמא. כלומר שיהא הקומץ [קרב] והשאר נאכל אלא כולה כליל:
ומקריב קרבנותיו. של עצמו אפילו שלא בזמן משמרתו. על הנפש השוגגת אפי' על שגגתו:
אבל במזיד אימא לא קמ"ל והיתה לכהן דהאי אשבועת העדות כתיב דעשה בה מזיד כשוגג:
אי דלמעלה. על הדשן וגחלים שעל גבי המזבח:
דילמא לאבוד. שאין צריכין הקטר אלא לאבוד:
לאכילה הקשתיו. לחביתי כ"ג שלא תהא נאכלת כחביתין ולא לדבר אחר שתהא טעונה הקטר כחביתין אלא הולכ' לאיבוד:
סכינא חריפא למיפסק קראי. כלומר וכי יכול אדם לפסוק הכתוב להטיל סופו לתחלתו כזה העניין:
מסתברא נדבתו הוה ליה לרבויי להקישה לחביתין שכן נדבתו תדירה. יכול להביא בכל יום כחביתין שבאין בכל יום. לא חטא נדבתו וחביתין אינן על חטא:
ובסי ריחיה. שנדבתו וחביתין באין בלולין בשמן וריחו נודף:
ל"א בזה ובזה כתיב ריח ניחוח:
לאפוקי חובתו דאינו תדיר שאינו חוטא בכל יום. ובא על חטא. ואינו בלול בשמן ואין כתוב בו ריח ניחוח:
שכן בא עשרון. כחביתין:

חובה. וחייב להביא לאפוקי נדבתו שיכול להתנדב כמה עשרונים שירצה:
ורבנן. דסבירא להו דכולה כליל האי לא תאכל מאי עבדי ליה כו':
לאו דזרות. כל זר לא יאכל קדש:

דף עד:

לא מיבעיא לי. דכהן גבי אמורין כזר דמי:
איכא מוראה ונוצה. דלא קרבה:
לשיתין אזלי. ולא להקטרה:
המתנדב שמן בפני עצמו:
קומצו יקפנו:
איכא מתנות. שהיה מזה מן השמן:
שתי הלחם הבאות בפני עצמן בשאין להם כבשים. (ואפי' הכי)[40] לעולם של כהנים הם:
לאפוקי ממאן דאמר בפרק התכלת לשרפה אתיין:
כל המנחה הנעשה בכלי שרת. מנחת מחבת ומנחת מרחשת:
טעונות ג' פעמים מתנות שמן. נותן שמן בכלי קודם לעשייתן קודם לנתינת הסולת ואח"כ נותן הסלת על גבי השמן וחוזר ונותן שמן ע"ג הסלת ובוללה ולשה ואופה ופותתה וחוזר ויוצק עליה שמן וקומצה:
וחלות של מנחת מאפה בוללן בשמן כשהן חלות דברי רבי וחכ"א כשהן סלת בוללן.
חלות של מנחת מאפה טעונין בלילה לר' כשהן חלות. לרבנן כשהן סלת:
ורקיקין משיחה. כיצד מושחן לרקיקה כמין כי יווני. כאות כי יווני אות היא כעין זה והשאר של שמן נאכל לכהנים:
מלמד שטעונה מתן שמן בכלי קודם לכל דבר. והדר סלת בשמן ע"ג השמן תעשה:
קרבנך כתיב במחבת וכתיב קרבנך במרחשת. כאן במרחשת כתב סלת בשמן תעשה דהיינו מתן שמן בכלי:

דף עה.

ובמנח' מחב' כתיב יציקה ובלילה:
ואי אפשר לבוללן אלא סלת. דחצי לוג שמן היה בתודה ולא יותר כדאמרי' בפרק שתי מדות חציו של חצי לוג לרקיקין וחלות וחציו לרבוכה. ואי אמרת דבוללן כשהן חלות היאך יכול לבלול ל' חלות של מצה בחצי לוג אלא כשהן סלת נבללין:

[40] נראה דצ"ל קמ"ל דלעולם של כהנים הם ואפי' בכה"ג ולאפוקי ממ"ד וכו'.

כיצד עושה. למנחת מחבת ומנחת מרחשת נותן מתן שמן וכו' ונותנה לסולת:
שפיר קאמרי ליה רבנן לר'. מאי היא. כלומר אי שפיר אמרו ליה רביעית שמן הוא כדאמר חציו של חצי לוג דהינו רביעי' (דאמרי) [וחוציהו] חציו לחלות ורקיקין ואי כשהן חלות נבללין היאך מתחלק לכמה חלות אלא כשהן סלת נבללין:
מאי תלמודא. דהללו בלולות ולא אלו אימא גלי בהני והוא הדין להני:
אמר רבא א"כ דשניהן נבללין לא לישתמיט קרא כו'. ושאר השמן שנשתייר על משיחת הרקיקין מחזירו עם השמן של חלות:
רקיקין הבאין בפני עצמן דאי בעי רקיקין מביא. ואי בעי חלות מביא:
למעוטי שתי הלחם ולחם הפנים. דאין נעשות אלא נאפות בתנור:
מאי תלמודא. כלומר מה ראית להוציא את אלו אימא להוציא מנחת כהנים:

דף עה:

שצריך ב' מיעוטין. לפי שיש בה ב' מינין:
קופל. כמו כופל:
החלה אחת לשתים ושתים לארבע ומבדיל. והיינו פתיתה:
מנחת כהנים קופל כו'. כדי לקיים בה קצת פתיתה:
ואינו מבדיל. הואיל והיא כולה כליל:
מנחת כהן משיח לא היה מקפלה. כשאר מנחת כהנים לפי שהיא חובתו ואינה נקמצת כלל וכליל היא:
וכולן שצריכין פתיתה מקפלן שנים לארבעה וד' לח' וח' לט"ז עד שיהו פתיתין כזיתים:
פתות יכול לשנים ולא יותר ת"ל אותה (נמי) לפתיתים שיעשה אותה פתות. ופתים דהיינו א' לב'. וב' לד':
ולא (א' מפתיתיה) פתיתה לפתיתין לפירורין:
חביצא. שקורין בלע"ז פניקאטא:
ליקט מכולן מכל הפירורין עד שיהו כזית. מדיוצא [אדם יוצא בהן] ידי חובתו הכי נמי דמברך עלייהו המוציא:
הכא במאי עסקינן דיוצא בהן כגון שעירסן. שקיבץ הפירורין ביחד ולשן וחיברן והוו כזית:
אי הכי דקתני עלה והוא שאכלן. אותן פירורין שליקט:
כשיעור כדי אכילת פרס. ולא שהה בהן יותר הויא אכילה ויוצא:

ואי בשערסן. שגבלן דהוה חתיכה אחת שאכלו מבעי ליה וכשאמר שאכלן משמע דהרבה פירורין הם ולא חתיכה אחת:
אלא ודאי דפירורין קאמר ומהכא לא תפשוט דהכא במאי עסקינן דיוצא בפירורין שליקט כגון דבאו מלחם גדול. דאכתי הפת דבאו ממנו אכתי הוי חשוב וקאי ובר ברכה הוא הלכך פירורין נמי שליקטן בר ברכה נינהו אבל המנחות שפירכן כולן ולא נשתייר בהן דבר חשוב אכתי לא ידעינן:
תאוריתא דנהמא. שיהא בהן מראה לחם ולא דקין הרבה שאין (ידוע) [נראה] אם היו לחם אם לאו:

דף עו.

שיפה. שמוללן בפיסת ידו בכלי:
ובעיטה. שבועט בהן בידו:
בחיטין. כדי שישירו קליפתן:
ור' יוסי אומר בבצק קאמר בעריכת בצק דבעי שיפה ובעיטה:
איבעיא להו בבצק קאמר ר' יוסי דבעי שיפה ובעיטה ולא בחטין או דלמא אף בבצק כו':
אתיא חוקה חוקה מלחם הפנים. דכתיב בתרוייהו חוקה דהוו י"ב:
מה להלן בתודה עשר. בכל מין כדאמרי' באידך פרקא:
שכן שמן. במנחות ובלחמי תודה יש בהן שמן. ויחיד מביא אותן:
שנתנדב. שבאין נדבה:
והן נפסלין בלינה. ואינן דוחין לא שבת ולא טומאה:
לאפוקי לחם הפנים דאין בהן שמן. והן משל צבור ואינן באין נדבה. ואינן נפסלין בלינה. דמשבת לשבת היו לנין. ודוחין שבת וטומאה:
שכן הקדש. לחם הפנים ושאר מנחות הן הן קדשי קדשים. ולחמי תודה קדשים קלים. ולחם הפנים ומנחות טעונין לבונה:
עצם. ובאין בגלל עצמן. מה שאין כן בלחמי תודה דאין טעונין לבונה ובאין בגלל זבח:
ואי סבירא לן דדבר הלמד מג"ש כגון חביתין דילפי מלחם הפנים מחוקה חוקה דחוזר ומלמד בבנין אב במה מצינו. דפלוגתא היא במסכת זבחים אי חוזר ומלמד אי לא:
שכן הדיוט. לחמי תודה ושאר מנחות הדיוט יכול להביאן:
שהתנדב ובאין נדבה:
חצאין. ואינן באין לחצאין:
לפיגול. ויש להן דין פיגול:

ואינן דוחין לא שבת ולא טומאה:
וחביתין הן קרבן כ"ג. ואינן באין נדבה. ובאין לחצאין ואין להן פיגול. כדתנן במס' זבחים:
כלי. חביתין ומנחות כלי מקדשן. ולחמי תודה שחיטת הזבח מקדשן:
לר' מאיר יליף לה. ממה נפשך שהם י"ב דאי סבירא ליה דדבר הלמד וכו':
לחמי תודה בהדיא כתי' בהו. מפורש בפרק התודה:
שלמיו. על תודת שלמיו לרבות שלמי נזיר לעשרת קבין ירושלמיות. (דהיינו) מפרש נמי בהתודה:
והא בעי אפרושי תרומה. כדכתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה ותרומה היינו אחד מעשר:
וכי תימא דמפריש מכל אחד מד' חלות עשירתה:
שריבה במדת חלתן. שפיחת מהן או הוסיף:

דף עו:

וי"א אף לחמי תודה. (מאן י"א) [ומהי"א] קא מותיב לרב טובי. ואית ספרים דכתב בהו במקום מתיבי כתנאי. ומסתברא הכי:
מצת חסר כתיב:
והא גבי תודה כתב מצות. בכל מין ומין:
(ואמר רב טובי) ריבה במדת סאין שלהן כגון ג' סאין של עומר. אם גדשן או פיחתן כ"ש:
לחם הפנים בי"א. כיון דמישן מצי אתיא סגיא בי"א:
בדקה בגסה. [בנפה דקה] מנפה בתחלה כדי שיפול האבק ממנה שאינו ראוי לסולת והדר בגסה נפה כדי שיהא מוציא הסובין ונשאר הסלת והדר בדקה כדי להשיר האבק יפה יפה והדר בגסה כדי להוציא המורסן יפה יפה וכן עד י"ג פעמים ולא היו שם אלא ב' נפות דקה וגסה:
ר' שמעון אומר וכו'. עליונה הגסה מכולן קולטת את הסובין הקליפה ותחתונה הדקה מכולן קולטת את הסלת ומשיר האבק ואין בה סובין כלל:
ת"ל אותה מפני החסכון. ולא אחרת:
משום דהתורה חסה על ממונן של ישראל. כיון דלחם הפנים של רבים הן והן כ"ד עשרונים התיר לקנותן מן החיטין ולעשותן סלת כדי שיבא להן בזול יותר משאם היו לוקחין הסלת מן החנוני:
הדרן עלך ואלו מנחות

התודה. שהן שש סאין מדבריות של משה. שהן ב' איפות שהן כ' עשרון:

דף עז.

רבוכה חלוט (בשמן) [ברותחין]. ובמדה ירושלמיות (הן) [היו] ה' סאין (ה') [ל'] קבין דסאה ו' קבין וב' חלות לקב ש"מ (דד') [דעשר] חלות הן מכל מין ומין:
המלואים שהיו בימי משה היו באות מצה וכו' ונמצאו אותן ב' ידות [ממצה] (במצה) של תודה שהן כ' קבין ירושל' שהן ו' עשרונות ועדויים ועודיין היינו ב' שלישין:
מנהני מילי. דהאיפה שלש סאין:
לשאת את מעשר החומר הבת. חומר היינו כור ל' סאין והבת עשירית החומר היינו ג' סאין:
מ"ט ילפת מבת יליף מאיפה גופה אלא משום הכי לא ילפינן מיניה דלא ידענא כמה הוי חומר הכא נמי האי קרא [דבת] לא ידעינן כמה הוי חומר:
אלא מהכא וחק השמן הבת השמן מעשר הבת מן הכור. וכור ידעינן ודאי דהיינו ל' סאין. וכתיב האיפה והבת תוכן אחת כלומר מדה אחת יהיה. ש"מ דאיפה ג' סאין:
והמשתכר. בחיי נפש:
לא ישתכר יותר משתות:
מ"ט. אין מוסיפין:
אילימא משום אפקועי תרעא. כיון דמגדילין המדות מוסיפין הדמים וחיישינן שמא (לא) יוקירו השער יותר מדאי:
אי הכי. כי לא יוסיפו אלא שתות איכא נמי למיחש להכי:
אלא. משום הכי שתות ולא יותר כי היכי דלא להוי ביטול מקח דקי"ל אונאה פחות משתות נקנה מקח שתות קנה ומחזיר אונאה יותר משתות בטל מקח הכא נמי התגר שמכר לו התבואה אם לא ידע דהוסיפו על המדות ומכר לו בדמי המדה הראשונה וזה קבל במדה גדולה הרי נתאנה שתות ואעפ"כ קנה הלוקח ואין יכול לחזור בו המוכר אבל מחזיר לו אונאתו:
והאמר רבא וכו' אלא משום תגרא. החמר שקנה התבואה מבעל הבית ורוצה להשתכר בה שתות וקנה מדה קטנה וכשבא למכור אותה לא ידע שהוסיפו על המדות ומכר לו בדמי המדה ראשונה ורוצה להרויח שתות והלוקח שם לפניו מדה שהוגדלה שתות נמצא שהמוכר אינו מרויח כלום ולא מפסיד ואם הגדילוה יותר משתות הוה מטי ליה זיאנא הפסד למוכר:

כ' שקלים. כ"ה שקלים עשרה וה' שקל הרי ס' שקל המנה יהיה לכם.[41] וסלע ד' זוזים ר"מ הוו ומנה דאורייתא אינו אלא ק' זוז. אלא ש"מ תלת מנה של הקדש כפול היה דהוי מאתן. וש"מ מוסיפין שתות. דהוי ר"מ:

ודכוותה בחול עשרין וש"מ שתות מלבר דאי שתותא מלגאו לא הוי מ':

דיקא נמי דשתותא מלבר דקתני התודה היתה באה ה' סאין ירושלמיות שהן ו' מדבריות. ש"מ דאותו ששי הוסיפו על החומש והיינו שתות מלבר:

דף עז:

שלא יטול מקרבן על חברו. שלא יטול ד' חלות תרומה ממין אחד על השאר:

ממנו מן המחובר. שיהו כל חלות לפניו בשעת תרומה. ושיהו שלימין:

בבכורים תרומה. כדאמ' ותרומת ידך אלו הבכורים:

ממנו תרומה לג"ש:

אחת מעשר. תרומת מעשר. שאין ת"ל תביאו. שהרי כבר נאמר והקרבתם מנחה חדשה לה' ממושבותיכם תביאו לחם תנופה ומה ת"ל תביאו שכל וכו':

אי מה להלן בשתי הלחם שני עשרונין ותו לא אף כאן ב' עשרונין ותו לא ת"ל תהיינה.

דחד יו"ד יתירא למילף דהוו עשרה עשרונין:

והקריב ממנו. מן המחובר:

ונילף מתרומת מדין. אחד מחמשים:

מתרומת חלה:

דכתיב חלה תרימו תרומה והיא א' מכ"ד:

או דילמא בו וחמישיתו. בו ומתו בו ולא באחר. וחמישיתו ולא על אחר:

מדמעת או אינה מדמעת. דההוא לא מיעט:

דף עח.

תהיינה כתיב י' שניה רבויא. אע"ג דכתיב בשתי הלחם יליף לתודה דאינו ענין לגופו דכתיב שני עשרונים תנהו ענין לתודה:

למדנו עשרה לחמץ. דהאי תהיינה בשתי הלחם דחמץ כתיב וילפי לחמץ של תודה:

וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש. דחמץ עצמו לא כתיב בהדיא אלא גמרינן משתי הלחם מה להלן עשרון לחלה אף כאן נמי חוזר ומלמד דנגד חמץ הבא מצה:

[41] נראה דצ"ל וס' סלעים ר"מ זוז הוי.

א"ל הימנו ודבר אחר הוא. כלומר לא גמרינן ליה לחמץ מדבר אחר משתי הלחם לגמרי דלא גמרי' מיניה אלא עשרון לחלה דכתיב תביאו כל מה שאתה מביא ממקום אחר כזה. וזהו דבר אחר דגמרי' והימנו מחמץ עצמו דכתיב בחמץ תהיינה שתי יודין. ומחד יוד יליף ומשום הכי לא הוי היקש:

אלא למאן דאמר הוי היקש. היכי חוזר ומלמד:

תביאו רבויא הוא לא הוה צריך למכתב גבי שתי הלחם והוי כמאן דכתיב הכא לגבי לחמי תודה תביאו שכל מה שאתה [מביא] תביא כזה עשרון לחלה ומהימנו למד הכל ולא מדבר אחר לא הוי הקישא:

אימא אנתא דמישחא. שמן וקרוש עגול כמין לחם היינו לחם שמן:

וכי מה למדנו לבניו מיום המשחו אותו. כלומר מה קרבן חייבין בניו בשביל משיחת אביהן:

מקיש חינוכו דכהן הדיוט להמשחו דכ"ג להמשחו היינו מלואין:

ומה המשחו דכ"ג רבוכה. דכת' מורבכת תביאנה:

אף חינוכו דכהן הדיוט דבניו הדיוטין רבוכה. וחינוכו היינו מלואין שלהן. וכהן הדיוט ביום חנוכו בלבד (במנ') [מביא] חביתין וכ"ג בכל יום. אף חלת לחם שמן נמי. דעיקר מילואין רבוכה:

המתקרב לעבודה תחילה מאחר שנמשח. אחת להמשחו בשמן ואחת לחינוכו:

הא לא עבד עבודה מעולם כשהוא כהן הדיוט יביא ג'. א' לחינוך תחלת עבודה מעולם. וא' לחינוכו אחר שנתמנה כהן גדול וא' להמשחו:

שלמיו על זבח תודת שלמיו:

לרבות שלמי נזיר לעשרת קבין ירושלמיו'. שהן שתי ידות של מצה של תודה לפי שלא נאמר בנזיר אלא חלות ורקיקין:

ולרביעית שמן. לפי שבתודה היה חצי לוג שמן חציו לחלות לרקיקין וחציו לרבוכה וכאן בנזיר שאין רבוכה דיו רביעית:

יכול לכל מה שאמור בענין. הואיל והקיש שלמי נזיר למצה של תודה יכול יקיש לכל ג' מינין של מצה ת"ל:

מאי תלמודא. היאך ממעטו ממצות:

אמר רב פפא לדבר שנאמר בו מצות. בתודה מקיש אותו והיינו חלות ורקיקין דכתיב חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות אבל ברבוכה לא קאמ' מצות:

דף עח:

חוץ לחומת בית פגי. חומת העיר:
על זבח התודה חלות על בסמוך בעזרה:
[42] על דעל זבחי. זבחי המיוחד לי. והיינו תמיד של בין הערבים שנשחט בשש ומחצה אחר זמן החמץ:
זבח תודת שצריך לשחטו לשמן:
והא שאין חוטין נמשכין הימנה שאינה אפויה הרבה כל צרכה. כפריסה דמי קמ"ל:
מאן דאמר קדשי קסבר האי דשחטה סתם אין דעתו אלא על מ' והאי דהביא פ' לאחריות איכוון דאי אבדו הני ליפוק בהני:
ומאן דאמר לא קדשי קסבר האי דהביא פ' דעתו על כולם ונתכוון להביא קרבן גדול ופסול:
בכלי שרת. הסכין ששוחט בו הזבח שבשחיטה מתקדש הלחם אם מקדש הסכין מה שראוי לו בלבד (קמ"ל) שלא מדעת בעלים מה שראוי להם:
ואע"ג דלית לה תוך בית קבול. מקדשא והם הכי מקדשא שלא מדעת את הראוי לו. ומר סבר לא אלימא מכלי שרת לקדש שלא מדעת:
שחטה התודה על מנת לאוכלה חוץ לזמנה או חוץ למקומה קדש הלחם וחוץ לזמנו הוי פיגול ויש בו כרת האוכלו. חוץ למקומה פסול ואין בו כרת:
ונמצאת טרפה. בבדיקותה. לא קדש הלחם כדקאמר בברייתא כל שפסולו קודם שחיטה לא קדש הלחם וטרפה הוי פסול קודם שחיטה:
שחטה ונמצאת בעל מום בדוקין שבעין דלא הוי מום ניכר:

דף עט.

ואליבא דר' עקיבא דאמר במסכת זבחים אם עלו לא ירדו:
ואידך. ר' יהושע דאמר לא קדש סבר כי א"ר עקיבא אם עלו לא ירדו לגופיה לזבח עצמו:
התם הוא דאמר ליה ר' יהושע לר' אליעזר. נדוננו משלא לשמו ושתק ר' אליעזר ולא מצא תשובה. אבל הכא אי דיינת ליה משלא לשמו דזבח גופיה אם עלתה (דחטאת) לא תרד דקי"ל הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן אם עלו לא ירדו לדברי הכל:
תנא דידן עיקר מלתא נקט.[43] דזהו איל שקדש לחם תחלה איל המילואים:
זבח ונסכים. זבח מקדש נסכים:

[42] על החמץ דכתיב לא תזבח על חמץ וגו' ר"י אומר אף התמיד דכתיב על חמץ דם זבחי זבחי המיוחד לי.
[43] נראה דצ"ל דאיל המלואים זהו איל שקדש לחם תחילה.

מאי לאו דאיפסיל זבח בשחיטה. אלמא דקדשי נסכין מעיקרא קודם שחיטה:
לא דאיפסיל בזריקה. כגון שזרקו חוץ לזמנו או שלא לשמו:
כמאן דאמר בפר' התכלת שני דברים המתירין מעלין זה בלא זה. וכיון דאלו נסכים הותרו בשחיטה אע"ג דאיפסיל זבח בזריקה קדשו נסכים שאם יש זבח אחר יקרבו עמו:
אפי' תימא כר' אלעזר ב"ר שמעון דאמר אין מעלין זה בלא זה וכגון שקבל וכו':

דף עט:

וליתני עלייהו. דנסכין מעיקרא אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו ליפקו לחולין:
גזרה שמא יאמרו בעלמא. בלא תנאי מוציא מכלי שרת לחולין משום הכי התנו שיהא לזבח האחר ודמי כאילו לשם האי זבח שני הובאו הנסכים וליכא למגזר שמא יאמרו נסכים וכו'. ומי אית ליה לר' שמעון לב ב"ד מתנה עליהן דמתרצינן למתניתי' כר' אלעזר ב"ר שמעון וסבר לה כוותיה דאבוה:
תמידין שלא הוצרכו. שקנו מהן הרבה ונשתיירו מהן בסוף השנה לדברי ר' שמעון אין נפדין תמימין אלא ירעו עד שיפול בהם מום ואחר נפדין ואמאי לימא לב ב"ד מתנה עליהם מעיקרא אם לא הוצרכו יפדו תמימים:
שאני התם דאית בהו תקנה ברעייה. דירעו ער שיפול בהם מום. והאי לדברי ר' שמעון ולדברי חכמים במסכת שבועות פליגי:
ולא חליפה. זו היא חליפה שאבדה והפריש אחרת תחתיה. מהו אומר אם על תודה יקריבנו. כלומר היה יכול לומר אם על תודה קרבנו מהו יקריבנו ת"ל יקריבנו אחד ולא שנים כלומר על אחד יקריב לחם ולא על שנים:
אחר שרבה הכתוב. יקריב:
מיעט יקריבנו:
ת"ל. אם על תודה. ריבה על:
לא שנו. דקאמר תודה טעונה לחם ולא ולדה ולא חליפה. לא שנו אלא לאחר כפרה. לאחר שנתכפר באחת מהן:
אבל לפני כפרה טעונה לחם איזה שירצה:
אילימא אחליפי תודה חובה. היינו תודה חובה כגון שהיה מפרש בים ונסתכן ונדר אם ינצל שיביא תודה כדאמרי' ד' צריכין להודות ותודה חובה היינו דקאמר הרי עלי דנתחייב באחריותה:
חליפי תודה לפני כפרה דטעונה לחם איזה שירצה. תנינא מנין למפריש תודה ואבדה והפריש אחרת תחתיה מדקאמר והפריש אחרת תחתיה מכלל דתודת חובה היא:

דף פ.

ואי חילופי תודה נדבה דקאמר הרי זו ואבדה והפריש אחרת בין לפני כפרה שנתכפר באחת בין לאחר כפרה טעונות לחם שתיהם דמרבה בתודות הוא דיכול אדם להביא כמה תודות נדבות שירצה ולחמיהן:

מותר דתודה היא. דכבר נתכפר באמה והוי כמפריש מעות לתודה וניתותר:

קסבר ר' יוחנן יכול אדם להתכפר בשבח הקדש דהיינו ולד הקדש וכיון דיכול להתכפר באיזה שירצה באם או בולד הכי נמי גבי תודה טעונה לחם:

הוי בה אביי כי האי גוונא אהייא וכו':

והא גבי תודה כי האי גוונא דאם הפריש שתי תודות לאחריות שאם תאבד אחת יהא שניה תחתיה אין טעון לחם דכתיב יקריבנו לא' ולא לב' והיכי קאמר כל שבחטאת רועה בתודה טעונה לחם:

אלא שמואל לא סבר לה כר' ורבנן אלא כר' שמעון קאמר חמש חטאות מתות ולד חטאת ותמורת חטאת וחטאת שכפרו בעליה היינו מפריש שתי חטאות לאחריות וכיפר באחת אידך מתה ושמתו בעליה ושעיברה שנתה:

ולית ליה רועה כלל והיכי ס"ל לשמואל כותיה:

שמואל נמי חד קאמר כל שבחטאת מתה. וכל שבחטאת רועה לא איירי בה:

ומאי קמ"ל שמואל לאפוקי מר' יוחנן דאמר אדם מתכפר בשבח הקדש בוולד קמ"ל שמואל דלא דהל' כרבי שמעון דחמש חטאת מתות ולד חטאת וכו' ואין מתכפרין בו:

הפריש מעו' לתודתו. לזבח תודה:

דף פ:

(אפי' איפכא נמי):

נתכפר בראשונה שניה אין טעונה לחם. לפי שהיא חליפי ראשונה כו' שלישית טעונה. לחם שאינה חליפי ראשונה והוי כמרבה בתודה:

נתכפר בשליש' שניה אין טעונה לחם לפי ששלישית קיימא במקום שניה והראשונה טעון לחם דשלישית לא קיימא במקומה:

נתכפר באמצעית שתיהן [אין] טעונות לחם דזו עומדת במקום ראשונה ושלישית נעשית חליפין על זו לפיכך אין טעונה לחם:

כולהו חליפין דהדדי נינהו. כיצד אם נתכפר בראשונה שניה אין טעונה לחם מפני שהיא חליפי ראשונה ולא שלישית טעונה לחם שאע"פ שאינה חליפי ראשונה הויא חליפי דחליפה:

שניה תמות דהוי חטאת שנתכפרו בעליה. שלישית תרעה דלא הויא חליפי ראשונה:

התם היא גבי תודה דאיכא למימר לדברי רבה דשלישית טעונה לחם דאיכא למימר מרבה בתודות הוא שיכול אדם להביא כמה תודות ולחמיהן שירצה ביחד. אבל גבי חטאת דאין אדם מרבה בחטאת ביחד אימא לא הויא רועה אלא חדא מיניהו אלא מתות תרוייהו קמ"ל רבה דלא:

דילמא תמורה היא. וכבר אמרינן תודה טעון לחם ולא תמורתה. ומשום הכי אין לה תקנה:

ואמאי אין לה תקנה אי עסיק בתודה חובה שנתערבה בהאי דאמר עלי כי מתה חדא לא סגיא דלא מייתי אחריתי וליתי בהמה אחרת ולחם וליתני הכי ולימא אי הך דקיימא תמורה היא הא דמייתי תיהוי תודה והא לחמה:

לא צריכא משום הכי אין לה תקנה דלא אמר עלי אלא הרי זו דלא צריך למיתי אחריתי:

אמרי למדים לפני ר'. היינו לוי כדאמרינן בסנהדרין למדין לפני חכמים לוי מרבי:

וליתי בהמה אחרת ולחם אע"ג דעסיק' דאמר הרי זו יביא בהמה אחרת ומה בכך שהרי אדם יכול להרבות בתודה ויהיה לה תקנה:

משום דקא ממעט באכילה דשלמים דהשתא הא הויא ספק שלמים. ודין שלמים נאכלים לב' ימים ולילה ותודה ליום ולילה והיינו חוששין להן לספק תודה ולא היו מניחין לאכלן בזמן שלמים ושמא היה רוצה לשורפן מיד לאחר יום ולילה והיה מביא קדשים לבית הפסול קודם זמנן. עני מרי. כלומר ישיב לי ר' ארבעים בכתפיה וכשר הוא חייב ללקות ארבעים דתנן לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים ויפריש לצורך תמורה שיהא בר מלקות:

דף פא.

משום דאיכא ארבע חלות. דתרומה דצריך להניף:

לפני ה' כתיב בשלמים ובתודה נמי היינו שלמים. וליתי שמנים בהדה ולותבינהו חוץ לחומת עזרה וליפרוש תמניא חלות מיניהו ולייתינהו גואי ולימא אי הך דקיימא כו' וליקדשו לה ארבעים מתוך שמנים והנך תמניא חלות דהוו גואי לא הוו ד' מנייהו חולין בעזרה ממה נפשך דאי הא דקיימא תודה הוו תרי תודות והוו תמניא תרומה. ואי הא

דקיימא תמורה ולא הוה אלא חדא תודה הני תמניא ליחשבינהו מהני דקדישי ולא הויין חולין בעזרה:
לא אפשר בהכי משום דקא ממעט באכילה דארבעי דכהן אינו רוצה לאכול מהן אלא הארבעה דסבור שמא אינה אלא תודה אחת ואינו חייב לאכול אלא הארבע והבעלים חוששין שמא שתי תודות הן וכל שמונה הן תרומה ולא זה וזה אוכל הד' ונמצאו קדשים באין לבית הפסול:
משום הכי קאמר מעוברת דכי מפריש לה אכתי לא הויא אלא חדא וליכא למימר דמפריש למותרות:
רצה בה מתכפר כדאמר אדם מתכפר בשבח הקדש:
א"ל מאן לימא לן דסבירא ליה לר' יוחנן דאם שיירו משוייר. כלומר אחר שנתכפר באמה שיתכפר בוולדה. ודכוותיה גבי תודה שיהו האם והוולד שתיהן תודות. דילמא סבירא ליה דאם שיירו שנתכפר באם אינו משוייר שאינו ראוי להקרבה [אלא] הוולד מת והיינו טעמיה דרבי יוחנן דאמר רצה בה מתכפר רצה בוולדה מתכפר:
בשבח בוולד. אבל אחר שהקריב האם פסול הוולד:
ולימא עלי כדי שיהא חייב באחריות:
וליתי בהמה אחריתי לאחריות דראשונה:
טוב אשר לא תדור. להתחייב באחריות:

דף פא:

תודה מן החולין ולחמה מן המעשר כיון דעיקר תודה נתנדב מן החולין יביא הכל מן החולין:
תודה מן המעשר שני ולחמה מן החולין יביא. כשאמר:
כיון דאמר תודה מן המעשר בפירוש האי דקאמר בתר הכי ולחמה נעשה כאומר הרי עלי לחם לפטור תודתו של פלוני באי זה ענין שנדבה מביא לחמה מן החולין אי הכי ברישא נמי נימא לפטור לחמו של פלוני באיזה ענין שנדב בין מן החולין בין מן המעשר אבל בעלמא אמרינן סוף מילתא נקט:
אבל לא אמר תודה. אלא לחם אין כופין אותו להביא בלא תודה:
ואיידי דבעא למתנא זבח דכופין אותו דלא מיתני ליה איפכא כי אמר נסכים בלא זבח דאין כופין דאדם יכול להתנדב נסכים בלא זבח. וכיון דתנא זבח בלא נסכים תנא נמי תודה בלא לחם. והוא הדין דאפי' אפכא כופין דסוף מילתא נקט:

ואמאי כופין נדר ופתחו עמו. כלומר יכול לומר אני הייתי סבור שהייתי יכול להביא תודה בלא לחם ועכשו שאיני יכול אהא פטור:
ופתחו עמו. כמו פתחון פה:
תפוש לשון ראשון וכיון דאמר תודה איחייב בתודה ולחמה. ב"ש אומרים נזיר אע"ג דאמר גרוגרת ודבש דאינן בנזירות כיון דאמר הריני נזיר הוי נזיר גמור:
אפי' תימא ב"ה ואמאי אינו נדר ופתחו עמו באומר אילו הייתי יודע שאין נודרין בכך לא הייתי נודר אלא כך כראוי:
ומאי כופין אותו דקאמר הא בעי להביא כראוי:
אי דקא הדר ביה. דאמר הוא הואיל ולא נדרתי כהוגן איני מביא כופין אותו כיון שגלה דעתו שרצונו היה לדור כראוי:
אלא לר' יוחנן קשיא דהכי ודאי נדר ופתחו עמו הוא דקאמר לא הייתי נודר כלל ואמאי כופין אמר לך הא וודאי ב"ש היא:
היא ולחמה מן המעשרות יביא כן כמו שנדר. יביא לא סגיא דלא יביא כאן בתימה קאמר. כלומר יביא מן המעשר ולא מן החולין אי מייתי מן החולין תבוא עליו ברכה:
רצה יביא מן המעשר רצה לא יביא מן המעשר אלא מן החולין:
אני אומר אפי' מחטין הלקוחות במעות מעשר שני לא יביא שהן כחיטי מעשר אלא בחיטין הלקוחות במעות מעשר שני לשם תודה יביא:
אימא טעמא דידך מהיכא קא ילפת לה התודה דיכול להביא מחיטין הלקוחות במעות מעשר שני משלמים ותודה איקרו שלמים דכתב ובשר זבח תודת שלמיו:

דף פב.

ומה שלמים באים מן מעשר דאתיא שם שם ממעשר דכתיב במעשר שני ונתתה בכסף ואכלת שם וכתיב בשלמים וזבחת שלמים ואכלת שם אף תודה נמי. ומה שלמים אין גופן מעשר דשלמים הנקחים ממעות מעשר אין גופן מעשר דמעשר[44] חייב חיטין משלמים בהמה אף תודה דבאה מחיטין הלקוחים ממעות מעשר אין גופו מעשר של אותן חיטין שניים:
אימא טעמא דידי מה שלמים אין מין מעשר דשלמים בשר ומעשר חיטין אף תודה נמי לא יביא מחיטין הלקוח ממעות מעשר משום דחיטין הלקוחין סתם מן מעות מעשר מין מעשר נינהו אלא ממעות מעשר יביא ויקח חיטין לשם תודה והני לא הוו מין מעשר:

[44] נראה דצ"ל דמעשר אינו נוהג רק בחיטין ובשאר תבואה ושלמים בהמה.

המתפיס שמזמן מעות מעשר שני לצורך לקנות מהן שלמים ולאוכלן בירושלים לא קנו שלמים לא חל על אותן מעות קדושת שלמים אלא יכול לקנות מהן דבר אחר שירצה דלא אלימא קדושת שלמים למיחל אקדושת מעשר שלא יכול לשנותם לדבר אחר:
הלוקח חיה. ממעות מעשר שני לזבחי שלמים אע"ג דחיה אינה ראויה לזבח ובהמה לבשר תאוה לאוכלה ולא שלמים לא יצא עורותיהן לחולין דהעור קנה סתם ויש בו תורת לוקח בהמה סתם ממעשר שני דהויא שלמים וימכר העור ויקח בדמיו שלמים:
לאו למימר דקנה העור בקדושת שלמים אלמא אלימא קדושת שלמים למיחל אמעשר:
הכי קאמר אינו בתורת לצאת העור לחולין דאין לו קדושה כלל דנעשה ההיא עור כלוקח שור לחרישה ממעות מעשר שלא לקחו סתם דלא הוי שלמים כלל לא הוא ולא עורו:
ואית דמפרשי ומאי לא יצא העור לחולין הכי קאמר אינו בתורת לצאת העור לחולין דדין שלמים הלוקח בהמה לשלמים ממעות חולין הבהמה נאכלת בתורת שלמים והעור יצא לחולין אבל האי לא יצא לחולין וימכר ויקח מדמי העור בשר ואוכלו בתורת מעשר אבל לא קונה שלמים דנעשה כלוקח שור לחרישה ממעות מעשר שני דחייב למוכרו הוא ועורו ולאכו' כל דמיו בתורת מעשר:
אליבא דר' יהודה דאמר במס' קדושין דמעשר ממון הדיוט הוא לא פליגי דקני שלמים דקדושת שלמים חלה על ממון הדיוט:
כשהוא פודן לאותן מעות מוסיף ב' חומשין א' חומש להקדש היינו שלמים וא' למעשר והא הכא דקדושת שלמים חל אקדושת מעשר דהא מוסיף חומש אשלמים אלמא דקנו שלמים:
הא מני ר' יהודה היא דאמר ממון הדיוט הוא משום הכי חלה קדושת שלמים עליהן:
כל הבא מן הצאן ומן הבקר היינו תודה ושלמים:
(שבא חובה) [דבר שבחובה]. דאמר הריני עלי תודה:
מה פסח האמור במצרים לא בא אלא מן החולין דאכתי לא איחייבו במעש' עד שבאו לארץ:
וכי דנין אפשר. פסח דורות שאפשר להביאו (בין) [גם] ממעשר שהרי [לדורות] נוהג מעשר:
שכן אין טעון מתן דמים. דלא הוה מזבח אלא משקוף ומזוזות:

דף פב:

שיהו כל עבודות חדש זה של פסח דורות כזה דבא מן החולין:
ליקום במילתיה בהאי טעמא ואמאי חזר ודנו והשיבו מדין אחר:

אי הדר ביה דיכול לדון אפשר משאי אפשר והאי דלא גמר לה ר' עקיבא פסח דורות מפסח מצרים משום דאיכא למיפרך מה לפסח מצרים וכו':
פסח מדבר יוכיח. שטעון דמים ואימורין למזבח ואינו בא אלא מן החולין דלא היה במדבר מעשר אף אני אביא פסח דורות שאינו בא אלא מן החולין:
לדבריו דר' עקיבא קאמר. מה לפסח מצרים אבל לדידיה אית ליה דאין דנין אפשר משאי אפשר:
ור' אליעזר לימא ליה כו' ומשום האי פירכא דאמר [ר"ע] מה לפסח מצרים ומהאי קר' ועבדת לא משמע ליה. פסח מדבר יוכיח:
והשתא נמי ליפרוך. אכתי ר' עקיבא מפלג פליג ומה לפסח מצרים דמהאי קרא ועבדת לא משמע ולא כתב ביה בפירוש דבא מן החולין אלא דיליף מהקש שיהו כל עבודות של חדש זה כזה. אין משיבין על ההיקש דאדם דן קל וחומר מעצמו ואין אדם דן ג"ש אלא א"כ שמע מרבו ורבו מרבו עד סיני:
וכי דבר הלמד מהקש חוזר ומלמד בהקש דפסח דורות למד מפסח מצרים דמן החולין והיאך למידין תודה מפסח דורות:
לא תודה בכללא דפסח איתמר דפסח כוליה דמצרים ודדורות חדא מלתא היא שם פסח ולא הוי דבר הלמד בהקש:
אילימא מזרק. דכתיב וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות וכתיב וישם באגנות:
גבי שלמי צבור נמי כתיב באגנות דכתיב ויזבחו זבחים שלמים:

דף פג.

מה חטאת מקדשת בבלוע. דכתיב כל אשר יגע בבשרה יקדש יכול אפילו נגע ת"ל בבשרה עד שיבלע בבשרה כמו אם היו ב' חתיכות א' של בשר שלמים וא' של בשר חטאת ונפל מזו לזו ובלע זו מזו יאכל כחמור שבה כחטאת ליום ולילה עד חצות:
מה אשם אין שפיר ושליא קדוש בו דזכר הוא אף כל קדשים אין שפיר ושליא קדוש בם דקסבר וולדות קדשים בהווייתן הן קדושין כשיולדו ולא במעי אמן:
ודנין אפשר. נקבה שיש לה שליא מזכר שאין לו שליא:
מה מלואין מותריהן בשריפה. דכתיב ואם יותר מבשר המלואים ומן הלחם עד הבקר ושרפת את הנותר. אבל אם נשאר בהן בעלי חיים אינן בשרפה:
מה שלמים מפגלין. כדאמר הזבח מפגל את הנסכים:
ומתפגלין. אם חישב בעצמן:

ור' עקיבא מפרש לקרא מה מנחה מקדשת בבלוע. דכתיב גבי מנחה כל הנוגע בהם יקדש:
אי כתב רחמנא במנחה. דמקדשת בבלוע:
משום דרכיכה. דסלת בלעא אבל חטאת דלא רכיך אימא לא:
אגב דשמן קדור[45] בלעו ובולע מפני שהוא חם:
אף כל. בין פסח ובין תודה ושאר זבחים אינו בא אלא מן החולין:
ובידו הימנית. דכתיב בה כהונה:
מה אשם עצמותיו מותרין. ולא נסיב אשם אלא משום דקא מפרש קרא כל אחד בפני עצמו והוא הדין דאפי' שאר זבחים מותרין כדאמרי' במס' פסחים אבל העצמות והגידים ישרפו לששה עשר. ואמרי' הני עצמות היכי דמי אי דלית בהו מוח לשדינהו אלמא דעצמות מותרין:
אף כל אפילו עולה עצמות מותרין כדאמרי' במסכת זבחים פרשו אפי' הן בראש המזבח ירדו ושריין אפילו לקתתא דסכיני:
לר' עקיבא. דנפקא ליה (מדפסח) [דדבר שבחובה אינו] בא (אלא) מן החולין מחטאת האי וזבחת פסח מאי דריש ביה:

דף פג:

מנין למותר הפסח. שאם הפריש פסח ואבד והפריש אחר תחתיו ואח"כ נמצא הראשון זה הוא מותר ומנין שיקריב שלמים:
לדבר הבא מהצאן ומן הבקר. היינו שלמים דבר הבא מן הצאן. זהו פסח:
כשב לרבות את הפסח. דבא מן הכבשים:
לאליה. דגבי כשב כתיב אליה:
ושלמים הבאים מחמת פסח. היינו מותר הפסח:
לימד על העז על הפסח הבא מעז שאין טעון אליה כעז. הפסיק הענין למעט מאליה:
וצריכי הני תלתא קראי למילף דמותר פסח קרב שלמים:
אבל עיברה זמנו. זמן שחיטה ולא עיברה שנתו דחזי לפסח שני בי"ד אייר אימא לא יהא קרב שלמים:

[45] אולי צ"ל קדיר נכנס בו ובולע ביותר מפני וכו'.
[46] ואף דפסח בזמנו פסול לשם שלמים מ"מ צ"ל דס"ל דהכא שאני כיון שכבר יצאו הבעלים ידי חובתם באחר סתמו עומד לשלמים וצ"ע בזה ועי' בפסחים צו ע"ב:

אבל לא עיברה לא זמנו ולא שנתו. כגון דאבד זה והפריש אחר תחתיו ושחטו[46] ונמצא הראשון ועדיין לא עיברה זמנו זמן שחיטה דאפי' לפסח ראשון נמי חזי:
איתמר דמפרש לא עיברה זמנו ולא שנתו דמתו בעלים קודם שחיטתו דאפי' לפסח ראשון חזי אימא לא יקרב שלמים קמ"ל:
סליק פירקא
ואפי' מן העלייה. מחיטין ישינים שבעליה:
והאי תביאו מבעי ליה כדאמרי' בפירקין דלעיל שכל מה שאתה מביא ממקום אחר כזה: שתהא חדשה. כלומר שיקריב שתי הלחם קודם לכל המנחות שיביא מן החדש אבל שתי הלחם אפילו מן הישן:
עד כאן לא פליגי תנא דמתניתין ותנא דברייתא אלא בחדש:

דף פד.

אבל בארץ לא פליגי. דצריך ולא מחוצה לארץ:
דמושבותיכם דכתיב ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו בכל מקום שאתם יושבים משמע. וכי תבואו לא ממעיט ליה לחוצה לארץ אלא זמן ביאה היא כלומר דאחר שתיכנסו אפי' בחוצה לארץ אסור חדש קודם הקרבת העומר וכיון דמדאורייתא אסור חדש בחוצה לארץ אקרובי נמי מקרבינן עומר מחוצה לארץ:
נוטלין שכרן מתרומת הלשכה. לפי שהן הפקר ושומרין לפי שלא ילקטוהו קודם הבאת העומר כדי שיהא העומר בא מהן להקריב קומצו למזבח:
והיכי קרב קומץ והכתיב לאכלה ולא לשרפה:
לייתי מדאשתקד. מתבואה (שנלקטה לכל התבואות) [שגדלו אשתקד]:
בעינא תבואה שבשעת לקיטתה הויא כרמל רך ומלא:
ולייתי מכרמל דאשתקד. מתבואה של אשתקד שנלקטה כשהיא כרמל:
בעינא כרמל בשעת הקרבה וליכא:
איתמר ר' יוחנן אמר משום הכי אין מביאין מכרמל דאשתקד משום דבעינן כרמל תקריב. ר' אלעזר אמר משום דראשית קצירך אמרה תורה דבשעת הבאה ליהוי ראשית לקצירה ואי מביא מדאשתקד לא יביא בראשית הקציר שכבר נקצר הכל וסוף קציר שנה שעברה הוא בשעת הבאה:
אלמא משום בכורים הוא והיינו כר' אלעזר דאמר ראשית קצירך ותיובתא לר' יוחנן דאמר משום כרמל דכרמל יכול להיות מדאשתקד:

דף פד:

מתמרים של הרים ופירות שבעמקים. כחושים הם:
קרבן ראשי' משמע נמי אשתי הלחם אע"ג דכתיב בעומר משום דאמרי' מה יש לך להביא בכורים מדבש ושתי הלחם מחמץ:
ואין לי אלא חדשה של חיטים. דומיא דשתי הלחם דשל חיטים:
חדשה חדשה. דכתיב והקרבתם מנחה חדשה:
מנין לרבות שתהא קודמת לבכורים של חטים שגדלין בגג ובחורבה:
ת"ל כל אשר בארצם אפי' בגג:
מה להלן באספך את מעשיך משמע הכל. קתני מיהא שבגג ושבחורבה ושבספינה חייבין בבכורים וכ"ש תמרים שבהרים ופירות שבעמקים. וקשיא לעולא:
סיפא דקתני שבגג ושבחורבה למנחות קא מרבי להו ולא לבכורים. והאי דכתיב בכורי בכורי למנחות קא מרבי להו שיהו שתי הלחם קודמין להן:
מנחות לזכרי כהונה הוא דקא מתאכלין[47] בכורים כל טהור בביתך יאכל אותו:
אמר רב משרשיא תרי קראי כתיבי האי [ביכורי] כל אשר בארצם דלך יהיה משמע אמנחות. רב אשי אמר כלה ברייתא במנחות וסיפא דגג וחורבה דמרבי מכל אשר בארצ' אתאן ללחמי תודה דנאכלין לכל טהור בביתך ולא קשיא לעולא. נעשה הני תמרים שבהרים (ככחושה בהמה) [כבהמה כחושה] בקדשים דקדשה דאי עבד:
א"ר אלעזר ר' יוחנן חזאי בחלמא משום הכי מתריצנא למילתיה שפיר אמר קרא מראשית ולא כל ראשית למעוטי שאין מביאין חוץ משבעת המינין. מארצך ולא כל ארצך למעוטי פירות שבעמקים ותמרים שבהרים:
ונאמר להלן ארץ חטה ושעורה וגו' והיינו שבח הארץ[48] עקרו מארץ היינו מארצך ממובחר. מגג שבמערה מביא וקורא דדמי לארץ. שגדילה על גגי בית מביא ואינו קורא. חורבה עבודה. חרושה:

דף פה.

אלא לר' יוחנן דאמר אם הביא פירות שבעמקים ושבהרים לא קידש והא הכא לדברי[49] הכל קידש לדברי הכל מביא:

[47] נראה דצ"ל ובקרא כתיב כל טהור וגו':
[48] אולי צ"ל אף כאן מארצך ממותר שבארצך.
[49] נראה דצ"ל והא הכא לד"ה מביא אלמא דקידש.

תנאי היא דאיכא דאמר אין מביא כל עיקר והוא הדין לתמרים שבהרים [ופירות שבעמקי']:
מכמס וזנוחא אלפא לסולת. מן המובחרים מכולם להביא מהן סולת:
אלפא לסולת. כמו האלף שהיא ראש לכל האותיות כך אלו שנים ראש לכל המקומות להביא מהן סולת:
אמרו יוחני וממרא ראשי המכשפים למשה תבן אתה מכניס לעפרים. כלומר עפרים שהוא מקום תבואה הרבה אתה מכניס לה תבן והיא כולה מלאה תבן. כך לארץ מלאה כשפים אתה מביא כשפים:
אמר להו אמרי אנשי למתא ירקא ירקא שקול. למדינה שמוכרין שם ירק הבא ירק ששם מתקבצים הכל לקנות:
לא מבית הזבלים. משדה שצריכה זבל:
ולא מבית השלחים. משדה שצריכה להשקות תדיר:
ולא משדה שיש בה אילנות שהתבואה כחושה:
כיצד הוא עושה לשדה שמביא ממנה סולת בשנה ראשונה נרה ומניחה כן ובשנה שניה זורעה קודם לפסח ע' יום שכבר יש כח בחמה שזורחת עליה:
וכיצד בודק שלא יהא אבק בסולת מכניס ידו וכו':
אילמלי שהן סמוכות הרבה לירושלים והן עומדות בין הרים בעמק כדכתיב ירושלים הרים סביב לה:
היו מביאין מהן. לפי שהן עומדים בדרום:
מן שדות המודרמות. שהן בדרום שהחמה זורחת בהן כל היום:
המנורות לכך להביא מהן סלת. וזורעה קודם לפסח ע' יום שכבר קרבה היא להנץ בקרן מזרחית דרומית וכשזורחת מושך העמוד מיד לדרום וכל היום נמצא חמה בדרום:
סך ידו שמן ומכניס בסולת דבהכי בודק שפיר אם יש בה אבק מידבק בה:
קתני מיהא ושניה חורש ושונה וזורעה תפשוט מיהא מתני' דבשניה נמי נדה:
ולטעמיך היכי תפשוט[50] מתני' ולא קתני שונה:

דף פה:

ברייתא דקתני שונה:
לא קשיא מתני' דקתני נרה שנה ראשונה ולא אמר בשניה משום דעבודה היתה כבר קודם שנה ראשונה. ובריייתא דקתני חורש ושונה בשניה דלא היתה עבודה קודם שנה

[50]נראה דצ"ל היכי תפשוט מהך ברייתא הא במתני' לא קתני שונה.

ראשונה אבל מתני' אם[51] לא היתה עבודה ולא קצינן אם חוזר ושונה ואם לאו דלא קתני בה שונה מאי הוי עלה:
ת"ש דתניא נר חציה וזורע חציה כגון דנרה שנה ראשונה ובשניה נר חציה וזרע חציה ובשנה שלישית זורע מה ששייר ונר מה שזרע בשניה וכן יעשה לאחר מכן בכל שנה נר חציה וזורע חציה ותפשוט מינה דבשניה זורע בלא נרה דזורע מה שלא נר. ואם נפשך אדם לומר [אמאי אינו] זורעה כולה בשנה שניה היינו טעמא לפי שאין כח בארץ לזורעה בכל שנה כולה משום הכי נר חציה וזורע חציה:
לא שנו אלא לח. שנבלע אירסו:
ולא מן הנזרע ביניהן. מן הזיתים שנזרע ביניהן שהזרעים מכחישן:
אין מביאין אינפקינון. שלא נתבשל יפה:
פולמוטוס. ממונה אחד:
במאה רבוא. מנה:
עוזק. חופר:
היה מסקל. משליך האבנים שמצא בדרך:

דף פו.

ואם הביא פסול מפני שהוא שרף זיעה בעלמא ובמתניתין משמע דשמן קא חשיב ליה אלא שאינו מן המובחר:
לא קשיא לר' שמעון ב"ר דמטביל ביה שמן הוא:
סטכת אפרסמון תניא רבי יהודה [אומר] שמן[52] המור אונפקינון כבוש. במלח:
ג' זיתים. כלומר ג' לקיטות יש בזית ובכל לקיטה יש בה ג' מיני שמנים ומשום כך יש ג' לקיטות שאין זה הזית מתבשל כולו בפעם אחת הזית הראשון הלקיטה הראשונה מגרגרו בראש הזית שהזיתים בראשן קודמין לבשל מפני שהחמה זורחת עליהן תדיר:
וכותש אותן הגרגרים ונותן לתוך הסל כדי שיזוב השמן מן הסל בכלי אחר:
ר' יהודה אומר סביבות אגני הסל למעלה היה נותנן ולא לתוכו כדי שיקלטו דפני הסל השמרים והפסולת והצלול יזוב ממנו זה שמן ראשון לקיטה ראשונה:
חוזר ולוקח מה שכתש. וטוען בקורה. מוציא שמנו:
ר' יהודה אומר לא טוען בקורה עדיין אלא באבנים והיוצא משם זה שמן שני וחוזר וטוחן הגרגרים וטוען זה שלישי [השני] מגרגרו בראש הגג כלומר לוקט הזיתים שבאמצע

[51] נראה דצ"ל אבל מתני' דמיירי בהיתה עבודה לא ידעינן אם חוזר וכו' וכן צ"ל ברש"י.
[52] נראה דצ"ל תניא ר"י אומר שמן המור הוא אנפיקינן והוא שמן זית וכו'.

האילן כלומר אותן שעומד בראש גגו ויכול ליטלן. לסימנא קאמר בראש הגג וזית השלישי לוקט אותן שמתחת הזית לפי שאין השמש זורח עליהן הרבה ואינן מתבשלין יפה משום הכי עוטנו בבית [הבד] כלו' משימן בבית הבד בכלי במעטן עד שילקה עד שירכך קליפתן וישתנה מראיהן:

ומעלן ומנגבן בראש הגג לפי כשהיו ביחד בכלי אגב הדוחק יצא מהן (מוח) [מוהל] ונשרו וכותש ונותן וכו':

מגרגרו תנן שלוקטו או מגלגלו תנן שמניחו בראש הזית עד שמתבשל יפה יפה:

שמן זית מזיתו שיתבשל על האילן יפה יפה ועושה אותו כמין תמרה שמניחו ליבש כדרך שמיבשין התמרים כשרוצין לעשותן גרוגרות:

כותש דקתני מתניתין מני ר' יהודה היא תוך הסל דקתני במתניתין אתאן לרבנן דברייתא:

דף פו:

שוין. דקתני והשני שבראשון והראשון שבשני שוין:

והאמרת ראשון למנורה והשאר למנחות דהשני בראשון אינו ראוי למנורה והראשון שבשני ראוי למנורה והיכי הוו שוין:

שוין למנחות שאם רוצה להשים הראשון שבשני למנחות הרי הוא כשני שבראשון וישים:

א"כ מה ת"ל זך כתית למאור מפני החסכון דלמנחות לא בעינן זך כתית דמנחות צריכין יותר שמן מנרות:

שולחן בצפון ומנורה בדרום ומזבח בינתים לידע שלא לאכילה אני צריך ולא לאורה שדרך בני אדם מנורה עומדת בצד שלחנו:

ממנו היה מדליק האחרות ובה היה מסיים כדתנן שחרית בא ומצא שתי נרות מזרחיות דולקות מכבה האחת שבצד מזרח והאחרת היא נר מערבי מניחה דולקת ודולקת עד הערב והאחרות שכבו לאור הבקר מטיבן זורק מה שנשאר מן הפתילה ופסולת מן השמן לחוץ ונותן בה פתילה חדשה ושמן ולערב מדליקן מנר מערבי שדולק עדיין ואח"כ מטיב נר מערבי ונותן בה שמן ובה היה מסיים להדליק האחרות ואח"כ מכבה ומדליקה לבסוף כדי לקיים בה מצות הדלקה והיינו עדות ששכינה שורה בישראל:

הליסטון. יין מתוק הרבה ל"א מתוק שנקדחו ענבים בחמה:

כדי שיהא ריחו נודף. שכשהוא חסר קמעא נודף ריחו יותר מכשהוא מלא:

דף פז.

אמר (רבא) [רבינא] כרוך ותני. אין מביאין הליסטון לפי שאין מביאין לא מתוק כו' ואם הביא פסול:

רב אשי אמר לא תכרוך הליסטון[53] הוי חוליא דפירא שכך מינו מתוק ולא מאיס ואם הביא כשר:

אל תרא יין כי יתאדם. ועד שתי שנים יש בו עיקר אדמומית:

דרפיק ליה טפי ריפקא. שחפרו פעמים:

ודארי מיא. ומקבל מים למזיגתו כפלים מיין אחר:

חבית היינו כדיות לודיות בינונית כלומר כדים בינוניות של לוד:

אין מניחין אותן הכדים שתים שתים זו על גב זו:

כיצד בודק. שיודע אם הוא יפה היין:

הגזבר יושב וקנה בידו ורואה כשמוציא זה היין מן נקב החבית זרק הגיר הסילון שנהפך למראה שמרים הקיש הגזבר בקנה על גבי הכד וסותם זה מיד וזה היה סימנו שלא היה רוצה לדבר הגזבר כשזה מושך היין שהדבור רע ליין כדאמרינן במס' שבת המשתקת לעדשים:

שגבהן כרחבן. כלומר שהיו נראין נמוכין מפני שהיו שמנים ביותר והיינו כר נרחב:

הפקדת שומרים. מלאכים:

תמיד לא יחשו:

מאי אמרי מעיקרא. קודם חרבן כי בחר ה' בציון:

הדרן עלך כל קרבנות הצבור

דף פז:

מחוק שבו מודד לחביתי כ"ג. כדאמרי' חוץ משל כ"ג שהיה גודש בתוכה:

שלא (ימזוג) [ימדוד] מדה של ג' לפר. שאותו ניקוד שעל ו' בא למעט. [חצי] עשרון לר' מאיר גדוש היה או מחוק מדאמר ר"מ עשרון של כ"ג מחוק ומדלר' מאיר מחוק זה וזה לרבנן נמי מחוק זה וזה. אותן י"ב חלות שעושין מחביתי כ"ג במה מחלקן לחלות ביד או בכלי ישער בידו או יחלקם בכלי:

דאי בכלי וכי טורטני יכניס. א"כ היה צריך להביא משקלות:

דכיון דבקללה כתיב והשיבו לחמכם במשקל:

[53] נראה מזה דרבינו גריס להיפך חוליא דשמשא מאיס חוליא דפירי לא מאיס.

שלחן מהו שיקדש קמצין. כגון קומץ מנחה או של לבונה בלא בזיכין בגודש שלו שלא הניחן בתוך שלו בין לבזבזיו אלא למעלה בגודשו שהניח הקומץ בין לחם ללחם:
אינו מקדש. שאין דרכו לקדש אלא הלחם:
לדברי האומר טפחיים ומחצה כופל כדאמרינן בפרק שתי הלחם נותן ארכו של לחם שהוא עשרה טפחים כנגד רוחבו של שלחן שהוא ה' טפחים נמצא אורך של לחם יותר מרחבו של שלחן ה' טפחים ונמצא כופל כל לחם ולחם טפחים ומחצה מיכן נמצאו שש כפולין של טפחים ומחצה של מערכת גבוהין ט"ו טפחים נמצא השלחן מקדש ט"ו טפחים למעלה כל דבר בין לחם בין קמצין בגודש שלו דהיינו עד ט"ו טפחים ולדברי האומר טפחים כופל היינו רבי מאיר (ובלל):
אבל מקדש ליפסל הקמצים בלינה:
ר' אלעזר בר צדוק אומר לא היו שבע מדות אלא הין בלבד ושנתות סימניות היו בו:
רבי יהודה מחשב ממטה למעלה ורבי מאיר ממעלה למטה:

דף פח.

ואפשר לשער בחצי לוג ג' חצאי לוג בבקר וג' חצאין בערב ואפשר לשער ברביעית ששה פעמים היינו [שלשה] חצאי לוג אלא מפני מה אינו משער בחביתין לא בחצי לוג ולא ברביעית שזה כלל היה במקדש וכו':
בירוצי מדות. הקצף שעל גבי המדה כשהיא מלאה יין:
איכא בינייהו. לרבי יהודה דאמר ממטה למעלה קסבר בירוצי מדות נתקדשו ורביעית יהב ליה רחמנא למשה ואמר ליה שיכנסו ברביעית בירוציה וממנה שער חצי לוג ולוג עד ההין וכשאדם מערה שני כלים קטנים בכלי המחזיק שניהם יכול לשפוך לאלתר בגדול הכל עם הבירוצים בלי המתנה וכן השני הלכך צריך הגדול שיהיה גדול כדי לקבל השנים עם בירוציהן ולמאן דאמר ממעלה למטה קסבר בירוצי המדה לא נתקדשו והין יהיב ליה רחמנא למשה ואמר ליה שער ממנה האחרים חצי הין ושלישית ההין וכיון דצריך לשפוך ממדה גדולה בשתי מדות אינו יכול לשפוך בקטן בבת אחת עם הבירוצין לפי שזה כלי גדול וזה קטן וצריך לשפוך בנחת בהמתנה ולא היו שם בירוצין והיינו דקא נפקי להו בירוצין:
והכא במלאים קא מיפלגי בשניהם מלאים דבמזרק קאמר היינו כלי לח מאן דאמר ממעלה למטה קסבר מלאים דוקא שלא יחסיר ולא יותיר אלא הגדול כב' קטנים ומאן דאמר ממטה למעלה סבר מלאים שלא יחסיר אבל יותיר שיעשה הגדול יתר כמעט כדי

שיחזיק ב' הקטנים דבב' חצאין יש בהן במעט יותר מהשלם כדאמרינן לענין ב' שותפים ששיקלו שקל שלם שחייבין בקולבון משום הכרע ב' חצאי שקל:
לא סגיא דלא מעייל. הא אמרן בין למר בין למר דלדורות לא הוה ביה צורך[54] מאי טעמא מביא תחתיו. כדאמר רבינא גמירי וכו'. רביעית מים למצורע דאמרינן ושחט את הצפור האחת אל מים חיים במים שיהו דם צפור ניכר בהם ושיערו היינו רביעית מים:
ורביעית שמן לנזיר דנזירות היתה באה שתי ידות כמצה של תודה:
חצי לוג מים לסוטה כדאמרינן התם במסכת סוטה היה מביא פיילי של חרס ובה חצי לוג מים:

דף פח:

רביעית למה נמשח בשמן המשחה אי בשביל רביעית מים של מצורע והלא בחוץ היו[55] כל מעשיו בשערי ניקנור ולא בעזרה אי לרביעית שמן של נזיר לחם נזיר שבלול בשמן בשחיטת איל מתקדש הלחם ולא היה צריך לרביעית לקדש השמן:
מארץ מרחק שמבבל היה ר' חייא אי לחצי לוג של סוטה חוץ הוא. כלומר בחוץ היה משקה אותה בשערי נקנור ולא היה צריך להכניס המים לפנים שיקדשו:
ומספקא הא מילתא לרבנן משום דכתיב מים קדושים:
ועוד דתנן (אין) [דהיו] אומרים הוציאוה שלא תטמא העזרה:
אמר לו נר ישראל קילסו כן שיפה אמר:
נר שכבתה בחצי הלילה או קודם היום:
נדשן השמן נידשנה הפתילה. כלומר כמו שהפתילה שכבתה אין לה תקנה שהרי היא כדשן כך השמן הנשאר בנר הרי הוא כדשן ואין לו תקנה:
כיצד עושה מטיבה ומשליך כל מה שבנר לחוץ ונותן בה שמן אחר ומדליקה:
כמדה הראשונה חצי לוג או כמה שחסרה כאותו שזרק לחוץ:
קרי עליה והדרך צלח רכב על דבר אמת וענוה צדק כלומר שמחדודו ומפלפולו הורה יפה:
נר שבמקדש. נרות של מנורה. של פרקים הוו לא של פרקים ממש מן אברים אלא מן המנורה עצמה היו הנרות כדכתיב מקשה אלא היינו של פרקים שהיו דקים הרבה והיה יכול להטותן למטה בשעת הטבה ולזוקפן בשעת הדלקה:

[54] אולי צ"ל ולמאי צריך להביא תחתיו וכו'.
[55] וכ"ה ברש"י אבל הדבר מתמיה דטהרת מצורע בדם הצפור היה מחוץ למחנה וכדכתיב בהדיא בקרא וכ"ה באמת ברשי בכ"י כאן ודברי רבינו ורש"י ז"ל שלפנינו צ"ע.

כיצד עושה מסלקן הנרות מן המנורה אלמא שלא היו מקשה. רב הונא דאמר כי האי תנא חכמים אומרים לא היו מזיזין אותה לנר ממקומה מן המנורה שלא היתה נוטל ממקומה שהיתה מקשה. כמין טס של זהב יש לה על גבה של כל נר ונר שבו היה (מתן) [כופפה] בשעת הטבה וזוקפה בשעת הדלקה והיינו כלפי ראשה:

מלקחיה בהן מוחטין את הפתילות. ומחתותיה משימין בהן אש ומשליכין בהן מה שמטיבין מן הנרות:

ת"ל אותה דברי ר' נחמיה כלומר אותה ונרותיה דכולה חדא היא דנר היינו מנורה ולא מלקחיה ואית דאמר אותה לרבות מלקחיה ומחתותיה והיינו קשיא דר' נחמיה[56] דאמר ר' נחמיה:

דף פט.

ליעביד זהב כל דהו לפי נרות ולא טהור קמ"ל דצריך [זהב טהור]:

מה ת"ל בשמן בשמן חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן:

חד ריבוי הוא ולא תרי דחד בשמן צריך לגופיה ואידך בשמן הוי חד ריבוי:

כשהוא אומר בשמן ברבוכה שאין ת"ל שהרי נאמר שמן ברבוכה בחביתין דכתיב על מחבת בשמן תעשה מורבכת. הלכה למשה מסיני היא דמתחלק בשוה לג' מינין ולא בעיא קרא:

ואפילו מנחה של ס' עשרונים כדתנן בפ' המנחות והנסכים מתנדב אדם מנחה של ס' עשרון כו' עשרון סולת אחד בלול בשמן למנחה ולוג שמן גבי מצורע עני כתיב:

לגמרי לא אשכחן. זבח בלא מנחה:

ואידך תרתי שמעת מינה בין מנחה גדולה של ס' בין מנחה קטנה של עשרון:

שלשה ומחצה למנורה אין מכלל ז' מדות אלא אגב דחשיב לוגין דפר ואיל וכבש חשיב נמי דמנורה:

אין לך עבודה שכשרה מערב עד בקר ולא ביום אלא זו:

אית דאמר מלמעלה למטה שיערו שבתחלה נתנו לוג וודאי שנשתייר בבקר ובלילה השני פיחתו עד ששיערו הדבר שאין צריך יותר מחצי לוג אפילו לליל הארוך מאן דאמר מלמעלה למטה שיערו קסבר אין עניות במקום עשירות ולא חששו על מה שנשתייר בשחרית מן הלוג שאין ראוי לכלום וה"ה הכי איבעי ליה לשוויי בכל לילה בנר יותר מחצי לוג הרשות בידו ומאן דאמר ממטה למעלה שיערו שבתחלה נתנו פחות מחצי

[56] אולי צ"ל דר' נחמיה אדר' נחמיה דאמר לעיל דנרותיה לא היתה בא מן הככר.

לוג ודאי שעדיין צריך עד שיכוונו שאין צריך יותר מחצי לוג וכיון דמעיקרא שיערו הכי ממטה למעלה ש"מ משום דהתורה חסה על ממונן של ישראל ואינו רשאי ליתן בנר יותר מחצי לוג:

מערבין נסכי פרים האי נסכי משמן ומנחה ויין הכל ביחד קרי נסכין והכי קאמר מערבין נסכי פרים בנכסי אילים אע"פ דלפר אית ליה ג' עשרון סלת וחצי הין שמן וכן יין ולאיל ב' עשרון ושלישית הין שמן וכן יין אעפ"כ מערבין נסכיהן זה בזה דזה וזה בלילתן עבה דלכל הוי שני לוגין שמן לעשרון ומערבין נמי נסכי כבשים בנסכי כבשים כמו נסכי תמידין במוספין שזה וזה בלילתן רכה ג' לוגין שמן לעשרון וכן נסכי כבשים של יחיד בנסכי כבשים של צבור וכן מערבין נסכי כבש של היום בנסכי אותו של אמש כדאמרן מביא אדם זבחו היום ונסכיו למחר:

דף פט:

אבל אין מערבין וכו' משום דהללו בלילתן עבה והללו בלילתן רכה:

אע"פ שמנחתו כפולה כדכתיב ומנחתו שני עשרונים סלת:

שלא יערב חלבים ה"ה הכי לא יערב נסכים:

אמר ר' יוחנן לא תימא דמתניתין מערבין לכתחלה קאמר אלא אם נתערבו קאמר והכי קאמר אם נתערבו נסכי פרים בנסכי פרים הואיל והתחילו לערב מערבין נמי בנסכי אילים אי הכי דקתני ואין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים ואפילו נתערבו כבשי' (בכבשי') [בפרים ואילים] דיעבד נמי לא והא מדקתני סיפא וכו' אמר אביי רישא (רישא) דמשמע דמערבין לכתחלה ביינן קאמר אם נתערב סולתן ושמנן ויין לכתחלה לא בלא נתערב סלתן ושמנן והתניא בד"א שאין מערבין בתחלה בסלת ושמן אבל יין מערבין לכתחלה בין נתערב סולתן ושמנן בין לא נתערב אלא אמר אביי הא דקתני מערבין יין לכתחלה היכא דהוקטר סלתן ושמנן בלא תערובת היכא דלא הוקטר אם נתערב סלתן מערבין ואם לאו אין מערבין משום גזרה דלמא אתי לערובי סלת ושמן לכתחלה הא לאו משום הא גזירה מערבין יין לכתחלה כדקאמר ברייתא:

טעון נסכין שבאשם מצורע כתב נסכים:

שאם אי אתה אומר כן פסלתו מעל גבי המזבח שהרי לא ניתק לרעייה ואינו יכול ליקרב נדבה אבל נסכים מתירין אותו למזבח ולכהנים וצריך אשם אחר להתיר בעלים:

בשלמא הנך כבשים ותמידין ששחטן שלא לשמן לא צריכי לא לגזירין ולא מנחה כפולה דאי לא חזי לעולה וכו'. אלא שהלח נעקר. מתוך הלח צפין הבירוצין ועולין למעלה:

דף צ.

והיבש אינו נעקר הבירוץ מתוכו ואינו [אלא] צף ולא נכנס בתוך הכלי לפיכך הן חול:
תנא קמא סבר מדת יבש לא נמשחה מבחוץ לפיכך אין בירוציה קדש:
ור' עקיבא סבר מדת יבש לא נמשחה כל עיקר לפיכך מה שבפנים בכלי קדושת פה מקדש ליה הילכך מאי דצריך ליה מקדיש בירוצה דלא צריך ליה לא מקדש:
וכי נעקר מאי הוי גברא למאי דצריך ליה קא מיכון דליקדש ולא בירוצין. ואמאי מקדשי לבירוצין:
גזרה שמא יאמרו כדחזו דהללו בירוצין לא מקדשין כך מוציאין מתוך הכלי שרת לחול:
סידר את הלחם ואת הבזיכין לאחר השבת שלא כמצותו והקטיר את הבזיכין בשבת הבאה פסולה לפי שהלחם עם הבזיכין צריכין להיות על השלחן ח' ימים שלימים:
כיצד יעשה. ויהיה הלחם כשר והבזיכין:
יניחנו. שלא יקטיר הבזיכין עד לשבת הבאה בשניה ונמצא הלחם והבזיכין על השלחן ט"ו ימים:
ואמאי לגזור שלא ישהה שם כל כך שמא יאמרו כשם שאותו משהין שם כך מפקידין לחולין בכלי שרת:
פנים. לחם הפנים דבהיכל אמידות דחוץ בעזרה קרמית פנים לא כולי עלמא ידעי שזה הלחם שהה שם כל כך וליכא למגזר:
לקיץ המזבח. שקונין מהן עולות מקיצין המזבח בהם בשאין שם קרבנות:
המקבל עליו לספק סלתות. שלוקח מעות מן הגזבר בשביל לספק סלת לצורך השנה וקבל עליו לתת ד' סאין בסלע והוקרו ועמדו ג' סאין בסלע ומספיק ד' סאין בסלע כמה שקבל עליו. ואותה סאה שנותן להקדש יותר היינו מותר נסכים שהן לקיץ המזבח:

דף צ:

משמע להביא את אלו. עולת ראייה ושלמי חגיגה מפני שהן דומיא דשאר עולות דבאין בנדר ונדבה:
פסח אינו בא חובה ברגל בי"ד הוא בא:
בן בקר בכלל היה מן הבקר או מן הצאן:
ור' יונתן למה ליה קרא מן הבקר או מן הצאן הא אמר. גבי מקלל אביו ואמו דאע"ג דכתיבי אהדדי משמע נמי אחד אחד בפני עצמו עד שיפרוט לך הכתוב יחדו הכא נמי מן הבקר ומן הצאן כיון דלא כתיב יחדו משמע כל אחד בפני עצמו ולא איצטריך קרא:

אצטריך וכו':

דף צא.

ולר' יאשיה דאמר אע"ג דלא כתב יחדו [כמאן דכתיב] יחדו משמע והאי מן הבקר או מן הצאן מיבעי ליה למעוטי עולת העוף ליבעי ליה קרא לחלק דרצה מן הצאן מביא:
הא כתב קרא אחרינא לחלק אם עולה קרבנו מן הבקר ואם מן הצאן קרבנו:
ור' יונתן אצטריך מן הבקר או מן הצאן סד"א וכו':
מאי שנא מאיל נזיר. דאתי לחם בהדיה ואית ליה נסכים דכתיבי גביה:
לכתוב רחמנא לפלא נדר או לנדבה ולא בעי עולה דכל שבא בנדר ונדבה היינו נמי עולה:
ת"ל עולה דומיא דעולה דבא בנדר ונדבה למעוטי בכור ופסח ומעשר. השתא דכתב רחמנא עולה. והוי כלל ופרט וכלל דכתיב ועשית' אשה כלל או זבח לפלא נדר או לנדבה פרט לעשות ריח ניחוח כלל מאי קא מרבית ביה מההוא פרט:
מה פרט וכו'. שאינו מחוייב ועומד דבעולת נדבה קא מיירי להביא ולדות קדשים ותמורתן של שאר קדשים[57] ועולה הבא מן התמורות שאם המיר את העולה:
השתא דאמר או לדרשה מן הבקר או מן הצאן דלחלק:
לפלא נדר או לנדבה למאי אתי לחלק איצטריך סד"א וכו':
הניחא לר' יאשיה דאמר אע"ג דלא כתב יחדו כמאן דכתב דמי להכי איצטריך או:
ור' יאשיה דממעיט עולת העוף ממן הבקר. או מן הצאן למה לי:
הני מילי בתרי מיני. מן הצאן ומן הבקר:
תעשו לאחד לאחד משמע נמי לחלוק:
למה לי וכו':
ג' עשרונים סלת מנחה בפרשת מצורע כתיב:
או אינו אלא במנחה הבאה בפני עצמה. דכתיבא גבי מצורע עני דכתיב את אשר תשיג ידו את האחד חטאת ואת האחד עולה על המנחה:
כשהוא אומר והעלה הכהן וכו':
אם טעונה נסכים. יין דלא כתב בפרשה:
ותיפוק לי תרוייהו מזבח דאמר מר גבי נזיר ולקח שער ראש נזרו ונתן על האש אשר תחת סיר של זבח השלמים. אין לי [אלא] זבח שלמים תחת סיר של חטאת או אשם מנין ת"ל זבח:

[57] נראה דגי' רבינו הי' ועולה הבאה מן התמורות וכן הוא גירסת רש"י כת"י בלשון ראשון ונראה דברש"י שלפנינו צ"ל ל"א עולה הבאה מן התמורה היינו כו' ובזה א"צ להגהת צ"ק:

דף צא:

אבל הכא במצורע דאשם להכשירו לבוא בקהל וחטאת לכפר דעל ז' דברים נגעים באים:
לא ס"ד. דומנחתם ונסכיהם דכתיב בנזיר בעולתו ושלמים כתיב ולא בחטאת:
איל בכלל חיה. ואיל אחד לשלמים:
זה אחד עשר של מעשר. שטעון נסכים כדתנן קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי התשיעי נאכל במומו והאחד עשר קרב שלמים וטעון נסכים:
רבא אמר. לא מצית אמרת לא חטאת ואשם נזיר ולא עולת יולדת. דג' רבויין יש בפסוק ומצורע צריך ג' רבויין דאית ביה חטאת ואשם ועולה:
לאיל. דכתיב בנסכים:
למה לי. דכתיב או לאיל תעשה מנחה למה לי. ליכתוב וכי תעשה מנחה סלת שני עשרונים ואנא ידענא דהיינו איל דצריך ב' עשרונים:
אלא לרבות אילו של אהרן אתא:
ומאי שנא איל [של אהרן] דיחיד מעולת יולדת דהוי דיחידאה וטעונה נסכים אף איל של אהרן נמי ולא איבעי איל לרבות:
איצטריך סד"א וכו':
או דלאיל למה לי לרבות הפלגס. לנסכים:
הניחא לר' יוחנן דאמר בריה בפני עצמה היא וטעונה נסכים דתנן הקריבו לפלגס היכא דנדר איל או כבש והקריבו לפלגס מביא עליו נסכי איל ואין עולה לו מזבחו לשם חובת נדרו וצריך להביא איל ודאי או כבש ודאי:
אלא לבר פדא דאמר מייתי נסכי איל ומתני אם כבש הוא ליקדש נסכיו מה שראוי לו והמותר יהיה נסכי נדבה ואם איל הוא הרי נסכיו דקסבר לאו בריה הוא אלא ספיקא:
וכי איצטריך למכתב או לרבויי ספיקא והלא לפני המקום הכל גלוי ואין לפניו ספיקא:
ודאי לבר פדא קשיא:
ככה יעשה לשור אחד מה ת"ל. והלא כבר נאמר והקריב על בן הבקר מנחה. לפי שמצינו שחלק הכתוב וכו':
או לאיל האחד מה ת"ל. כיון דכתיב או לאיל תעשה מנחה:
או לשה בכבשים או בעזים. כיון דכתיב לכבש האחד:
לנסכי רחלה זקנה:
או בעזים מה ת"ל. והלא עזים בכלל כבשים:

דף צב.

נסכי רחלה בכמה יין צריכה היה רוצה לנסותנו אם היינו מפרישים בין גדולה לקטנה: ואמרי' ליה מתני' היא במס' שקלים ארבע חותמות היו במקדש וכתוב עליהן עגל זכר גדי כו' גדי משמש עם נסכי צאן בין גדולה בין קטנה בין זכרים בין נקבות נסכיהן שוה חוץ משל אילים. מי שהוא מבקש נסכים הולך אצל יוחנן שהוא הי' ממונה על החותמות: ושעירי ע"ז דיליף מעיני מעיני מפר העלם דבר היינו פר הבא על כל המצות:

א"ל ר' יהודה אף זה אהרן ובניו מתכפרין. בו עם הצבור וסמיכה בבעלים היא: וכפר את מקדש הקדש זה היה אחר שגמר כל ההזאות והיה נוטל מדם השעיר הנעשה בפנים ומדם הפר ומכפר על טומאת מקדש וקדשיו בין דלפני לפנים בין דהיכל בין דעזרות כהנים והקהל והלוים הושוו שמתכפרים בשעיר המשתלח בשאר עברות וכיון דמתכפרין בו הכהנים הויא סמיכה בבעלים (והינו) ואזדא ר' יהודה לטעמיה ורבי שמעון לטעמיה דאמר אין מתכפרין בו ולא הויא סמיכה בבעלים:

ור' שמעון הא ודאי קתני ברייתא דהושוו כלומר שמתכפרין בשעיר: לא הושוו. דבני כפרה וכל חד וחד בדנפשיה כהנים בפר וישראל בשעיר כדקתני בשבועות אחד כהנים ואחד ישראל ואחד כהן משיח מתכפרין בשאר עבירות בשעיר המשתלח מה בין ישראל לכהנים וכו' זה דברי ר' יהודה ר' שמעון אומר כו':

החי וסמך אהרן את ידיו על ראש השעיר החי היינו שעיר המשתלח וקשיא דר' שמעון אדר' שמעון התם קאמר באהרן והכא בזקנים:

דף צב:

והאמר רבי שמעון סמיכה בבעלים בעינן וטפי עדיפא סמיכה בזקנים בשעיר עבודת כוכבים דאינהו הוו בעלים [טפי] מאהרן אלא תריץ הכי הפר וכו' והכי קאמר ליה ר"ש לר' יהודה מפר ולא משמע למעוטי שעיר דפר צריך לגופיה (אתא) ודאי שעיר עבודת כוכבים בעי סמיכה ואי שמיע לך מרבך דלא בעי סמיכה באהרן הוא דשמיע לך דלא בעי סמיכה ביה אלא בזקנים ומעוטא דאהרן לאו מפר נפקא אלא מהחי כדקאמינא: ואית ספרי דכתיב בהו ומעוטא הוא והיינו פירושא אי אמרת כיון דבעו סמיכה בזקנים לאו מיעוטא [אלא] רבוייא אפילו הכי מעוטא הוא דממעט להו מאהרן:

ור' יהודה למה למעטינהו לשעיר עבודת כוכבים מקראי מפר ומהחי והאמר רבינא גמירי שתי סמיכות בצבור ותו לא וכיון דקאמר במתני' חוץ מפר העלם דבר ושעיר המשתלח היינו ב' סמיכות ולא הוה צריך למעוטי בברייתא מקראי ודאי לא היה צריך

למעוטינהו תו מקרא אלא להכי הדר מעטינהו משום גרסא בעלמא כדי שיהא לשונך רגיל דב' סמיכות בצבור ותו לא וקראי לסמיכה בעלמא:

ור"ש דפשיטא לי' שעיר דעבודת כוכבי' טעונה סמיכה בזקנים מדתניא וסמך ידו על ראש השעיר דכתיב בנשיא לרבות שעיר נחשון לסמיכה ואי קשיא והתנן כל קרבנות יחיד טעונין סמיכה והאי נמי קרבן יחיד אפילו הכי אצטריך קרא לרבות שעיר נחשון לסמיכה דשעה מדורות לא ילפינן ור' שמעון אמר לרבות שעירי עבודת כוכבים לסמיכה שהיה רבי שמעון אומר וכו' ושעירי עבודת כוכבים דמן נכנס לפנים:

לסימנא בעלמא[58] שכל חטאת ואימא לרבות שעיר יוה"כ הנעשים בפנים לא ס"ד דומיא דשעיר נשיא דמכפר על עבודת כוכבים מצוה ידועה דכתיב או הודע אליו ושעיר עבודת כוכבים מכפר ג"כ על עבירת מצוה ידועה אבל שעיר הנעשה בפנים לא מכפר אלא על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף ולרבינא דאמר גמירי בין לר' יהודה בין לר"ש[59] דאמר לר' יהודה למה ליה למעוטינהו מקראי ולר' שמעון למה ליה לרבוינהו מקראי הא גמירי ב' סמיכות ותו לא:

איצטריך הלכתא ואצטריך קרא דאי מקרא הוה אמינא זבחי שלמי צבור טעונין סמיכה מק"ו כדאמר בפ' כל המנחות ומה זבחי שלמי יחיד שאין טעונין תנופה חיים וטעונין סמיכה וכו' להכי איצטריך הלכתא למעוטינהו:

אית דמפרשי גרסא בעלמא הוא דקא גמיר ולאו הלכתא גמירי ליה האי דקאמר ר"ש במתני' אף שעירי ע"ז לאו משום דקסבר דג' סמיכות בצבור אלא קסבר שעירי עבודת כוכבים טעונין סמיכה כמו פר העלם דבר ושעיר המשתלח דכתיב בהו סמיכה בפירוש ולעולם ב' סמיכות בעי בצבור עצמן ולא בכהנים:

היורש סומך על קרבן אביו אחר שמת אביו ומביא נסכים שהיה אביו חייב להביא עליו. ומימר שיכול להמיר קרבן אביו כאביו. ת"ל קרבנו למעוטי בכור פסח ומעשר שהללו באין חובה ולא על חטא:

מעשר שמקדיש לפניו ולאחריו כדאמרן קרא לעשירי כו':

איכא למיפרך דאפילו לא מיעט רחמנא מקרבנו לא ילפי משלמים דמה לשלמים שכן טעון תנופת חזה ושוק. ודאי לא צריכי קרא אלא אסמיכת בעלים ואלא עיקר קראי למה לי. דתלתא קרבנו כתיבי:

[58] צ"ל שכל חטאת שנכנס דמה לפנים טעונה סמיכה.
[59] צ"ל קראי למ"ל לר' יהודה.

דף צג.

לרבות כל בעלי קרבן. כל שיש להן חלק לסמיכה:
א"ל איפכא. כלומר אהפך כדי שלא תקשי לי המשנה:
א"ל רבא לא צריכת דמתני' ר' יהודה היא:
יליף תחלת הקדש כשמימר היינו כמקדישו תחלה מסוף הקדש סמיכה דסמיכה בשעת שחיטה היא שעה שמבערו מן העולם:
יורש אינו סומך כדקאמרת קרבנו ולא של אביו:
עכו"מ וחברו מחד קרא נפיק דזה וזה אינו שלו:
אינו מדבר אלא בלשון זכר דכתיב ולא יחליפנו ולא כתיב ולא תחליפנו:
אתיא סמיכה סמיכה מזקני העדה. והם מנוקים מכל מום:

דף צג:

מעולת ראיה נמי היינו חובה:
ושלוחו של אדם כמותו. דכתיב ושחטו אותו וגו':
שירי מצוה. ולא עשאה מעלה עליו כאילו לא כיפר וכיפר. דהא עקר כפרה בדם כתיב:
ולא על הצואר. היינו הגרון:
דקאי להדי ראשו אימא לא למעט:
הגביים היינו גבה של בהמה:
הצדדין. של ראש:
מטלית. לבין ידו לבין הראש:
כתיב ידו. חסר אקשי לי' כ"ד אמאי כתי' ידיו לכתוב ידו משמע נמי שתים. ידו דסמיכה קאמרי דלא צריך למכתב ידיו אלא ידו:
במקום שסומכין שוחטין דבעזרה סומכין כי היכי דשוחטין. שיכול. שיהא א' סומך ע"י כולן. והלא דין כו':

דף צד.

קא הויא חציצה. שידו של אחר חוצץ בין ידו של אחר:
לינף חד והדר לינף חבריה תנופה אחת אמר כו'. אבל בסמיכה דלא כתב סמיכה אחת לסמוך והדר לסמוך:
והושיט הראשון. מאותן י"ב כהנים שזוכין בתמיד:
וסומך עליהן כ"ג וזורקן. על המערכה:

נשמט השני והלך לו ובא חברו ומושיט לראשון והראשון לכ"ג:
משום כבודו דכ"ג. היה סומך עליהן אבל בעלמא ליכא סמיכה בשחוטין:
סליק פירקא
שתי הלחם. ת"ל אותם. שתי הלחם למעט לחם הפני':
הא אפיקתיה לגופיה דנאפות שתים ולא בא למעט אם כן וכו':
וכמין דפוס היה לה בתנור. גדול מעט מן הדפוס הראשון:
וכשהוא רודה. כשמוציאה מן התנור ונותנה בדפוס ג' שהוא גדול מדפוס שבתנור כדי שלא תקלקל תקונה לפי שהיא דקה ואם לא נותנה בדפוס היתה מתקלקלת:
נפחה. גדילה ואינה נכנסת בדפוס הראשון. כמין תיבה פרוצה. שניטל הקיר העליון ושתי קירות רחבה כעין זה כך לחם הפנים מקפלין אותו מלמעלה בראשו מיכן ומיכן:

דף צד:

ספינה רוקדת. שהיא חדה מלמטה וראשיה משופעין ועולין למעלה ובאמצע נמוכה:
בשלמא למ"ד כמין תיבה פרוצה היינו דהוו יתבי בזיכין על גבי הלחם שהיה שוה הלחם באמצעיתו ויכולין לישב שם:
אלא למאן דאמר כמין ספינה רוקדת שיש לה בית קבול וחדה למטה היכי הוו יתבי בזיכין בתחתית הלחם ונמצאו שלא היו נוגעין באמצען לתחתית הלחם:
מקום עביד להו שוה בתחתית כדי מקום ישיבת הבזיכין:
בשלמא למאן דאמר כמין תיבה פרוצה היינו דהוו יתבי קנים. שבין לחם ללחם על גבי מה שנקפל למעלה שהיה רוחב הקפול כרחבו של לחם:
אלא למאן דאמר כמין ספינה רוקדת היכי הוו [יתבי] קנים על גבי ראשי הלחם שהן חדין:
מורשא עביד להן. לסוף הראשון היה מדביק חתיכה בצק דקה באצבע ועליהן הקנים שוכבין:
בשלמא למאן דאמר תיבה פרוצה היינו דסמכי ליה סניפין ללחם לקפול הלחם שקפול הלחם מקצה רוחב השלחן הוא והסניפין על הארץ הן עומדין ונוגעין בכל קפולי הלחם עד למעלה וסומכין אותן:
אלא למאן דאמר כמין ספינה רוקדת היכי סמכי קנים ללחם. אינן נוגעין על פני כל הקפול אלא לקצות הלחם:
דעגיל להו לסניפין (מפנין) [כופפן] כדי שיגעו לכל קפול הלחם ועומדין הסניפין על השלחן והלחם מעמיד הסניפין על השלחן והסניפין מעמידין קיפולי הלחם כעין זה:
היינו דבעינן סניפין. כשהלחם אחד על גבי חברו שלא ידחוק ראשי החדין לחוץ:

סניפין למה לי והלא קיפולו ישר ואינו משופע לא ידחוק אחד ראש חברו לחוץ שקיפולו שוה:
ודאי למאן דאמר משום תיבה פרוצה לא הוו צריכי סניפין למסמכינהו אלא משום הכי הוו סניפין שהן מפוצלין שעל גבי פצולן מיכן ומיכן מונחין הקנים ולא על גבי הלחם ממש כדי שלא יפרוס הלחם שאילו היו הסניפין שסומכין הלחם והקנים:
אגב יוקרא דלחם תלח הוה נפיל התחתונה תילחי תילחי:
סניפין על גבי השלחן מונחין. שהיה כופף ראש הסניף תחת שפוע הלחם שיעמדו בו הסניפין:
הלחם מעמיד את הסניף. ששפועו מהדק רגליו על השלחן והסניף מעמיד הלחם שלא יפרוס:

דף צה.

כמין כוורת היה לה בתנור. לחלה והיינו הדפוס ודומה כמין טבלא מרובעת. אלמא דהלחם נמי מרובע כמין תיבה:
מהא לא תקשי אימא ופיה של דפוס דומה כמין טבלא. שהיה פיה מרובע מרוחב כדי שיכניס בו הלחם בריוח אבל למטה עשוי הדפוס כמין ספינה רוקדת:
ארבע סניפין. ב' לסדר זה וב' לסדר זה:
ומפוצלין מראשיהן. כדי לקבל הקנים:
כמין דוקרנין. כעין קנין שמתפרדין מלמעלה:
נפסל במסעות. כשהיו ישראל נוסעים ממקום למקום היו נושאין את השלחן עם הלחם שעליו:
חד אמר נפסל. דכיון דנסעו ממקומן הוה ליה חוץ ממחיצתו:
חד אמר אינו נפסל [אם] הוא (ו)במקומו (הוא) על השלחן:
מה בחניית המשכן נפסל ביוצא. חוץ ממקומו:
אף בנסיעתו [כי לא יצא] ממקומו לא מיפסיל ע"ג השלחן:
במסודר. שעדין ע"ג השלחן לא מיפסיל אע"ג דנסעו:
כי פליגי במסולק. שאם סלקוהו מן השלחן בשעת נסיעה וכרכוהו בבגד תכלת שעליו ובפרוכת והוליכוהו:
אע"ג שנסע כיון דעדיין הוא כרוך בין הפרכת אהל מועד [הוא] ולא מפסל ביוצא:
מה חנייתו כי לא מפיק ליה חוץ ליריעות לא מפסיל:

ואידך דפסיל והכתיב ונסע אהל מועד דמשמע אף על גב דנסע אהל מועד הוא ההוא (דנסע) לדגלים הוא דאתא. שיהא אהל מועד באמצע הדגלים בין דגל ראובן לדגל אפרים: סילוק מסעות. היינו סילוק אהל מועד:

קדשים שהיו שם נפסלין משום יוצא וזבין ומצורעין משתלחין חוץ למחיצה. כלומר שאין ראוין להכנס באותו מקום שהיה בו אהל מועד מפני שהיה קדוש:

מאי לאו דמאי קדשים נפסלין אפילו לחם הפנים קאמר:

אי אהל מועד דוקא דאע"ג שנסע אהל מועד הוא אפילו קדשים נמי לא ליפסלו:

אלא כי אתא רבין אמר ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי [לא פליגי] מאן דמכשר אמר במסודר ומאן דפסל אמר במסולק ולא פליגי והא ברייתא דאמרה דקדשים נפסלין דמשמע אפילו לחם נמי במסולק קאמר:

אימת מדלי. כלומר אימת מסלקי:

מצפרא תפוק לי דאיפסול בלינה. דבצפרא אכתי לא עבוד ביה קרבנות והני קדשים דהוו ביה מדאתמול הוו ואי לא מדלי אלא מצפרא הוה בהנהו קדשים נמי פסול לינה אלא מדלא איירי מפסול לינה ש"מ יש סילוק מסעות בלילה:

פשיטא דכתיב ללכת יומם ולילה דבליליא נמי מסלקי:

מהו דתימא הני מילי דאימתי אזלי בליליא כגון דעקור המסעות ביממא וכו':

הוגללו הפרוכות. שנסעו ממקום למקום:

הותרו זבין ומצורעין ליכנס לשם וקשיא ההוא דזבין ומצורעין משתלחין חוץ למחיצה:

דף צה:

בפסח ראשון הבא בטומאה דנטמא רוב צבור. הא דתניא הותרו זבין ר' אליעזר היא. וההיא דזבין ומצור' משתלחין כרבנן דפליגי על דר' אליעזר:

כל מעשיהן. לישתן ועריכתן ואפייתן:

כשרות בעזרה וכשרות אבית פגי בכל העיר:

אלמא מדעביד לה בחוץ מדת יבש. העשרון לא נתקדש. לא נמשח בפנים:

דבר זה הוקשה לאדם גדול שהוא קשה להשיב. מאי קושיא דלמא עשרון לא מקדש. כלל והא דקתני ואפייתן בפנים דקסבר דתנור מקדש משום הכי צריך שתהא אפיה בפנים:

אלא אי קשיא וכו'. אין דוחין את השבת אלמא דמע"ש אפי להו ואינן סודרין על השלחן עד למחר בשש שעות הא איפסילו בלינה בלילי שבת:

אלא אמר רבא היינו דהוקשה אדם קשה הא קושיא דאמרן. מאי קשיא דלמא מאי בפנים לאו בעזרה קאמר אלא האי אפייתן בפנים בחוץ הוא והאי בפנים דקאמר במקום זריזין. כלומר במעמד זריזין שיהו כהנים עומדין על גביו בשעת אפייתן:
ממה נפשך אי בפנים דקאמרת חוץ הוא אלא במקום זריזין. מאי שנא אפייה דבעי זריזין טפי מלישה (וצריכה בחול) [ועריכה]:
אשכחינהו מע"ש דקא אפו ליה ואמר להו בחול קא אפיתו ליה כיון דקדיש בתנור הא איפסיל ליה בלינה אלא למחר בעיתו למעבדיה מדאמר להו למחר בעיתו למעבדיה ודחי שבת אלמא כל מעשיהן בפנים דאי בחוץ לא אמר להו דדחי שבת:
ר' שמעון סבר מידי תנור מקדש אמר להו. אלמא בחוץ מעשיהן משום הכי אמר להו לא דחי שבת:
דנפק להו ממעילה. דהיתה להן שעת היתר לכהנים לאוכלן דרך חול הוא:

דף צו.

מסוכן הוא. שאחזו בולמוס חולי שמרעיב:
ור' יהודה ור' שמעון לאו בקרא פליגי אלא בגמרא פליגי בסברא:
דיקא נמי דקתני וכו':
מתני' יש בהן מעשה כלי שרת בפנים כגון לישה ואפייה:
אורכה שבעה. הל"מ:
וקרנותיהן ד' אצבעות כל קרן וקרן עושה בצק דק ומדביק לקרן:
וארכו ד' אצבעות.[60] ואורך בצק של קרנותיו (ז') [ד'] אצבעות לכל קרן וקרן:
סימן של שתי הלחם זד"ד ושל לחם הפנים יה"ז:
שיהו לו פינים קרנות[61]:
מה אשם וחטאת טעונין כלי שרת לבשלם ובפנים אף מנחה נמי:
שלחן ארכו י"ב. דכתיב אמתים ארכו ואמה רחבו וקסבר ר' מאיר באמה בת ששה:
וטפחיים ריוח באמצע. בין סדר לסדר. ולר' יהודה לא היה כלל ריוח ביניהן:
ועליו מטה מנשה לאו עליו ממש אלא על בסמוך לו:
והא איכא קנים. בין לחם ללחם והן היו מרבין הגובה:
שקועי משקע להו לקנים בתוך הלחם ולא היו מרבים הגובה:

[60] נראה דצ"ל אורך בצק וכו' או דצ"ל וקרנותיו שבע אצבעות [והוא ציון על המשנה] ופי' ע"ז ואורך בצק של קרנותיו ז' אצבעות וכו'.
[61] דבור זה עד מנחה נמי מקומה להלן קודם ד"ה והא איכא קנים.

ועיקרן של קנים מ"ט משום איעפושי. כדי שלא יגע הלחם אחד בחברו והשתא כשהוא משקע בתוכו יגע הלחם בסופו אחד בחברו ומיעפש בתוכו:
דמגבה להו לקנים פורתא. כדי שלא יגע הלחם זה בזה:
והא איכא ההוא פורתא דמגבה דהוו טפי מט"ו טפחים:
והאיכא בזיכין. [בזיכי] לבונה שהיה מניח ע"ג הלחם ומקדש למעלה מט"ו טפחים:
בגויה דלחם. באמצעו בין ב' קיפולן:

דף צו:

והאיכא מסגרתו. דשלח והלחם מונח עליו הויא ט"ז טפחים:
כמאן דאמר מסגרתו למטה היתה. בקרקעיתו של שלחן סמוך לארץ:
פרקודי הוה מיפרקדא. מוטה לחוץ בשלחן:
לדברי האומר מסגרתו למטה סמוך לארץ א"כ טבלא המתהפכת טמאה היא. משום דקים לן דשלחן הוה מקבל טומאה והיה סתום מכל עבריו כעין שידה שיש לה ד' דפנות דופן לכל צד עשוי כשלחן פשוט שאין לו בית קבול חוץ מלמטה:
ואית דאמרי אפילו מלמטה [לא הוה לה בית קיבול] שהיה מונח ע"ג מסגרתו ולא היה המסגרת מחובר לשלחן:
ולדברי האומר מסגרתו למעלה היתה. שהיה לו בית קבול ולא תפשוט מיניה טבלא המתהפכת:
מכלל לדברי ר' יוחנן דשלחן בר קבולי טומאה:
טהור מכלל שהוא מקבל טומאה. והאיך מקבל טומאה כלי עץ העשוי לנחת הוא אלא מלמד שמגביהין אותו ומיטלטל מלא וריקן הוא הילכך מקבל טומאה:
אמאי איצטריך למימר האי נמי מיטלטל מלא וריקן משום הכי מטמא ותיפוק ליה דמטמא משום צפויו וליטמא מי לא תנן דהעץ בטל לגבי צפוי אם הצפוי טהור הוי טהור (והם הכי) וה"ה אם טמא טמא:
דולבקי. כעין שקורין פלדשקורו בלע"ז ואוכלין עליו:
שנפחתו. ולא נפחתו בו כמוציא רמון:
או שחיפן כולן בשיש. כלי גללים שאינן מקבלין טומאה:
ושייר בהן. שלא חיפן כולן:
במקום הנחת הכוסות טמאין. שהרי אותו מקום אינו מחופה:

[62] צ"ל שייר אין לא שייר לא מטמא וכו'.

ר' יהודה אומר אם שייר מקום הנחת חתיכות בשר או לחם הוי שיור חשוב מטמא[62] שאין לו שיור לא מטמא משום דבטל העץ לגבי הצפוי:
וכי תימא כאן בצפוי עומד הכא בשלחן ודולבקי צפוי עומד שלא שייר וקבוע במסמרים וכאן בשלחן של מקדש צפוי שאינו עומד הוא שאינו מסומר משום הכי לא בטל:
והא בעא מיניה ריש לקיש מר' יוחנן האי חיפן בשיש בצפוי עומד במסמר בטל העץ או אפילו בצפוי שאינו עומד נמי בטל:

דף צז.

בשחיפה הצפוי לבזבזי השלחן בטל העץ. וא"ל לא שנא צפוי כו' והכא נמי האי שלחן דמקדש אע"ג דצפוי אינו קבוע ליבטל עצו ולטמא משום צפוי:
בכלי עץ ששמו אבטולגוס שאין דמיו יקרין כ"כ אבל כלי מסומס עץ יקר הרבה חשיב ולא בטיל אף עצי שטים נמי לא בטלי:
מאי איכא למימר.[63] ונימא ותיפוק לי משום צפוי שאני שלחן אע"ג דמצופה רחמנא קרייה עץ ולא בטיל עצו דכתיב המזבח עץ וכו':
שלחנו מכפר. להכנסת אורחין:
מפוצלין מראשיהן. בראש כל לחם ולחם כדי שיהו סומכין בהן את הלחם והקנים מונחין ראשיהן על גבי אותן הפצולין:
וכ"ח קנים היו. לב' הסדרים:
ומפרש בגמרא מ"ט י"ד [לסדר זה]. ארבע חלות צריכין שלשה שלשה קנים והעליונה ב' בלבד כו'. וכל קנה היה כחצי קנה מבוקע וחלול כדי שלא יהא לו כובד מפני שהוא של זהב. ונותן לארכו של שלחן על גבי הרצפה מפני שכל הכלים שהיו במקדש על גבי הארץ ארכן לארכו של בית:
[64] נותנין לחם הפנים בכניסתו. בשעה שהוציאום מן התנור עד שיקטירו המוספין או עד שיביאו הבזיכין כדאמר מוספין בו' בזיכין בז' ואחר כך ד' כהנים נכנסין ב' נוטלין אותו הלחם מן השלחן של שיש מוליכין אותו לפנים וכו':
וביציאתו. בשעת סלוקו נוטלין אותו ומניחין אותו על אותו של זהב עד שיקטירו את הבזיכין:
ואי ס"ד דאורייתא כיון דנפקי מקראי אמאי אין דוחין את השבת:

[63] אולי צ"ל וקשיא דתיפוק לי כו'.
[64] מתיבת נותנין עד תיבת את הבזיכין שייך למתני' דלקמן (דף צ"ט ע"ב).

דקנים טעמא דלא מיעפש לחם בכי הא שיעורא בלילה וחצי יום שלא יהיו שם הקנים לא מיעפש לא את החדש ולא את הישן ואינו דוחה את השבת:
ארבעה חלות. משניה קא חשיב מלבד התחתונה:
העליונה. (הששית תחתיה) [שהששית מונחת עליה] אינה צריכה אלא ב' קנים לפי שאין עליה על החמישית אלא משוי חלה אחת:
טהרו. על גבי השלחן עצמו על של זהב ולא מיעפשא:
בבינונית. באמה בת ששה משום הכי קא קרי לה בינונית לפי שיש קטנה ממנה ויתירה ממנה:
הקרן והסובב והיסוד. של מזבח החיצון:
רבי יהודה אומר אמת הבנין. הקורות:
של כלים. רבי יהודה מרבה כל הכלים באמה בת חמשה:
אמה וטפח. אמה בת חמשה כלומר אמה שצריך להוסיף לה טפח קודם שתהא כאותה של בת ששה:

דף צז:

חיק האמה[65] זה היסוד. אמת היסוד נמי באמה בת ה' היינו יסוד עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד:
ואמה רוחב זהו הסובב. דתנן עלה חמש וכנס אמה זהו הסובב אותה אמה בת ה':
סביב אלו הקרנות. דתנן נמי עלה שלש וכנס אמה אלו מקום הקרנות ואותה אמה בת ה':
גב המזבח זה מזבח הזהב. שלא היה לו יסוד ולא סובב אמותיו נמי באמה של ה' טפחים.
ר' מאיר (סבר לה כרבי אמר) זהו. כלומר זה יהא באמה בת ה' הא שאר כל הכלים כגון ארון ושלחן באמה בת ו':
קא ס"ד דקרא דאמר באמה בת חמשה מאותן אמות דמיסוד ועד סובב קאמר ומאי חיק האמה ואמה רוחב דמשמע מאותן ב' אמות בלבד קאמר. הכי קאמר מחיק האמה כלומר מאותה אמה שמן הארץ ועד החיק בגובה המזבח ועד אמה רוחב דהיינו הסובב באמה בת ה' כל ו' אמות התחתונות שמן הארץ ועד הסובב באמה בת ה':
גובה המזבח כמה הוי עשר אמות. דילפינן ליה ממזבח הזהב שהיה גבהו פי שנים כארכו אף מזבח החיצון נמי וקרא דכתיב שלש אמות קומתו מסובב עד קרנות קאמר:
שית בני חמשה חמשה. מן הארץ ועד הסובב:
וארבע. העליונים:

[65] נראה דצ"ל חיק האמה היינו היסוד דעלה אמה וכנס אמה זהו יסוד נמי היה באמת בת ה'.

בני שיתא שיתא טפח:
מזבח כמה טפח הוי גבהו נ"ד מקרנות ועד סובב ד' אמות שהן כ"ד טפחים:
ואם עשאה למטה מרגליו. כלומר למטה מן הסובב שהוא עומד על הסובב. אפילו אמה אחת[66] שלה טפח. ואמאי כשרה:
אלא חיק האמה דהויא של ה' לא חשיב לה בגבהה אלא בכניסה וכן אמה רוחב וגבולה אל שפתה כל הכניסות היו באמה בת ה' אבל כל עשר אמות של גובה המזבח היו של ו' טפחים והוה ליה מזבח גבוה שיתין טפחים. ועד חציו ל' טפח. ומן הסובב ועד החוט שבחציו ו' טפחים דהיינו אמה משום הכי קאמר כשרה:
ואם איתא דבכנסה מוקמת לה דהויא של ה' טפחים א"כ נמצאו ב' טפחים מותירין על הל"ב וכן לכל כניסה וכניסה מיותרין ב' טפחים וכשהגיע מקום הקרנות כ"ז אמות הוי כדאמר לכניסת הקרנות עלו השיורין ל"ו טפח שהן אמה. ועשרין ושבעה הויא ליה למימר:
לא דק. על אותן שיורין לחשבן לצרפן לאמה:
כנסה דקרנות היינו כדאמר בזבחים עלה שלש מן הסובב ומביא ד' אבנים שכל אחת אמה על אמה וגובהה אמה ומניחן על ד' זויות ומן קרן ועד קרן לפנים כ"ז (טפח) [אמה] ומקום רוחב האבן היינו כנסה:
ומי מצית אמרת לא דק הא הדר קתני מקום הלוך רגלי הכהנים על גבי המזבח מרחיק אמה מן הקרן לפנים עד מקום המערכה מצד זה וכן מכל צד אותה אמה הויא מקום הילוך הכהנים סביב למערכה נשתייר כ"ד על כ"ד למקום המערכה לפי חשבוננו שעודפין ו' טפחים הויא כ"ה ואי לא דק בהך בבא במקום קרנות הוה דק באידך בבא במקום המערכה:
וכי תימא הכא נמי במקום המערכה לא דק והא קרא נמי קאמר הכי כמתניתין וקרא ליכא למימר דלא דק דכתב וההראל היינו המזבח שתים עשרה אמה אורך בשתים עשרה רוחב רבוע על גביו קאמר מלמד שאמצע המזבח הוא מודד שתים עשרה אמה לכל רוח דהיינו כ"ד על כ"ד אלמא דלא מצית מוקמת ליה בכנסה מפני האמה שעודפת:
וכי תימא שית מנייהו מעיקרא ו' אמות התחתונות שסמוך לארץ באורך המזבח וברוחב המזבח ג' אמות החיצונות שמכל צד הוו באמה בת ה' טפחים דהיינו שית תלת מיכן ותלת מיכן. כלומר המזבח שהוא ל"ב על ל"ב מלמטה ג' אמות החיצונות שמכל צד הן בת ה' טפח והשאר ו' טפח משום הכי שית מנייהו מעיקרא תלת מיכן ותלת מיכן באמה

[66] נראה דצ"ל אפילו אמה אחת של ה' טפחים: למטה משני טפחים. ואמאי כשרה.

בת ה' לפי שג' כניסות של אמה בת ה' הוא כונס ליסוד ולסובב ולקרנות ואם היו כל האמות שלו (ב') באמה של ו' והכנסות באמה בת ה' היו עודפין ב' טפחים א' מיכן וא' מיכן לכל כניסה ועכשיו של שלש החיצונות שסביב למזבח הן באמה בת ה' ואותן ג' אמות של ה' הוא כונסן ולא העדיף שם טפח כלל:

א"כ והואיל שית מנייהו מעיקרא חשבת להו באמה בת ה' א"כ רווחא לה עזרה ג' טפחים מכל צד המזבח דכל אמות העזרה באמה של ו' הן:

אחורי הכפורת. היינו אחורי בית קדשי הקדשים היתה חצר קטנה של י"א אמה. ואם איתא לכל צד המזבח היתה העזרה מרווחת ג' טפחים:

אלא תריץ הכי חיק האמה שהיא של ה' טפח בגובהה דמזבח קאמר מן הארץ ועד היסוד אמה של ה' טפחים וכנסה דיסוד באמה של ו' טפח. ואמה רוחב נמי הוי בת ה' בכנסה דסובב תריץ לה ונשתיירו ב' טפחים טפח מיכן וטפח מיכן. וגבולה אל שפתה סביב דהיינו אמה דקרנות דהויא נמי בת ה':

דף צח.

לא שנא הכי ולא שנא הכי לא שנא בגובהה ולא שנא בכניסה הויא בת ה' ונשתיירו בהכניסה ב' טפחים טפח מיכן וטפח מיכן וכיון דהני ד' דיסוד ודקרנות לא הויא אמתא לא קא חשיב ליה (לא) במתני' דהמזבח היה וכו' (ולא קרא הארון וגו'):

כמה הוי גבוה המזבח חמשין ותמניא דאמה התחתונה בגובהה ואמה דקרנות נמי בגובהה באמה בת ה' כדאמר:

מקרנות ועד סובב. כ"ג טפחים דאמה דקרנות גבוהה ה'. ומסובב ועד החוט שיתא דהוו אמתא היינו דתנן אם עשאה לעולת העוף למטה מכ"ג אפי' אמה אחת כשירה:

דיקא נמי כדאמרן (דאמר) דאמה רוחב כניסה (ולא) וחיק האמה (אלא) בגובהה קאמר כדאמרן:

אף אנן נמי תנינא דר' מאיר דאמר כל האמות היו בינונית חוץ מדמזבח דתנן ר' מאיר אמר השלחן וכו':

מדקאמר בינונית מכלל דאיכא נפישא מינה. ב' מדות של אמות. ב' קנים:

היו בשושן הבירה. זה שער מזרחי שעליו שושן הבירה מצויירת:

אחת היתה זקופה באותה לשכה על קרן מזרחית צפונית ואחת על קרן וכו':

[67] נראה דצ"ל כדי שיהו האומנין נוטלין בקטנה כשמתנין עמהם וכו'.

[67] בשמתנין עמהן לעשות המלאכה מתנין כך וכך אמות במדה קטנה של ו' והן מחזרין מלאכתן במדה גדולה:
ותרתי. יתירות עליה למה לי:
חדא. יתירה הקטנה למלאכת כסף וזהב. ויתירה הגדולה של אצבע לבנינא של חומות:
כדי שידעו מהיכן באו. שיכירו בניסין שעשה להן הקב"ה שמשם עלו כשנתן להן כורש רשות לעלות ולבנות הבית:
שתהא אימת מלכות. שיזכרו שהן משועבדין:
חזקיה ובר קפרא מפרשי דרב חסדא ורב יצחק:
אילו נאמר שתים מערכות שש המערכת ולא נאמר שתים עשרה הייתי אומר שלש מערכות של שש שש. שתים מערכות שש המערכת זו מערכה שלישית[68] שלשה לכך נאמר היינו שלש מקראות:
והא בעינן על המערכת ממש שלא יהא דבר חוצץ בין הבזיכין ללחם גמור:
על בסמוך ע"ג השלחן עצמו באותן שתי טפחי' ואויר שבין הסדרים:
מדכך היו בדיו מונחים לאורכו של בית מזרח ומערב ש"מ דארון לרוחבו של בית היה אורכו:
ולא היו נוגעין בפרוכת. שמבדיל בין הקדש ובין קודש הקדשים שתלוין ע"ג אמה טרקסין:

דף צח:

דילמא לארכו דארון הוי יתבי. וממאי (דאורכו) [דרוחבו] דארון לארכו של בית:
[אמר רב יהודה] ליכא למימר הכי דלאורכו של ארון [היו] דרחבו של ארון היה אמה וחצי ואי הוו בדיו לאורכו תרי גברי שנושאין הבדים באמתא ופלגא לא מסתגי להו הילכך אורך הבדים לרוחבו של ארון:
ומנא לן דד' גברי דרו. דלא מסתגי להו אימא חד גברא מצד זה ושני בדיו א' על כתף ימין ואחד על כתף שמאל וכן לצד אחר:
לא ס"ד הקהתים תרי נושאי תרי הא ד' דמצי למימר ונסעו נושאי המקדש והקימו שנים את המשכן עד בואם נושאי הארון:
אלא של משה באמצע וכולן מן שמאל הפתח בצפון:
כמשפט תבנית מנורה של משה. גביעים קנים וכפתורים:

[68] של ששה לכך נאמר שתים עשרה ולפיכך צריך שלשה כצ"ל:

מאן דאמר משליש בית ולפנים קא חשיב בית קדשי הקדשים והיכל (בהדי) [בהדדי דהוי] שתין אמה ומעשרים ולפנים מפתח ההיכל היו מונחים היינו משליש הבית ולפנים:
ומר לא קא חשיב בית קדשי הקדשים בהדי היכל משום הכי אמר מחצי בית ולפנים דהיינו מעשרים אמה ולפנים:
מזרח ומערב היו מונחין. אורכן לאורכו של בית:
מדכתב בנר מערבי לפני ה' דכתיב יערוך אותו לפני ה':
מה ארון צפון ודרום. כדאמרן:
ואין דנין חוץ מפנים. מנורות דחוץ מארון דהוי בפנים:
דמצדד להו אצדודי לשאר נרות כולן מחזירין ראשיהו כלפי נר מערבי והוא לחודיה מכוין לפני ה' ומוטה קמעא לפני ה' והוא באמצעיתן:
בשלמא למאן דאמר מזרח ומערב שארכן לאורך הבית היינו דיתבי עשר שלחנות בעשרים אמה דהוה להו רווחא לאורכא דביתא דהוה מ' אמה. אלא למאן דאמר מצפון לדרום דאורכן לרחבו של בית הא ליכא מצפון לדרום אלא עשרים ועשרים בעשרים היכי יתבי:
ותו כהנים היכי עיילי לבית קדשי הקדשים הא מפסקי שלחנות:
שלחן דמשה היכי מנח ליה. באמצע:
ולמאן דאמר מזרח ומערב שלחן דמשה היכי מנח ליה אי מנח ליה באמצע הרי יגעו בשליש החיצון:
מי סברת חד דרא הוה מנח להו לשלחנות תרי שורי נינהו חמש כנגד חמש ושל משה בין שתי השורות:

דף צט.

בשלמא למאן דאמר אורכו כלפי צפון מדרום הפתח קיימי והוו תרי דרי שפיר דאית להו רווחא סגיא אלא למאן דאמר מזרח ומערב שאורכן לרחבו של בית ורחבן מצפון לדרום מכדי שלחן כמה משוך מן הכותל השורה הסמוכה לכותל צפון שתי אמות ומחצה. לכך משוך כך כדי מקום הילוך שני כהנים זה בצד זה המכניסין עומדין בצפון ופניהם בדרום והמוצ' וכו' ותרי גברי לא מסתגי להו ברווחא אלא בתרי ופלגא. ואמה דידיה. דרחבו של שלחן:
ושתי אמות ומחצה שבין שורה הראשונה לשלחן של משה. ואמה דידיה דרחבו של שלחן משה הרי ז' אמות:

ושתי אמות ומחצה שבינו לשורה השנית ואמה דידיה. של רחב השלחנות של שורה שני' הרי י' אמות ומחצה:
אשתכח דקא אכיל דרא השנית פלגא דאמתא ממחציתו של היכל של צד דרום והוי שלחן בדרום:
ומשום הכי קא בעי ב' אמות ומחצה בין כל שורה ושורה כדי שיכול לסדר הלחם באיזה שלחן שירצה:
מי סברת דשלחן דמשה בהדיהו בין ב' השורות הוה קאי דקא חשבת דאכיל פלגא דאמה בדרום. לא דמדלי ליה השלחן של משה חוץ מב' השורות למעלה לצד מערבי שכלפי בית קדשי הקדשים היה גבוה הקרקע יותר מן ההיכל ומיתתי להו לדידהו. לב' השורות כלפי מזרח פורתא ומקרבן זו אצל זו שלא יהא ביניהן אלא שתי אמות ומחצה ולא יהו אוכלות בדרום כלל והוי ב' השורות למטה ושלחן של משה למעלה כתלמיד היושב לפני רבו:
ועל כולן היו מסדרין. על איזה שירצה:
דאמר קרא ויקם משה את המשכן. אית דמתפרשי שהוא עצמו התחילו להקימו והוא הקימו כלו ולא אחר:
ואית דאמר ואין מורידין דהאי קרא פתח בויקם וסיים בויקם:

דף צט:

שביטולה של תורה זה הוא יסודה. קיומה כדאמר מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסת כלה:
א"ל הקב"ה יישר כחך ששיברת. דדרש משה ק"ו כדמפרש ביבמות:
וכשלת היום וכשל גם הנביא. היינו ת"ח:
כסהו כלילה. שיהא כבודו חביב עליך ככבודך:
יכול אפילו תקפה. לשון תקפה שקשה עליו הרבה משנתו שאינו יכול להבינה וסרה מלבו בעל כרחו שאינו מבינה:
ת"ל רק מעוט זה:
שלא ילין לילה אחד בלא לחם:
דבר זה אסור לומר בפני עם הארץ. כדי שלא יפטור עצמו בכך וימנע מללמוד תורה:
מצוה לאומרו. כדי שיחשוב בלבו מה בדבר זה קיים לא ימוש ויש לו קיבול שכר אילו למד יותר כ"ש וכ"ש:

ואיכא דמפרשי מצוה לאומרו בפני עם הארץ כי היכי דמחבבו ת"ח דהא מצו למפטר נפשייהו בק"ש שחרית וערבית ועסקי כולי יומא:
פסוק זה לא ימוש. לא קאמר ליה לא משום חובה ולא משום מצוה אלא משום ברכה נאמר דברכו הקב"ה ליהושע ואמר לא ימוש:
דברי תורה לא יהו בעיניך חובה. שלא תאמר כיון שלמדתי הרי עשיתי חובתי ושוב אני פטור אלא כל שעה תעסוק בהן:

דף ק.

ושמא תאמר למלך לא הוכנה. כלומר לת"ח שסרח ולא יראה גיהנם:
ת"ל גם היא למלך הוכן. משום הכי קרי לת"ח מלך דעוסק בתורה דכתיב בה בי מלכים ימלוכו:
ושמא תאמר זו היא שכרה. של תורה שמסיתין אותו מפי צר שמצילין אותו מגיהנם אבל שכר טוב אין לו. ת"ל ונחת שלחנך מלא דשן:
חל יוה"כ להיות ע"ש שעיר של יוה"כ של מוסף נאכל לערב כשהוא חי. שאי אפשר לבשלו בשבת והכהנים הבבליים אוכלין אותו חי שדעתן יפה שאינן אניני הדעת:
לא בבליים הן. שאוכלין אותו חי שדעתן יפה שאינן אניני הדעת אלא אלכסנדריים היו ומתוך שכהני ארץ ישראל שונאין את הבבליים תולין את הגנאי של אכילת חי בבבליים:
א"ל ר' יהודה. לפי שהיה מבבל תנוח דעתך:
סידר את הלחם בשבת ואת הבזיכין לאחר השבת והקטיר את הבזיכין בשבת הבאה פסולה. שהרי לא היו הבזיכין על השלחן משבת לשבת מעת לעת. ואין חייבין עליהם. על הלחם:
לא משום פגול. שאם חשב בשעת הקטרת בזיכין לאוכלן חוץ לזמן אין בהן משום פגול:
ולא משום נותר ולא משום טומאה. אם אכלן בטומאה משום דלא קרב המתיר במצותו. וכן אם הקטיר את הבזיכין לאחר השבת שלא היו על השלחן אלא יום א' פסול ואין חייבין וכו'. סידר את הלחם ואת הבזיכין לאחר השבת והקטיר את הבזיכין בשבת פסולה. דלא היה על השלחן ח' ימים:
כיצד יעשה. ויהיה כשרה:
יניח הבזיכין והלחם עד לשבת אחרת. הבאה כדי שיהו ח' ימים שלמים על השלחן מן השבת לשבת שאפי' הן על השלחן הלחם והבזיכין י"ג ימים אין בכך כלום ולא נפסלין:
בורקי. כלומר עלה ברק השחר:

מתיא בן שמואל אמר כך היה אומר הרואה האיר פני כל המזרח וקאמר ליה האי דקאי אארעא עד שבחברון כלומר יכול אתה לראות חברון כאור היום והוא אומר הין:
הורידו כ"ג לבית הטבילה. פעם אחרת משום דזה הכלל היה במקדש שכל המסיך רגליו טעון טבילה ואי אפשר דאינו מסיך בלילה ואותה טבילה[69] שטבל אח"כ קודם עמוד השחר לא היה טבילה (הואיל ועשה עבודה פסולה לפי שנראה כאילו עשאה לשום עבודה פסולה) לפיכך הצריכוהו טבילה אחרת:
לא זו בלבד התמיד אם נשחט קודם היום אלא אפי' וכו':
משום דלא אפשר להדורה. אחר שנמלקה ומתה הילכך תצא לבית השרפה:
אלא מנחה אפשר וכו':
כלי שרת מקדשין הקומץ אפילו שלא בזמנו בלילה הילכך תצא לשרפה:
קרב בלילה כגון שמן למנורה:
מאי דקא מותיב שפיר קא מותיב דאי ס"ד כלי שרת מקדשין שלא בזמנן [ליפסל] לקדש האי לחם קודם השבת וליפסל דשלא [בזמנו] כמצותו הוא:
הא דתני אבוהא דר' אבין ודאי מתניתא היא ומתרצתא היא דמתן קומץ בכלי שרת מקדשין שלא בזמנו ליפסל. (ואמאי) [ומשו"ה] מקדש ליפסל דלילה אין מחוסר זמן. דלילה מיומא חדא הוא אלא שהקרבה ביום דכתיב ביום צוותו אבל לענין איקדושי למיפסל ליליא נמי מקדש דלילה ויום חד הוא:
ימים מחוסרין זמן. כלומר אותן ימים מאחר בשבת ועד שבת שהקדימו לחם הפנים שלא הניחו כהלכתו ביום השבת מחוסרין זמן הן שאין השלחן מקדש באותן הימים כלל אפי' לאיפסולי דכל מוקדם מחוסר זמן הוא:
וכיון דאמרת דלילה אין מחוסר זמן הוא:

דף ק:

כי מטי יומא דבי שמשי קמא הואיל ומחר בשבת בשש שעות ולמעלה בזמן סדור מתקדש הלחם ליקדש נמי מאורתא לאיפסולי דהא ליליא שסידרו ויומא חד יומא הוא:
אמר רבא בשקדם בין השמשות וסילקו עד למחר כדי שלא יקדשו ליפסל:
אפי' תימא בשלא קדם. הואיל ותחלת סידורו מעיקרא שלא כמצותו היה וכד מונח ועומד נעשה כמי שסידרו הקוף ולא הוי כלום אותו סדור וחשיב כמה דלא הוי מסודר מעיקרא אלא השתא בשבת בזמנו הילכך לא מקדיש ליה בי שמשי למיפסליה אבל

[69] עי' יומא (דף כט) דמפרש בגמ' דהך והורידו כ"ג וכו' לא קאי אארישא כלל וצ"ע.

גבי מנחה שקמצה בלילה דקסבר דיום הוא לא אמרינן נעשה כמי שקמצה הקוף אלא מקדשה ליפסל:
ואינו דוחה אפייתן את יום צום הכפורים דחמור כשבת:
שמא [ישהה] כל נדרים של כל השנה עד יו"ט ולא היו מספיקין הכהנים להקריבן ולאוכלן ונמצאו קדשים באין לבית הפסול. ועוד כיון דלא הקריבו ועבר עליהן רגל וקאי בבל תאחר:
וליכא למימר שמא ישהה לרגל. דהא אינן קרבין אלא בעצרת וקתני אין אפייתן דוחין יו"ט כ"ש נדרים ונדבות:
הדרן עלך שתי הלחם
המנחות והנסכים שנטמאו עד שלא קדשו בכלי שרת יש להן פדיון. דכיון דלא קדשו בכלי לית בהו קדושת הגוף אלא קדושת דמים דלא נפקי לחולין אלא בפדיה:
העופות והעצים והלבונה וכלי שרת אע"ג דניטמאו לית להו פדייה דקלישה טומאה [בהו] וכטהורין דמו כדמפרש בגמרא. דלא נאמר פדיון אלא בבהמה:
אמר שמואל מתני' דקתני שניטמאו לאו דווקא אפי' הן טהורין נפדין:

דף קא.

דהתם כי ניטמו נמי אין להן פדיון:
קמ"ל. דהאי דמדמינן טמא לבעל מום לפדייה הני מילי קודם דקדשו בכלי אבל מאחר דקדשו בכלי אין להן פדייה דמכלי שרת לא אשכחן דמיפריק:
הרי בהמה טמאה אמור. דמקדישין בהמה טמאה כגון פרד סוס גמל חמור:
הא מה אני מקיים אם כל בהמה טמאה וכו'.[70] וק"ל ר' כל היכא דכתיב בגמ' ירעו עד שיסתאבו היינו עד שיוממו דנפקא לן מהכא דבעל מום איקרי טמא:
אלא עצים ולבונה וכלי שרת. אם איתא דטהורין בעלמא נפדין כדקאמר שמואל הני נמי ליפרקו דהני אין בהן קדושת הגוף כל כך דאין באין בגלל עצמן כמו העופות אלא לאו ש"מ דמשום הכי אין להו פדיון דטהורין בעלמא מנחות ונסכים טהורין אין נפדין:
והני נמי אע"ג דנטמאו כטהורין דמו דעצים ולבונה לא אשכחן להו טומאה בפירוש אלא דקא מרבינן להו מן והבשר לרבות עצים ולבונה משום חיבת הקדש ועצים כמה דלא משפי להו (כגון) [כמו] משפה. לא מתכשרי בחיבת הקדש וכטהורין בעלמא [הוי]. וקשיא לשמואל:

[70] אולי צ"ל ושמעינן מיניה דכל היכא דאיתמר בגמרא וכו'.

לא לעולם אימא לך דטהורין בעלמא נפדין והני עצים ולבונה וכלי שרת אמאי אין נפדין משום דלא שכיחי ממינייהו הרבה כמו סולת ויין דמנחות דנסכין הילכך אין נפדין:
אין פודין אותן. להוציאן לחולין:
אלא למזבח וכו':
הוה הדר ביה. מהא דאמר דטהורין נפדין:
הילכך לא שכיחי תמימין ואינו פודן אלא למזבח אבל מנחות ונסכים דשכיחי טהורין נפדין. רב כהנא אמר [טהורין] אין נפדין המנחות והנסכים:
שהרי כתיב במנחת חוטא על חטאתו ואפשר למכתב מחטאתו מאי על חטאתו דאית ליה דין חטאת דאינה נפדית אפילו טמאה כדתנן בתמורה ושאבדה ושנמצאת בעלת מום תמות ובעלת מום היינו טמאה כדאמרן:
פיגל במנחה. כגון שקמץ על מנת להקטיר קומצה למחר או לאכול שיריה למחר:
לר' שמעון. דהאי מתניתין דערלה:
אין מטמאין טומאת אכלין. הני שירים משום דלא הוה להו שעת הכושר כדמוקמינן לקמן כגון דאקדשינהו לחיטין דמנחות במחובר:

דף קא:

ושור הנסקל. ששחטו לאחר שנגמר דינו. דאי נסקל הוה מטמא טומאה חמורה בכזית:
ועגלה ערופה. ששחטה לאחר ירידתה לנחל איתן:
ופטר חמור. כגון ששחטו ועדיין הוא מפרכס דלאחר שמת מטמא טומאה חמורה בכזית כדין נבילת בהמה טמאה שמתה:
כולן מטמאין טומאת אוכלין כדאמרן אע"ג דאיסורי הנאה נינהו:
ר' שמעון אומר כולן אין מטמאין טומאת אוכלין. דאסור בהנאה ולא היתה להן שעת הכושר לעולם דשור ועגלה וציפרים אמרינן בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה:
חוץ מבשר בחלב. אע"ג דאסור בהנאה מטמא טומאת אוכלין:
הואיל והיתה לו שעת הכושר קודם שנתערב ונתבשל:
מ"ט דר' שמעון. דאמר כולן אין מטמאין טומאת אוכלין:
דאוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים. אפי' לנכרים דאסור בהנאה אין קרוי אוכל:
שאי אתה יכול להאכילו לאחרים הוא. דאסור בהנאה:
מה להלן אסור באכילה ומותר בהנאה. דכתיב לא תאכלו כל נבלה לגר אשר בשערך תתננה ואכלה או מכור לנכרי:

ועוד לדידיה נמי. לישראל נמי:
היתה לו שעת הכושר. קודם שנתערב:
לן לפני זריקה אין מטמא טומאת אוכלין. דלא היתה לו שעת הכושר לעולם לא בחיי הבהמה ולא לאחר שנשחטה דהא לן לפני זריקה דלא היה לו שעת היתר לכהנים. ופיגול בזבחים בין בקדשי קדשים בין בקדשים קלים אינו מטמא טומאת אוכלין דלא הוה ליה שעת הכושר. דפיגול לא הוי אלא בד' עבודות מכיון דפיגל אפילו באחרונה בזריקה לא היתה לו שעת היתר. פיגל במנחה מטמא טומאת אוכלין קשיא דר' שמעון אדר"ש:
לא קשיא. האי דאמר ר' שמעון דאין מטמא טומאת אוכלין:
דלא היתה לה שעת הכושר דאקדשה במחובר:
וליפרקינהו. וליהוי להו שעת הכושר:
השתא מיהא הא לא פריק. וכיון דלא פריק לא הוה להו שעה"כ:
פרה מטמא טומאת אוכלין. אע"ג דלא פדאה:
הואיל ובידו לפדותה. כדריש לקיש ואכתי קשיא דר' שמעון אדר' שמעון:
הכי השתא. בשלמא (השתא) [פרה] היינו טעמא דכפדויה דמייה דמצוה לפדותה אם מצא נאה הימנה. אלא הני מנחות מצוה לפדותן. בתמיה קאמר דהא מעיקרא לא אתו אלא ממובחר הילכך לא אמרי' כדפריקא דמו ולא מטמא טומאת אוכלין:
והא לן לפני זריקה וכו' מקשי עוד לר' שמעון דאמר משום דפרה מצוה לפדותה משום הכי מטמא דכפדויה דמי. והא לן דמצוה לזרוק קודם שילין ואיבעי למיזרקיה קודם שלן הוה יכול למיזרקיה וקתני דאין מטמא טומאת אוכלין אלמא לא אמרי' כזרוק דמי:
הא לא קשיא הכא במאי עסקינן שלא היה לו שהות ביום למיזרקיה. כגון ששחטו סמוך לשקיעת החמה משום הכי אין מטמא דלא עמד ליזרק:
הכי נמי קאמר לן קודם שיראה לזריקה. היינו דלא הוה ליה שהות ביום למיזרקיה:
לאחר שיראה לזריקה. דהיה שהות ביום מטמא טומאת אוכלין:
ותו פריך לר' שמעון דפרה. והא פיגול דמצוה למיזרקיה בלא מחשבת פיגול וקתני דאינו מטמא מאי לאו בזריקה הוא דפגיל אף על גב דהוה ליה שעת הכושר דאי בעי זרקיה בלא פגול ולא אמרינן כזרוק בלא פגול דמי אלא אינו מטמא טומאת אוכלין:

דף קב.

לא דפיגל בשחיטה. דלא היתה לו שעת הכושר דמנחה קודם הקדישה היתה לו שעת הכושר אבל קדשים אי פגיל בשחיטה לא היתה לו שעת הכושר דמחיים לא חזיא למיכל:

דקומץ דמנחה כשחיטה דמי זו היא תחלת עבודה קמ"ל דאפ"ה מטמא טומאת אוכלין:
אמריתה קמיה דרב נחמן ותריצתה ליה הכי אפילו תימא לן ממש לאחר (שיראה לזריקה) [זריקה] ואפילו תימא דפיגל בזריקה אפ"ה לא היתה לו שעת הכושר דאע"ג דאמרינן לענין פרה כל העומד לפדות כפדוי דמי לענין זריקה לאו כזרוק דמי:
כל שהיתה לו שעת היתר לכהנים אין מועלין בה דלאו מקדשי ה' קרינן בהו דהיינו לאחר זריקה. לפני זריקה מועלין דקדשי ה' הוא:
שלנה לאחר שיראה לזריקה או שנטמא או שיצתה דהא היתה לה שעת היתר דאי בעי זריק מאי לאו לנה ממש לאחר שנראה לזריקה וקתני דאין מועלין ואמאי אין מועלין משום דאי בעי זריק אלמא אמרינן נמי דאי בעי זריק:
לא תימא לנה לפני זריקה לאחר שנראה לזריקה אימא לנה בשעה שראויה לצאת וראוי ליטמא היינו לאחר זריקה (והכי משמע מהכא לן לאחר זריקה) כלומר שלן בשעה שאם היה יוצא לא היה בו איסור אחר אלא איסור[71] לן היינו לאחר זריקה ומשום הכי אין מועלין דנזרק הדם והותר הבשר לכהנים אבל לן לפני זריקה ואח"כ זרק הוה ביה איסור לן ואיסור זריקה וכן אם (לן) [יצא] קודם זריקה הוה איסור יוצא ואיסור זריקה אלא לאו ש"מ שלנה לאחר זריקה עסקינן דאין בה אלא איסור לן לחודיה דכבר נזרק הדם והוה ביה שעת היתר הלכך אין מועלין אבל לנה ממש שלנה לאחר שנראה לזריקה מועלין דאי בעי זריק לא אמרינן ולא היה לו שעת היתר לכהנים:
ואם איתא דלאחר זריקה קיימא הא ברייתא ליתני כל שיש לה היתר לכהנים דהיינו [לן] לאחר זריקה וכל שאין לה היתר לכהנים היינו לן לפני זריקה אלא מדקתני כל שהיתה וכל שלא היתה ש"מ דכולה לפני זריקה היא והאי שהיתה היינו שלן לאחר שנראה לזריקה דכל שהיתה משמע כל שיכול להיות לה וקתני דאין מועלין אלמא משום דאי בעי זריק אמרינן וכזרוק דמי. לישנא אחרינא כתוב בספר אחר האי כל שהיתה שעת היתר לכהנים אין מועלין בו כל שאין לה שעת היתר לכהנים (אין) מועלין בה מיבעי ליה והכי פירושו כלומר אם איתא דלנה לאחר זריקה הוי כדקאמרת א"כ כל שאין לה שעת היתר עכשיו [כגון] שלנה (אף על גב) שהיה לו קודם שלן אין מועלין[72] בו אלא מדקתני כל שהיה משמע כל שיכול להיות לה והיינו לן לפני זריקה וכו':
[אלא] אמר רב אשי לרב נחמן מעילה אטומאה קא רמית מעילה משום קדושה ולאו קדושה היכא דלא הוה בהו שעת היתר קרינא בהו קדשי ה' ומועלין בהן ואי הוה בהו

[71] צ"ל אלא איסור יוצא או שאם ניטמא לא היה איסור אחר אלא טומאה או אם לן לא היה איסור אחר אלא לן.
[72] נראה דצ"ל אין מועלין בה מבעי ליה ומשום שהיה לו קודם לכן אלא מדקתני וכו'.

שעת היתר לאו קדשי ה' נינהו ואין מועלין בהן ולבתר דפקעה לה קדושה דקיימא לזריקה דאי בעי זריק במאי הדרא ורכבא לה תו קדושה הלכך אין מועלין בהן אבל טומאת אוכלין משום אוכל ולאו אוכל הוא היכא דזריק ממש משוי ליה אוכלא ואי לא לא:

יצא וירעה בעדר. כלומר דהוי חולין גמורין:

דף קב:

שאם אינו בא על חטא זה הרי הוא בא על ספק חטא אחר דהכי סבירא ליה לר' אליעזר דמביא אדם אשם תלוי בכל יום:

הדם ישפך הכל והבשר ישרף שלא ע"ג המזבח שהרי אין להן תקנה:

נזרק הדם ואח"כ נודע לו שלא חטא הבשר יאכל הואיל וכבר נזרק הדם:

ר' יוסי אומר אפי' הדם בכוס במזרק. ונודע לו קודם שנזרק אפילו הכי זורק והבשר יאכל דכל העומד ליזרק כזרוק דמי וקשיא למאן דאמר דאי בעי זריק לא אמרינן:

מידי הוא טעמא. כלומר מי סברת דמשום האי טעמא דכל העומד ליזרק כזרוק דמי קאמר רבי יוסי וקשיא למאן דאמר דאי בעי [זריק לא אמרינן] לאו היינו טעמא דר' יוסי[73] דכלי שרת מקדשין את הפסול:

למימני ביה ראשון ושני נמי. כגון שנטמאו האוכלין בשרץ למימני ביה ראשון ושני נמי:

צריד. דבר יבש של מנחות כגון סלת ולבונה כמו היה קולו עבה או צרוד בלעז רוקו מחמת שיבש הוא השופר:

כי קאמרינן הכא בנותר ופרה דמטמאה משום חיבת הקדש מדרבנן קאמרינן:

מה שהביא כשר. וידי נדרו לא יצא וצריך עוד להביא כמו שנדר אבל נדר מנחה זו שהיתה לפניו להביא במחבת ושינה בה פסולה:

אלו להביא בכלי שרת אחד. לקמוץ מהן קומץ אחד בלבד ושינה פסולין:

נתנן לכלי אחד יש להן דין ב' מנחות שנתערבו שאם יכול לקמוץ מזו בפני עצמו ומזו בפני עצמו כשרין:

אבל הכא בהאומר הרי עלי ב' עשרונין דאידי ואידי במחבת או אידי ואידי במרחשת שלא שינה אלא בכלים אימא ידי נדרו נמי יצא:

משום דקא פליג ביה בכלי משום הכי לא יצא:

והתניא לא קידשום כלי שרת דמשמע דאפילו פסול ליכא:

[73] נראה דחסר כאן איזה תיבות.

דף קג.

אמר אביי וכו' לא שנו כי אמר זו להביא במחבת דפסול אלא שקבען בשעת נדר כשנדר תחלה אמר זו אבל קבען בשעת הפרשה כגון שבשעת נדר אמר הרי עלי ובשעת הפרשה כשהפריש אמר זו להביא במחבת אם הביא במרחשת יצא דתשמור ועשית כאשר נדרת כתיב ולא כאשר פרשת:

הרי עלי מנחה אע"ג דאמר מן השעורים נתחייב להביא מן החיטין דאין מביאין מן השעורין אלא עומר ומנחת קנאות וכן אם אמר קמח יביא סולת:

אמאי יביא מן החיטין נדר ופתחו עמו כדפרשי' לעיל בפרק התודה:

ב"ש אומרים נזיר. דקסברי אין שאלה לנזירות ואין שאלה להקדש:

אפילו תימא בית הלל ואמאי יביא מן החיטין באומר אילו הייתי יודע שאין נדרין כך מן השעורים לא הייתי נודר כך אלא כך מן החיטין דלא היה דעתי אלא על מנחה ראויה:

אבל אמר הרי עלי מנחה מן העדשים לא יביא מן החיטין. שהרי אמר עדשין שאין ממינן מנחה בעולם:

הדר ביה חזקיה מההיא דאמר דמשום תפוס לשון ראשון הוא אלא קסבר כבית הלל דמשום הכי יביא מן החיטין באומר אילו הייתי יודע ואי אמרת אי הכי אפי' כי אמר מן העדשים נמי יביא באומר אילו הייתי יודע ההיא לא מצית אמרת דבעדשין לא טעי איניש דמידע ידע דאין מנחה מן העדשין ופתחו עמו הוי. ומ"ט הדר ביה חזקיה מן טעם דתפוס [לשון ראשון]:

בשעורין טעי. יכול למימר אילו הייתי יודע שהרי יש מנחה מן השעורין וההיא חובה ואיהו טעי וסבר דאפילו מנחת נדבה נמי מן השעורין ונתכוון לשום מנחה אבל בעדשים לא טעי דאין מנחה מעדשין:

לדבריו דחזקיה קאמר אפילו מן העדשין:

דלמא לא מבעי קאמר בית שמאי דתפיס [לשון ראשון] דלא מיבעיא (קאמר) כי אמר מן העדשים דאיכא למימר דלמא מיהדר הדר ביה שהרי[74] נתכוין לומר דבר שא"א ואפ"ה תפוס לשון ראשון דלא מצי הדר אלא אפי' כי אמר מן השעורים נמי דאיכא למימר מטעא הוא דטעי שכשנדר ודאי לשעורין נתכוין שהיה סבור שיש מנחת נדבה משעורין ולא נתכוון לחיטין כלל וכיון דלא אפשר משעורין סד"א ליפטר קמ"ל דאפ"ה אמרינן תפוס לשון ראשון דכי אמר מנחה אע"ג דאמר שעורים יביא חיטין ולא איצטריך למיהדר ביה:

[74] נראה דצ"ל שהרי בוודאי לא נתכוין בתחילה לומר דבר שא"א והלכך אמרינן דתפוס לשון ראשון וכו'.

דף קג:

לא שנו דאמר יביא מן החיטין אלא דאמר מנחה אבל לא אמר מנחה לא:
לישנא אחרינא אבל אמר מנחת שעורים גליא דעתיה דלשעורים נתכוין:
כי אמר חצי עשרון לא כלום אמר דהא אמר מנחת עשרון ואמאי מביא שנים:
אי הכי כדקאמרת דאמר מנחה אמאי ר' שמעון פוטר בכולן:
בשיטת ר' יוסי אמרה:
ביו"ט הראשון של חג שחל להיות בשבת ששים ואחד עשרונות כיצד לי"ג פרים ל"ט לשני אלים ד' לי"ד כבשים י"ד וב' לב' תמידין וב' לב' כבשים [של מוסף שבת] הרי ס"א:
ואין נבללין מזה על זה היינו זה עם זה דהללו בלילתן רכה והללו בלילתן עבה:
אלא היינו טעמא דעד ס' יכולין לבלול בלוג אחד טפי לא:
אמרו לו בס' נבללין בס"א אין נבללין בתמיהא:
קורטוב שמיני שבשמינית הלוג (לפני ב'):
[ר' זירא] אמר כל הראוי לבילה שיכול לבלול בלוג אע"ג שלא בלל אין בילה מתעכב בו וכשר וכל שאינו ראוי לבילה כגון ס"א או יותר בילה מעכבת בו שהרי אינו ראוי ליבלול ופסול:
ושיערו חכמים את דמה שלא היה בו פחות מרביעית דליטמא משום נבלות הואיל ולכשיקדש לא יהא פחות מכזית ואגב דאיירי בשיעורין נקט האי:
עדיראות עדרים של בהמות:
והיו עולי רגלים וכהנים אוכלי תרומה:

דף קד.

[וההוא גברא כו']. כלומר לא ידע למיהדר שטרוד מפני מחשבת מזונות:
ר' יהודה מוריינא דבי נשיאה הוה שהוא היה מורה איסור והיתר לפני ר' ודקאמר שיערו חכמים את דמיה ר' יהודה מוריינא הוה וכשמעתיה אורי לפני ר' דתניא ר' יהודה אומר וכו'. ור' יוסי בר יהודה מפרש (בריית') [מלתא] דאבוה:
אין מתנדבין יין לוג שנים ולא חמשה. שלא מצינו נסכים של ב' לוגין ולא של ה':
אבל מתנדב ג'. שכך ראוי לכבש:
וד'. שכך צריך לאיל שיש בו ב' עשרונים:
וששה. שכך ראוי לפר שיש בו שלשה עשרונים:

ומששה ולמעלה. שכן ראוין ליחלק. כיצד אם נדר ז' ראוין לשני נסכים לכבש ואיל. ואם נדר ח' ראוי לשני אילים. ואם ט' ראוי לפר וכבש. ואם י' ראוי לפר ואיל. ואם י"א ראוי לשני אילים וכבש וכן עד מאה כולן ראויין ליחלק:

יש קבע לנסכים. כלומר שאם נדר כשיעור שראוי לנסכים קדש ואם נדר יותר לא קדש: אי אין קבע. כלומר יביא כמה שירצה ויקח מהן כמו שראוי לנסכים והמותר יהיה נדבה וכולן קדש. והיינו כדמפרש היכי דמי כגון וכו':

ואי אמרת יש קבע עד דממלי להו. כלומר הואיל והביא חמשה עד שיביא עוד לוג ששית לא קרבי דהשתא חזו או לשני כבשים או לפר מאי:

ת"ש דתנן בשקלים י"ג שופרות היו במקדש וכתוב עליהן תקלין חדתין וכו' עד וששה לנדבה ואמרי' הני ששה דנדבה כנגד מי כנגד מותר מעות חטאות ומותר אשם נזיר ומותר אשם מצורע וכולהו שית דמפרש שמואל בפירקין דלקמן הרי עלי עשרון. ואשם גזילות ואשם מעילות לא נקט דמשום דלית להו נסכים. והנך אית להו. ומה היו עושין מהן היו לוקחין מהן עולות לקיץ המזבח והבשר לשם והעורות לכהנים. ואם איתא דאין קבע לנסכים ומשיך מאי דחזי לנסכים ואידך לנדבה אזל ליתקן ליה שופר:

לא דמי דהנך שיתא לא שכיחי דחטאת אין אדם חוטא בכל יום ולא נזיר בכל יום ולא מצורע בכל יום. והנך מותרות לנדבת ציבור אזלא לקיץ המזבח דלא חזו למידי אחרינא. אבל הני מותרות דנסכים שכיחי כדאמר רבא לקמן מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום והואיל דשכיחי ושכיחי מותרות כגון דאייתי חמשה ופש ליה חד ואי הוו תלת דאייתי כל חד חמשה ופש לכל חד וחד חזו הני תלת לוגין לאיצטרופי לנסכי כבש וקרבי בכל יום הלכך לא תקינו ליה שופר דהא מצו הנך מותרת למקרב לאלתר:

אזרח. דכתיב בסוף פרשת נסכים דכתיב כל האזרח יעשה ככה בא ללמד שמתנדב מי שירצה נסכים יין בלא זבח וכמה ג' לוגין. שלא יפחות מן השיעור המועט בנסכים דהיינו כבש דלית ליה אלא חד עשרון וג' לוגין. מאי יוסיף אילימא ד' או ו' הא לא הוי תוספת נסכים דהני שיעור גמור הוו אלא לאו מדקאמר יוסיף שמע מיניה דאחמשה קאי ומשום דאין קבע לנסכים שמע מינה:

אף חמשה דלא חזו כלל אלמא דלא אמרינן אין קבע לנסכים:

מיהא לא איריא הא כדאיתא והא כדאיתא. כלומר דשנים ודאי לא חזו כלל אבל חמשה חזו כדאמרן אין קבע לנסכים:

אם תמצא לומר יש קבע לנסכים עד עשרה פשיטא לי. דמתנדבין דהא ראוין ליחלק כדמפרש במתני':

אחד עשר מיבעי לי מאי גברא לב' פרים קא מיכוין לי"ב לוגין ועד דמלי להו לא קרבי או דלמא וכו' תרי מחד מינא. כגון ב' אילים וחד מחד מינא כגון כבש אמרי' דדעתיה אהכי או דלמא לחד מינא לב' פרים ותו לא וצריך למלינהו:

דף קד:

מתנדבין יין. נסך בפני עצמו ואין מתנדבין שמן בפני עצמו:
ובא נדבה. כדאמרי' אזרח מלמד שמתנדב נסכים:
שכן קרב עם חובתו בפני (או אינו) [דאינו] מערבו אלא מניחו בפני עצמו בספלים הנקובים הלכך מתנדבין יין בפני עצמו:
אין שנים מתנדבין עשרון אחד. משום דכתיב כי תקריב קרבן מנחה תקריב אחד ולא שנים:
מדברי שניהם נלמד [מתנדב אדם] מנחת נסכים. מנחה בפני עצמה בלא זבח וקרב עמה נסכים דהא בהא לא פליגי אלא בשמן בפני עצמו. אבל עם המנחה מודי ר' עקיבא:
מהו דתימא מנחת נדבה גלי רחמנא. בחמש מנחות דהני ה' מנחות לחודייהו מייתי נדבה טפי לא:
הני מילי בסתמא. כי נדר מנחה בסתם ודאי אינו מביא אלא אחת מחמש אבל אי פירש מנחת נסכים יביא מנחת נסכים:
חמשה מיני טיגון. סולת מחבת מרחשת חלות ורקיקין וכל דבר שעשוי בשמן וסולת קרי טיגון:
סליק פירקא
פירשתי בשעת נדר כמה עשרונים הייתי רוצה להביא ואיני יודע מה פירשתי יביא ס' עשרונים שיחיד מתנדב מנחה גדולה של ס' עשרון ובכלל הגדולה יש אותה שנדר:
ולא כר' דאמר לקמן קטן והביא גדול לא יצא דלא סבירא ליה דיש בכלל הגדול קטן:
דאי ר' האמר במתניתין יביא (קטן) מנחה של עשרונים מאחד ועד ששים דכיון דאינו יודע מה פירש שמא אמר מנחה של עשרון אחד ויביא אחת בכלי אחד ושמא מנחה של שני עשרונים או של ג' או של ד' ואיכא לספוקיה עד ששים מנחות וצריך ששים כלים. אחד של ס' ואחד של נ"ט ואחד של נ"ח עד אחד של אחד בא':
פירשתי עשרונים ואיני יודע כמה אבל ברי לי שלא קבעתים בכלי שלא אמרתי כך וכך בכלי אחד שלא הזכיר כלי וליכא למימר קטן והביא גדול הכא. ואינו צריך להביא אלא ס' עשרון בס' כלים ותו לא ממה נפשך דאם אמ' ס' הרי הביא ס' וכן מס' ועד א' הביא מה שפירש:

דף קה.

מאי מיוחדת הואיל ופתח [בה] הכתוב תחילה:
פשיטא דמנחת הסולת קאמר מתני' דקתני יביא מנחת הסלת והיינו הא שפתח בה הכתוב תחילה ומאי קאמר לברייתא [דהיינו אותה] (דאמר) שפתח בה הכתוב תחילה ולא כלום קמ"ל. דהיינו היא:
אלא לסימן בעלמא קמ"ל לגירסא דמי שאמר מנחה סתם לרבי יהודה יביא אותה שפתח בה הכתוב והינו מנחת הסלת:
פירשתי שם מנחה ואיני יודע איזו פירשתי יביא חמשתן:
דאי רבי שמעון כיון דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין יביא האי מחצה חלות ומחצה רקיקין לאו מחצה דוקא קאמר אלא מקצת חלות ומקצת רקיקין:
אי נמי סבר לה כר' יהודה דאמר כל המנחות באות עשר עשר והני חלות נמי עשר ורקיקין עשר. אמאי יביא חמשתן ותו לא הא איכא לספוקא בארבע עשרה מנחות כיצד דדילמא ט' חלות וא' רקיק אמר או ח' חלות וב' רקיקין או ז' חלות וג' רקיקין או ו' חלות וד' רקיקין או ה' חלות וה' רקיקין או ד' חלות וו' רקיקין או ג' חלות וז' רקיקין או ב' חלות וח' רקיקין או חלה אחת וט' רקיקין הרי תשע והיינו גרועי ואוספי עד לחלה א' וט' רקיקין ואיכא לספוקי לכולהו אמר רקיקין או כולהו אמר חלות או סלת אמר או מחבת אמר או מרחשת אמר הרי י"ד. וכ"ש אי סבר לה כר' מאיר דאמר כל המנחות באות י"ב איכא לספוקי בשש עשרה. מוסיף שנים על הני דאמרן דאיכא גרועי ואוספי עד לחלה אחת וי"א רקיקין:
אבייי אמר אפי' תימא ר' שמעון ואינו צריך אלא חמשתן דשמעינן ליה לר' שמעון דאמר מייתי ומתני. הכא נמי מייתי ומתני שהרי הביא עשר חלות ועשר רקיקין ומתני דאי אמר תשע חלות וחד רקיק ליהוו הני עשר לחובתי ואידך עשר ליהוו נדבה ואי אמר ח' חלות וחד רקיק ואפילו עד חלה אחת וט' רקיקין יכול למימר הני עשר לחובתי ואידך י' לנדבה ואי אמר כולהו חלות או כולהו רקיקין הרי הביא. וכן נמי אי סבירא ליה כר' מאיר לייתי מכולהו י"ב וליתני ולימא אי מחצה רקיקין אמרתי יהו י"א חלות וחד רקיק לחובה והשאר יהא לנדבה הרי י"א מנחות ושמא חלות לחודייהו נדר או שמא רקיקין לחוד נדר או מחבת או מרחשת או מנחת סלת והכי מצי מתני ואזיל וממה נפשך לא יהא צריך אלא חמש מנחות:
ומנא תימרא דר' שמעון אית ליה מתני דתניא ר' שמעון אומר למחרת מביא אשמו ולוגו עמו וכו'. התם קאי בנזירות דתנן מי שהיה נזיר טמא בספק ומצורע מוחלט בספק

לאחר ס' יום אוכל בקדשים ולאחר ק"כ יום מותר לשתות ביין וליטמא למתים ומגלח ד' תגלחיות שהנזיר טמא מגלח ב' ומצורע מוחלט ב' ומונה ל' יום לנזירות טהרה של (יום) סתם נזירות ומגלח לסוף ל' כדכתיב וגלח הנזיר פתח אוהל מועד וגו' וכשרוצה להביא קרבנו לסוף אותן ל' יום אומרין לו שמא נזיר טמא הייתה ואותו גילוח שגלחת עולה לך בשביל תגלחת נזירות טומאה שהיית חייב לגלח בסוף ז' יום דכתיב וכי ימות מת עליו בפתע פתאום וטמא ראש נזרו וגילח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו ועדיין צריך אתה למנות ל' יום לנזירות טהרתך ומונה ל' יום ומגלח לסוף ל' יום וכשרוצה להביא קרבן לנזירותו אומרין שמא מצורע מוחלט הייתה ואותן ב' גילוחין שגילחת לצרעתך עלו לך ולא לנזירותך שאילו הייתה מצורע מוחלט ודאי ונזיר טמא ודאי מ"מ היה דינך למנות קודם לצרעתך ולגלח ב' תגלחיות ואח"כ לנזירותך אף עכשיו כן. דגילוח ראשון הוי ההוא דחייב לגלח לכשנתרפא מצרעתו דכתיב וכבס המטהר את בגדיו וגלח את כל שערו. וגילוח שני שחייב לגלח לאחר ז' יום לטהרתו כדכתיב וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים וכתיב והיה ביום השביעי יגלח את כל בשרו. ועכשיו רשאי לוכל בקדשים לאחר ס' יום דהשתא ודאי טהור הוא שהרי נטהר מצרעתו ואיכא למימר נטהר נמי מספק טומאת נזירותו. וכיון דאמרינן ליה לצרעתך עלו ולא לנזירותך צריך למנות עוד ל' יום לנזירותו ומגלח לסוף ל' כדין נזיר טהור וכשרוצה להביא קרבנו אומרין לו שמא נזיר טמא הייתה ואותו גילוח שגילחת עולה לגילוח טומאה למה שהייתה חייב לגלח לסוף ז' ועדיין צריך אתה למנות ל' יום לנזירות טהרתך מיום גילוח טומאתך כדכתיב והימים הראשונים יפלו ולגלח לסוף ל' יום כדין נזיר טהור והיינו ק"כ יום ומכן ואילך מותר לשתות ביין ולטמא למתים שהרי כבר עשה ד' תגלחיות דמוחלט ודנזיר טמא כדפרשינן להו וקאמר ר' שמעון למחרת דסוף ס' יום דמנה ס' וגילח ב' תגלחיות דחשבינן לצרעתו למחר מביא אשמו ולוגו וכו'. ולהכי קאמר למחרת דקרבן מצורע אין מביאין אותו באותו יום שמטהר בו וגילח בו עד למחרת דכתיב וביום השמיני יקח שני כבשים וגו' ולהכי קאמר למחרת מביא אשמו דספק מוחלט הוה ומתני ואומר אם מצורע הוא כו':

דף קה:

ה"ג ואותו אשם טעון שחיטה בצפון ומתן בהונות וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק ונאכל לזכרי כהונה ליום ולילה כלומר ואותו אשם טעון שחיטה בצפון כדין [אשם] דאשם מצורע גמור דשחיטתו בצפון דאפי' יהא שלמים שלמים לא נאסר (שחיטתן) [אם נשחטו] בצפון ומתן בהונות כחומר דאשם וסמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק כחומר

דשלמים דרמינן עליה חומרא דתרוייהו. וה"ה הכי נמי מתני לקרבן נזירותו כשמביאו לסוף ק"כ יום אלמא דרבי שמעון אית ליה מתני:

האי פירוש דספר' הכי גרסינן אף על גב דקא מפרק מר בשחיטת קדשים אימור דאמר ר' שמעון מייתי ומתני לכתחילה לתקוני גברא אבל בעלמא כו'. דהכי תנן בשחיטת קדשים היינו במסכת זבחים בפרק כל הזבחים אשם שנתערב בשלמים ר' שמעון אומר שניהן ישחטו בצפון ויאכלו כחמור שבהן ליום ולילה. אמרו לו אין מביאין קדשים לבית הפסול ואמרינן בגמרא אפי' תימא ר' שמעון כי אמר שמעון דאיעבד אבל לכתחלה אסור לערבן לפי שאין מביאין קדשים לבית הפסול דהא שנתערבו תנן וקתני בתר הכי איתיביה ר' שמעון אמר למחרת מביא וכו' דמשמע דאפי' לכתחילה קאמר וקא מפרק ליה שאני התם אמאי מביא לכתחלה ומתני דתקוני גברא הוא שמכשיר האי מצורע להאכילו בקדשים דאי אפשר דלא לייתי קרבן להכי מתני אבל בעלמא דלית ביה משום תקוני גברא כגון שלמי' שנתערבו בזבח אחר לא מצי (מתני) [לערב ולהתנות] לכתחלה: משום דקא ממעט באכילת שלמים. דשלמים נאכלין לב' ימים ולילה א' אחר כי נתערבו ויאכלו כחמור שבהן הנותר למחר ישרפנו ועדיין יש להן זמן לאכילתו ומביא קדשים לבית הפסול אבל מנחות שלא ידע מה פירש אפי' לכתחלה מצי מתני דהכא ליכא למימר דממעט באכילתן דכולהו מנחות אין נאכלות אלא ליום ולילה והלכך גבי מנחות כדפרשינן לעיל:

לר' שמעון דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקים יביא וקא מתני ט' חלות ורקיק אחד לחובתי ונמצא דקא מייתי עשרון אחד מב' עשרונין דבעינן דקא מייתי עשרון א' לחלות ועביד מיניה חלה אחת וט' רקיקין. והשתא כי מתני הכי נמצא דמצטרף מעשרון דחלות ומעשרון דרקיקין חד עשרון לחובתו. ולוג א' מב' לוגין דהא בעשרון דחלות איכא חד לוג ובעשרון דרקיקין חד לוג וכי מתני הכי הוי בעי חד לוג בין החלות ורקיקין לחובתו. והאי פירוש שכתוב בספרים הכי הוא דהוה בעי חד עשרון וחד לוג דמאן דנדר מנחה סתם ובעי להביא מחצה חלות ומחצה רקיקין דחדא מנחה הוא חייב לאתויי עשרון אחד ולעביד מההוא עשרון חלות ורקיקים והכי נמי חד לוג בין החלות ורקיקין דחד עשרון נינהו והשתא מייתי ב' עשרונין וב' לוגין וקא מצרף לחובתו מעשרון ולוג דחלות ומעשרון ולוג דרקיקים דבין תרוייהו הוי חד עשרון לחובתו:

א"ל ודאי מצי עביד הכי לצרף חובתו מב' עשרונים דשמעינן ליה לר' שמעון בברייתא דאמר אם הביא עשרון א' מב' עשרונים כגון דאם נדר עשרון א' ולוג א' והקדיש ב'

עשרונים בב' כלים והפריש מהן חצי עשרון מכלי זה וחצי עשרון מכלי האחר דמהני ב' עשרונים הפריש חד עשרון לחובתו והכי נמי עביד מב' לוגין יצא:
ומיקמיץ היכי קמיץ דכי קא מייתי עשרון לחלות ועשרון לרקיקין הא איכא למימר דמחצה חלות ומחצה רקיקי אמר דהיינו חד עשרון ולא בעי אלא חד קומץ מתרויהו:
לעולם דקמיץ ב' קמצין חד מחלות וחד מרקיקין ומתני ואמר הכי אי חלות לחוד ורקיקין לחוד אמרי וכו' אי מחצה חלות ומחצה רקיקין אמרי ההוא קומץ דקמיצנן מחלות לחודייהו ליהוו כאילו קמצתי חד קומץ מחלות ורקיקין בהדדי דהך תנאי מהני (להני) דמי כאלו קמץ חד קומץ לחוד מתרויהו:
[א] [ופרכינן] והך תנאי מאי אהני ליה הא בעי למקמץ חד קומץ בין חלות ורקיקין והשתא קמיץ מחלות על רקיקין ומרקיקין אחלות דהא קמיץ ב' קמצין:

דף קו.

א"ל ודאי מצי למקמץ מחלות לחודיהו ארקיקין דשמעי' ליה לר' שמעון בברייתא דאמר ודאי היכא דנדר מחצה חלות ומחצה רקיקין ומייתי להו בחד מנא וכי קמץ ועלה בידו מאחד על שניהן יצא אלמא דיכול לקמוץ מחלות ארקיקין ומרקיקין אחלות:
והא איכא מותר שמן דאמרי' בפירקא דלעיל דכשמביא חלות ורקיקין נותן חצי לוג לחלות וחצי לוג לרקיקין וחלות טעונין בלילה ורקיקין אין טעונין אלא משיחה דכדאמרי' מושחן כמין כי יווני ומותר השמן שנשתייר מחצי לוג של רקיקין אותו מותר מחזירו לחלות והשתא כי מספקא ליה אי כולן רקיקין אמר אי מחצה חלות ומחצה רקיקין אמר היכי עביד מאותו מותר שמן דבעי להחזיר לחלות לאחר משיחת רקיקין דאי מחצה חלות ומחצה רקיקין אמר צריך להחזיר המותר לחלות. אי כולהו רקיקין אמר מותר השמן נאכל לכהנים דלאחר שמושחן השירים נאכל לכהנים. והשתא אי אכלי כהנים לשירים שמא מחצה חלות ומחצה רקיקין אמר וצריך להחזירו לחלות ולא למיכליה כהנים:
א"ל (קי"ל) [ס"ל] כר"ש בן יהודה. דאמר דהיכא דאמר מחצה חלות ומחצה רקיקין אין מחזיר המותר לחלות אלא נאכל לכהנים הילכך ממה נפשך נאכל לכהנים:
והא איכא לספוקא במנחת נסכים דאיכא למימר במנחת נסכים נדר ולייתי מנחת נסכים ואמאי לא קא חשיב נמי הא וליתני ו' מיני מנחות ואמאי קא אמר חמשתן ותו לא:
דאמר רבא מתנדב אדם. דיכול להביא מנחת נסכים לחודיה בלא זבח והואיל דמצי למיתי איכא למיחש דהא נדר:

א"ל להא ודאי ליכא לספוקי כי קא מספקא ליה דידע דמידי דבאה יחיד ולא באה צבור נדר דהיינו אחד מה' מנחות אבל נסכין דבאין נמי בצבור פשיטא ליה דלא נדר:
ופשיטא ליה נמי דלא נדר מידי דבא בגלל זבח ולא מידי דלא טעון לבונה ולא מידי דבעיא ג' לוגין שמן ולא מידי דלא טעון קמיצה דהיינו מנחת נסכים דכולה כליל ואית בה כל הני:
פירשתי מנחה של עשרונים. דיודע איזו מנחה נדר אבל מספקא ליה כמה עשרונים נדר במנחה:
יביא ס' עשרון בכלי אחד. ויש בכלל המרובה המועט וסבירא ליה לתנא קמא קטן והביא גדול יצא ור' סבירא ליה דלא יצא ואיירי כגון דקבעם בכלי הילכך קאמר יביא מנחה של עשרונים בס' כלים מאחד ועד ס'. בכלי אחד חד עשרון ובאחד שנים ובשלישי ג' וכן עד ס' דהשתא איזה שנדר הא איתיה לחוד בכליו. פירשתי ואיני יודע איזה מהם פירשתי דאינו יודע מאיזה מין של חמש מנחות ואינו יודע כמה עשרונים במנחה יביא מכל מין ס' בכלי אחד שהן עולין ג' מאות:
ר"א מכל מין צריך להביא מאחד ועד ס'. ומין אחד מאחד ועד ס' עולין לאלף ושמנה מאות ושלשים אם תרצה לחשבם קח זה סימן בידך מכל חשבון שתרצה לחלקו כך. כגון אלו מאחד ועד ששים אמור ס' פעמים ס' ואל תחשוב אלא המחצית ל' פעמים ס' וכן חשוב מא' עד עשרה א' וב' הרי ג' הוסיף ג' הרי ו' הוסיף ד' הרי יו"ד הוסיף ה' הרי ט"ו. וכן עד עשרה יעלה החשבון נ"ה הרי הותירו ה' על חשבון העשרה. ועכשיו ראה ל' פעמים ס' הרי י"ח מאות ששים הם ו' פעמים עשרה ולכל עשרה מותירים חמשה הרי שלשים וזהו אלף ושמנה מאות ושלשים:
רבנן סברי מותר להכניס חולין לעזרה. וקא מייתי ס' לחוד בחד מנא ומתני ואמר הכי אם עשר נדרתי יהו העשר לחובתי והשאר יהיו חולין וקומץ קומץ אחד ואותו קומץ הוי לחובתו ואי מכניס כולהו ס' בעזרה לית לן בה. דמותר (לערב) [להכניס חולין] בעזרה ומה דמתערבי חובה בחולין לית לן בה דאי חולין כהנים אכלי להו כקדשים:
ור' סבר אסור להכניס חולין בעזרה. והילכך מתני ואמר הכי אי עשר נדרתי יהו העשר שבכלי אחד לחובתי והשאר יהיו נדבה ואותן עשר הא הוו בכלי אחד בפני עצמו דאם נדר קטן איכא קטן ואי גדול איכא גדול:
רבנן סברי מותר לערב חובה בנדבה. והכי מתני אי עשר נדרתי יהו עשר שבתוך אלו ס' לחובתי והשאר נדבה. ואי מתערבי כולהו ס' דהשתא אתערב חובה בנדבה לית לן בה דמותר לערב:

ור' סבר דאסור לערב. ומשום הכי יביא מא' ועד ס' בס' כלים שלא יתערב חובה בנדבה:
הא בעינן ב' קמצין. חד לחובתו וחד לנדבתו:
דקמיץ והדר קמיץ ב' פעמים:
והא קא קמיץ מחובה אנדבה כו'. דהא מתערבי אהדדי:
דמטא ידא דכהן השתא. כלומר הקומץ שיקמוץ תחלה יהא חובה והאחד נדבה:
דילמא כולה מנחה של ס' עשרון חובה דחיישינן דס' נדר וחסרו להו שירים דכיון דקא קמיץ לשום חובה ברישא הך דקא קמיץ לבסוף לשם נדבה לא צריך דדילמא כולה חובה היא וחסרו להו שירים בין קמיצת חובה להקטרת חובה דקודם שהקטיר לשום חובה הקטיר קודם של נדבה ואשתכח דקא חסרו שירים שהרי חסרו אותו קומץ דמקטיר לשום נדבה והלכך היאך מצי הדר מקטיר לקומץ דחובה דאמר מר וכו':
ליקטר דחובה ברישא ההוא קומץ דנדבה היכי מקטיר ליה[75] דילמא כולה חובה היא. וכל שממנו לאישים השאר הרי הוא בבל תקטירו. והשתא ליכא למימר שירים שחסרו בין קמיצה להקטרה כיון דקמץ לשום חובה הקטיר מיד לשום חובה קודם דקמץ לשם נדבה ולא חסרו בין קמיצה להקטרה. וקא ס"ד דאפי' קמץ אותו קומץ דנדבה מקמי דלקטר קומץ דחובה ליכא למימר דחסרו להו שירים. דהואיל דאמרי' דאותו חובה מקטיר ברישא כיון דאכתי קומץ לנדבה קאי בעיניה בשעת הקטרת קומץ דחובה אע"ג דמקמץ לא חשבינן כמאן דחסרי שירים:
א"ל לעולם מקטר דחובה ברישא והכי אפשר ליה בתקנה כגון דמסיק אותו קומץ דנדבה לשום עצים ולא לשום קומץ דהשתא אי אמרת דשירים נינהו לא עבר בבל תקטירו כדר' אליעזר כו':

דף קו:

רבנן אית להו דר' אליעזר דאפשר לאסוקי לשום עצים ור' לית ליה דר' אליעזר ולהכי אמר דליתי מא' ועד ס' דקסבר ר' דהא דלא מייתי ס' לחודיהו בחד מנא לאו משום דלא יהא מותר לערב אלא משום דלא מצי מסיק השירים לשום עצים. ורבנן סברי דמסיק ומתני הכי אי כולה חובה הוי הך קומץ שני דנדבה ליהוי כעצים דעלמא ואי לא ליהוי לשום נדבה:
אמר אי ס"ד כו'. א"כ דסבירא ליה לר' דמותר לערב אמאי קא מחייב לאייתויי מא' ועד ס' בבציר מהכי סגיא דאפשר דמייתי שיתין עשרונים בחד מנא וחד עשרון בחד מנא זוטא

[75] שייך לע"ב

ומגע להו כופף הכלי הגדול שבו ס' והכלי הקטן שבו האחד כדי שיהיו נוגעין סולתן במעט וקמיץ מן הגדול חד קומץ ומן הקטן חד קומץ ומתני ואמר הכי אי ס' נדרתי יהו אלו ס' לחובתי ואידך קומץ דקטן ושיריו יהיו לנדבה ואי עשר לחוד נדרתי יהו עשר מן ס' לחובתי והשאר יהו לנדבה והקומץ של כלי קטן שהוא נדבה יהא פוטר נמי על השאר דנדבה דיש בכלי גדול דהא נגעי פורתא אהדדי ולהא ליכא למיחש דכולה חובה וחסרו להו שירים דהא קומץ אחרינא מאידך כלי קטן הוא דלא קא איערוב סולתן ממש אהדדי. והכי אפשר למעבד אלא ש"מ מדלא אמר הכי דבמותר לערב חובה בנדבה קמפלגי דר' סבר אסור לערב הילכך לא מצי עביד הכי דהא י' דחובה נינהו בשארא דהוו להו נדבה בכלי אחד ולאו בדר' אליעזר קא מפלגי:

רבנן אמרי דמייתין שיתין בחד מנא כרבנן דאמרי לס' עשרונים ס' לוגין וכל חד וחד עשרון לוגא דהנך ס' לוגין קא שקיל וכתנאי העשרונים יהא תנאי הלוגין:

[ורבי] סבר כולהו ס' אין להו אלא חד לוג. ולהכי לא מצי מייתי ס' בחד מנא דלא ידעינן אי חדא מנחה היא כל הני ס' דאמרי' ס' נדר וסגי בחד לוג ושמא שתי מנחות נינהו דהיא הוו חובה והשאר הוו נדבה וצריכי ב' לוגין חד למנחת חובה וחד למנחת נדבה הילכך אי אפשר בתקנה אלא א"כ מייתי ס' לחודייהו ויהיב בהו לוג וכן מא' ועד ס' דמכל חד וחד איכא למימר מנחה באפי נפשה הוא וחדא מנחה יש לה חד לוג בין גדולה בין קטנה:

רב אשי לא מהדר לתרוצי אי מותר קא מיפלגי ולא איירי כלל בכל הני דאמרן אלא פסיק ואמר דבהא פליגי. רבנן סברי קטן והביא גדול יצא. ואם נדר י' והביא ס' יצא:

הא איפליגו דתנן קטן כו':

דאידי ואידי קומץ הוא. בין שהביא מנחה קטנה בין מנחה גדולה אין מעלה ממנה לגבוה אלא חד קומץ להכי קאמרי רבנן דיצא:

אבל התם בהמה דקא נפישי אימורין. דכי נתנדב עגל והביא פר דאימורין דפר נפישי מדעגל דהוי לגבוה טפי ממה דנדר אימא מודן ליה לר' דלא יצא צריכא:

ה' קמצין הן. דבה' ענינין הוו חשיבי קמצין:

האומר הרי עלי לבונה סתם מתוך ביתו קומץ:

טעונין ב' קמצין. ליתן בכל א' קומץ לבונה:

לא יפחות ממעה כסף. נחשת שיהא שוה מעה כסף ולהכי זוטר דמי נחשת מכולהו משום דנחשת שוה מעה כסף נפיש שיעוריה מכולהו:

ואיני יודע מה פירשתי. אי זה מין או כמה מכל מין ומין:

יביא מכל מין עד שיאמר לא לכך נתכונתי. כלומר דיביא מן הזהב עד שיאמר מעולם לא הייתי עשיר כל כך שיוכל לידור כל כך מזהב וכן יביא מכסף וכן מנחשת עד שיאמר לא לכך נתכוונתי:

קרבן. אדם כי יקריב מכם קרבן:

שמתנדב עצים. דאיקרו נמי קרבן וקסבר תנא קמא דאותן גזירין קריבין להכשר הקרבנות על המערכה. ור' לא אמר ב' גזירין וקאמר דנקטרין בפני עצמן ולא להכשיר האברים שעל המערכה ולא קא יהיב בהו שיעורא כמה לייתי אבל מלא קומצו יקטיר וטעונה הגשה ומלח כשאר קרבנות. ושירי אותן עצים לכהנים:

להרמה. היינו קומץ:

יש לישנא אחרת בקצת ספרים:

ת"ר הרי עלי למזבח כו'. שסתם הקדש למזבח:

לבונה. כלומר אם אמר סתם הרי עלי מידי דקרב למזבח יביא לבונה שסתמא למזבח דמי שנתנדב ומקדיש סתם דבר הקרב למזבח יביא לבונה דזהו דבר שכולו קרב למזבח ואין ממנו לכהנים:

פירשתי. יודע אני שפירשתי להביא דבר שקרב כולו למזבח שאין בו שירים לכהנים דאין ממנו נאכל לכהנים אבל איני יודע מאיזה דבר יביא מכל דבר שקרב כולו למזבח. דאין כהנים אוכלין ממנו כגון עולה ולבונה ומנחת נסכים דכולו למזבח. ומכל הני אין כהנים אוכלים הימנו. והאי כולו דהכא לא דמי להאי כולו דלעיל דהאי כולו דלעיל לא איירי אלא בלבונה לחודה והאי כולו דהכא היינו לבונה ועולה ונסכים:

ומותבינן אמילתא קמא דקתני שאין לך דבר שקרב כולו למזבח אלא לבונה ותו ליכא מידי דקרב למזבח כולו:

והא איכא עולה. אית מינה עורה לכהנים:

דף קז.

[76] לשיתים אזלי. ובעינן מידי דליהוי קרב על המזבח ממש. והא דאמרן בפירקין דלעיל מביא יין ומזלפו על גבי המזבח שמואל אמרה:

מנחת נסכים. דאותה מנחה כולה כליל:

כיון דאיכא שאר מנחות דאכלי כהנים מינייהו השירים:

[76] ע"כ שייך לדף קו ע"ב

הלכך לא פסיקא ליה. לא פסיק ואמר מנחת נסכים דלא אמר שום מידי דאיכא באותה מין שנאכל לכהנים ולהכי ליכא לספוקא במנחת נסכים:
ודלמא פריטי מטבע קטנה של זהב. פריטי כעין טריסות:
צינורא פלך של נחשת שראשו כפוף ועשוי לשוות בו זהב:
מוחטין. מקנה הדשן של פתילה כשהוא עמום:
ומקנחין בו נרות כשהשמן והפתילה כולה כלה:
מכולי עורב. לוח של ברזל שהוא אמה על אמה ומלא כולו מסמרין ומשימין אותו בראש גג המקדש והגג משופע למעלה כעין כובע ושם בראשו היה עושה כליא עורב שמכלה העורב שלא ינוח שם שלא יטנף הגג:
שמן סתם לא יפחות מן הלוג. ודלא כר' עקיבא בפירקין דלעיל:
פירשתי ואיני יודע מה פירשתי או יין או שמן ואיני יודע נמי כמה לוגין:
כיום מרובה. מכל אחד ואחד משמן ומיין. מפרש בגמ' האי כיום מרובה:
הרי עולה סתם יביא כבש. דזהו פחות שבכל הקרבנות. ומפרש בגמרא דלא פליגי:
יביא פר ועגל דאיכא למימר עגל נדר ואיכא למימר פר נדר ומוקמינן לה כר':
מן הבהמה. דיודע אני שפרשתי אחד מקרבנות בהמה. וגדיא. טליא. דאיכא לספוקי אי זכר אי נקבה נדר מבהמה:
אזרח. יעשה ככה דכתיב בסוף פרשת נסכים אחר דפירש כולהו נסכים:
מלמד שמתנדבין יין לחוד. ולהכי ילפינן מיניה יין ולא שמן דבההיא פרשת נסכים משתעי בנסכים דיין לחוד בלא שום מנחה. אבל בשמן לחוד בלא מנחה לא משתעי כלל:
שמן סתם דון מינה דמנחה מה מנחה שמתנדבין אותה בפני עצמה בלא זבח אף שמן נמי מתנדב בפני עצמו בלא שום מנחה:
מה מנחה בלוג. דמנחה סגי לה בחד לוג שמן. שמן הבא בפ"ע נמי סגי בלוג:
בנסכים דשמן דומיא בנסכים דיין:
אלא ר' דאמר ג' לוגין מאזרח גמר לה מיין דקא מייתינן ליה מאזרח מהתם גמר ר' דכי היכי דמתנדבין יין הכי נמי שמן וכי היכי דיין ג' לוגין אף שמן ג' לוגין:
ומי מצית אמרת דמאזרח גמר והתניא כי יקריב מכם קרבן ומהכא גמיר:
אי תניא דמקרבן גמר. תניא:
כיום טוב הראשון של חג שחל בשבת. דהוו י"ג פרים וי"ד כבשים וב' אלים (ושעיר) וב' תמידין וב' מוספין של שבת. וכשיעור נסכים של כל אלו יביא:

דף קז:

הרי עלי שור סתם יביא פר שהוא שוה בין פר ונסכיו מנה:
בחמש. סלעים:
שור במנה. אם פירש להביא שור שוה מנה יביא שור שהוא עצמו יהא שוה מנה כמו שאמר וכן כולהו במפרש קאמר:
שור במנה. היכא דנדר להביא שור במנה והביא שנים במנה לא יצא. והוא הדין נמי לכל הני אם הביא שני עגלים לא יצא. וקא ס"ד דהיכא דאמר שור סתם דאמרי' דחייב להביא הוא ונסכיו במנה אם הביא שנים במנה יצא אבל לכתחילה לא ליעביד:
מר כי אתריה. באתריה דמר גרע כבש מתור או בן יונה. באתריה דמר גרע תור או בן יונה מכבש:
אלא כבש שקרב בסלע. ומנא תימרא דכבש קרב בסלע מדאמר במסכת כריתות אשם בכסף שקלים ואשם היינו איל וכתי' באשם והביא איל תמים מן הצאן בערכך כסף שקלים בשקל הקדש לאשם. ומדאיל דהוי בן שני שנים בשתי סלעים מכלל דכבש דבן שנה הוי בסלע:
ויש לישנא אחרינא בשאר ספרי'. יביא כבש שסתם הקדש בסלע למזבח כבש. היכא דמקדיש עולה סתם למזבח חייב להביא כבש. פירשתי דבר שאוכל לקנות בסלע כבש [בסלע] וסולת בסלע ולבונה בסלע:
אמאי חייב להביא פר ועגל:
רישא וסיפא ר' מיצעיתא רבנן. קטן והביא גדול יצא היינו מיצעיתא. ואיכא הפסק בין מילתיה דר' במילתא אחריתא. דהואיל דרישא ר' היא ליתנייא לסיפא בהדי רישא או לרישא בהדי סיפא ואמאי הוי הפסק בין מילתיה דר' לאידך מילתיה דר' דההוא מילתיה דרבנן מפסיק בינתייהו. ה"ג רישא וסיפא ר' מיצעיתא רבנן וה"ק דבר זה מחלוקת ר' ורבנן. כלו' לא הוי הפסק בין תרי מילי דר' (דברישא) [דבמיצעיתא] קאמר הכי דבר זה. דפר ועגל מחלוקת ר' ורבנן דלר' יביא פר ועגל ולרבנן סגי בפר:
הני ששה שופרות כנגד מי. אמר חזקיה כנגד ששה בתי אבות של משמר שכל אחד עובד יומו בשבוע ולהכי לא אמר ז' בתי אבות דשבת לא חשיב. דשבת היה עובד המשמר כולו. ותיקנו להם חכמי' לכל בית אב שופרות שכל מותר מעות שיהיו ביומו שיהו מקריבן העובד ביומו בין רב בין מעט והעורות יהו שלו ואין לבית אב אחר חלק בהן כדי שיהא שלום ביניהן ולא אתי לאינצויי:

ור' יוחנן אמר להכי הוו ששה שופרות מתוך שהנדבה מרובה פעמים שמרבים להביא עולות נדבות ופעמים שיש שם מותרות הרבה. ותיקנו שופרות מרובות עד ששה שאלמלא היו כל המעות בשופר אחד או בשנים היו מתעפשין אם היו הרבה ביחד:
וזעירי אמר כנגד מי שמתנדב להביא פר או עגל או של איל או של כבש או של גדי או של שעיר. ומשום הכי צריך כל אחד שופרו כר' דאמר קטן והביא גדול לא יצא שאם היו כולן בשופר אחד מי שנדר עגל שמא היו לוקחין לו ממעות פר:
ובר פדא אמר כנגד פרים ואלים והכבשים והשעירים והמותר והמעה. שאם הפריש מעות לפרים או לאילים או לכבשים או לשעירים והותירו. והמותר שאם הפריש חטאת ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה תרעה עד שתסתאב ותמכר זהו מותר. והמעה זהו קולבון. שב' בני אדם שהיו שוקלין שקל היו מוסיפין עליו קולבון מעה כסף משום ששני חצאי שקל מכריעין יותר ממי ששוקל שקל ביחד:
ולאותו קולבון היה לו שופר:

דף קח.

לאינצויי לא חיישינן. ולא הוה צריך לכולהו בתי אבות אלא חד שופר:
דכל חד וחד בית אב יומיה קא עביד. המותרות שיזדמנו לו ביומו נותנן בשופר ובו ביום מקריבן ואינו משיירן עד לערב כדאמרי' חזקה שאין הכהנים מתעצלין עד שיכלו כל המעות שבשופר:
כבר פדא נמי לא אמרי מותרות. לשון תמיהא. דקאמר בר פדא והמותרות כולהו נמי מותרות נינהו דהפרים והאלים במותריהן קא מיירינן והיינו הך:
לשקלים אזלא לקופות ולא לשופר:
לנדבה. לנדבת צבור לקייץ:
ושמואל אמר כנגד מותר חטאת כו' וחשיב נמי המעה היינו ו'. וכן ר' הושעיא חשיב ה' וחשיב נמי המעה:
קינין תנא ליה רישא. דקתני תיקלין חדתין ועתיקין קינין היינו תורין וגוזלי עולה מכלל דהנך ששה לית בהו קינין:
ור' אושעיא באותן י"ג שופרות ותני קינין ברישא. א"ל תרי קינין קתני חד לקינין עצמן. היכא דאייתי מעות ליקח בהן קינין. וחד למותר קינין. היכא דהפריש מעות לקינין וניתותרו:
מאי קאמר כו':

מותר מנחת חוטא נדבה דדומיא דחטאת היא מה חטאת מותרה נדבה אף מנחת חוטא מותרה נדבה דהא איקרייה חטאת כדבעינן למימר בסמוך:
מותר עשירית האיפה של כ"ג ירקב. דהא לא מדמי לה קרא לחטאת:
אלא מותר לחמי תודה. הואיל ויש להן קצבה ירקב אבל שאר מותרי מנחות דאין להן קצבה מותרה קרב דומיא דידיה דמותר עולה קרב עולה ומותר מנחת נסכים לנסכים וכן כולהו דומיא דקרבן עצמו:
מותר שקלים. דהפריש פרוטות או גרוטאות ליקח בהן שקלים אותו מותר שעל השקל הוי חולין:
מאי לאו היא קרויה חטאת מנחת חוטא דמותרה נדבה כחטאת ואינה טעונה לבונה כחטאת ולא עשירית האיפה דכ"ג שהיא טעונה לבונה ואינה קרויה חטאת הלכך מותרה ירקב:
שור זה עולה ונסתאב. שהומם אם רצה וכו':

דף קח:

[77] והא מותבינן היכי מצינן למימר דיביא בדמיו שנים דהא תנינן שור במנה והביא שנים במנה לא יצא:
זה ונסתאב שאני. דהואיל דאמר שור זה עולה ולא אמר עלי לא נתחייב באחריותו:
ועוד שהרי נסתאב דהשתא הוו ביה תרתי לריעותא הלכך יביא בדמיו שנים:
מ"ט קאסר ר' משום דהוה ליה גדול והביא קטן דנתחייב בשנים דהיינו גדול והביא א' היינו קטן ואע"ג דנסתאב לכתחילה לא שרי ר' דלכתחילה אין מביא בדמיהן אחד אע"ג דאמר אלו ונסתאבו דמדקתני ור' אוסר משמע דאוסר לכתחילה והואיל דאע"ג דמסתאב לא שרי ר' להביא קטן ליפלוג נמי ברישא דקתני שור זה עולה ונסתאב יביא בדמיו שנים דהיינו גדול והביא קטן וליתני נמי ור' אוסר הואיל דלא שני ליה בין נסתאב לשלא נסתאב דהא בקטן והביא גדול קא אסר נמי:
ר' אכולה מילתא פליג דודאי פליג נמי אריש והאי דלא קא מיירי ר' ברישא משום דנטר להו כו':
תדע דודאי פליג נמי ברישא בקטן והביא גדול אע"ג דנסתאב דהא תני הכא כבש זה עולה ונסתאב רצה יביא בדמיו איל ור' אוסר דהיינו קטן והביא גדול וקאסר אע"ג דנסתאב ש"מ:

[77] שייך לע"ב

ממינא למינא. אם הביא שור ונסתאב אם יכול להביא בדמיו ממין אחר או כבש או איל:
אבל מביא בדמיו ב' אלים. אלמא דמביא ממנו מין אחר:
ור' אוסר להביא ב' אלים לפי שאין בילה. שלא יכול לבלול זה עם זה דלכתחלה אסור לערב מנחה דחד איל באידך איל אע"ג דזה וזה בלילתן עבה ש"מ דממינא למינא שרי:
אי הכי דמין אחר יכול ליקח בו מאי איריא תרי. דמאי איריא דקאמר דמביא בדמיו ב' אלים אבל חד איל לא דהא בנסתאב לא שני להו בין קטן לגדול דאם נדר גדול והביא קטן סבירא להו דיצא דהא קאמרי נסתאב שאני הלכך היכא דהביא שור גדול ונסתאב אמאי לא מצי לאייתויי בדמיה חד איל דהיינו קטן דהא אמרי נסתאב שאני דלא שנא גדול והביא קטן דיצא:
תרי תנאי ואליבא דרבנן. דהך תנא דאמר לא יביא בדמיו איל אבל מביא בדמיו ב' אלים איהו סבר אליבא דרבנן דאע"ג דנסתאב אם נדר גדול לא יביא קטן הלכך אין יכול להביא איל אבל ב' אלים יביא דהיינו נמי גדול דומיא דשור:
[78] דכיון דהוו להו שנים. ב' אלים לא קאמר מערבה סלת בהדי הדדי דאין יכול לערב מנחה דהאי איל למנחה דאידך איל לכתחלה הלכך לא דומיא דקרבן ראשון הוא דמנחת שור נתערבת היא עצמה אבל בשני אלים לא:
ומותבינן אליבא דר' טעמא דאין בילה. לפיכך אין מביא בדמי השור ב' אלים. אע"ג דגדול והביא גדול הוא:
הא יש בילה. הא אי הוה מצי למיבלל הני מנחות בהדי הדדי שרי לאיתויי ממינא למינא:
והתנן איל זה עולה כו' ור' אוסר:
תרי תנאי ואליבא דר'. כדמפרש בפירוש דאיכא בספרים:
ובטהורים שלא נסתאבו. עגל אם נדר עגל והביא פר דהיינו קטן והביא גדול:
סתמא. הך סתמא דקתני הכא דיצא כרבנן היא. דאמרי קטן והביא גדול יצא דמיעוט בכלל מרובה:
הוקבע. דקבע להביא שור אחר שיהא שוה כשור זה דהואיל דאמר עלי נתחייב באחריותו:
ודלמא עלי להביאו קאמר דממאי דמשום דאמר עלי דהכי קאמר עלי להביא שור שוה כזה דלמא הכי קאמר שור זה עלי להביאו דודאי דעתו להביאו:
אבל אמר שור ודמיו עלי עולה. כלומר שור אחד שיהו דמיו כזה עלי:

[78] עי' שיטה מקובצת ד"ה טעמא דאין בילה

הוקבע להביא שור א' בדמי אותו שור ואין יכול להביא ב' שיהו דמיהן כדמי אותו שור הא':
אחד מכיסיי הקדש ויש לו ב' כיסין לישנא אחרינא האומר אחד מכבשי הקדש ויש לו ב' כבשים. א' משווריי הקדש. והיו לו ב' מכל הני דאמרן:
הגדול שבהן הקדש. דאם יש לו בכיס א' ליטרא זהב ובכיס אחד ליטרא כסף אותו של זהב הוי הקדש. וכן השור הגדול הוי הקדש:
ואם יש לו ג' ואמר א' מהן הקדש הבינוני הוי הקדש כדמפרש בגמרא:
פירשתי להביא א' מן הג' ואיני יודע איזה מהם הקדשתי:
או שאמר לי אבא. א"נ אמר דאמר לי אבא בדייתיקי א' מן ג' שוורים הוי הקדש (דהוא הקדישו) [ואינו יודע לאיזה שור הקדיש]. אמר שמואל ל"ק דהכא נמי גדול שבהן הקדש והכי קתני דחוששין אף לבינוני דאיכא למיחש דהבינוני הקדיש והשתא היכי עביד ממתין לבינוני עד שיומם:
ומיחל. מחלל קדושה דבינוני בגדול ולימא הכי אי הקדשתי להך בינוני יהא מחולל על הגדול והוי הגדול הקדש והשתא הוי בינוני מחולל דממ"נ א' הוי הקדש ותו לא דהא קאמר אחד משווריי או מכיסיי:
לא שנו דחוששין לבינוני:
אבל אמר שור בשווריי ודאי הגדול הקדש דתורא בתוראי קאמר. כלומר המובחר שבשווריי דהיינו גדול:
בית בביתי מראהו עלייה. כלומר מראה לו דירה קטנה כל שהו כעין עלייה ואמר לו זו מכרתי לך:
לאו משום דגריע. דכי א"ל בית בביתי גריעותא הוא דגרוע שבבתיו קאמר דהא דאמר מראהו עלייה היינו דירה גרועה הכא נמי שור בשווריי הגרוע קאמר וקשיא למאן דאמר תורא בתוראי קאמר:
מעולה שבבתיו. הא דאמרן מראהו עלייה הא עלייה היינו מעולה שבבתיו ולא בית גרועה כל שהוא קאמר:
וכולן האחרים ימכרו לצרכי עולות ודמיהן חולין. אבל הן עצמן קדישי. והא הכא דכי אמר שור בשווריי דמיהן של אחרים הוי חולין אבל הן עצמן קדישי. ותיובתא דמאן דאמר הגדול שבהן הקדש דמסתברא דסבירא ליה דאחריני הוו הן עצמן חולין:
תרגומא הא דקתני דמיהן חולין אבל הן עצמן לא אשור הקדש שנתערב באחרים קאי. אבל היכא דאמר שור בשוריי הגדול הקדש והאחריני לא מיקדשי:

והא וכן קאמר דמשמע כל הנהו מילי דאמרינן בשור של הקדש שנתערב באחרים אמרינן נמי באמר שור בשווריי הקדש:
תרגומא אגדול. האי דקתני וכן אגדול קאמר דהכי קאמר בין היכא דאמר שור בשווריי ובין היכא דנתערב שור של הקדש בשל חולין הגדול שבכולן הקדש דלהך מילתא שוו ולא אכולהו:
ונפל אחד מבתיו מראהו נפול ואמר לו זה שנפל מכרתי לך:
[79] ואמאי אמרינן מראהו נפול ומת ליחזי הי נפל והי מית. כלומר אי מעולה שבבתיו נפל יכול לומר לו זו מכרתי לך ואי מובחר שבעבדיו מת יכול לומר לו זה מכרתי לך הואיל דאמר תורא בתוראי קאמר אלא ש"מ לא אמרינן תורא בתוראי:

דף קט.

לעולם גבי שוורים אמרי' תורא בתוראי קאמר וגבי לוקח ודאי אמרי' גרוע זבן ליה דיד בעל השטר על התחתונה דבכל דוכתא אמרינן דידו של בעל השטר על התחתונה:
השתא דאתית להכי דאמרי' יד בעל השטר על התחתונה. אפי' תימא עלייה דגריעותא דעלייה כל דהוא קאמר. ואפי' הכי גבי שור אמרי' תורא בתוראי קאמר. ולוקח שאני דידו על התחתונה:
ואם הקריבה בבית חוניו לא יצא. דדמי כמי שהקריבה בבמה:
ואם אמר הרי עלי עולה שאקריבנהו בבית חוניו אפי' הכי חייב להקריב במקדש. ואם הקריבו בבית חוניו יצא ידי נדרו:
הא מקטל קטליה. דהואיל דחוץ למקדש שחיט ליה דמי כאילו נוחרה דלאו הקרבה היא ואמאי יצא ידי נדרו:
אמר רב המנונא לפיכך יצא דדמי כמאן דאמר הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריותה והואיל דלא נתחייב באחרי' כי הקריבה בבית חוניו אינו חייב להביא במקדש אחריתי אבל חייב עליה משום שחוטי חוץ שהרי קרא לה שם עולה:
נזיר. בתמיהא קאמר. כמה דלא מייתי קרבנותיו לא מתכשר ביין וליטמא למתים:
אלא אמר רבא לא תימא על מנת שלא אתחייב באחריותה משום דקשיא נזיר אלא להכי יצא דאדם זה דאמר הרי עלי עולה להקריבו בבית חוניו לדורון נתכוין והכי קאמר אי סגיא כו'. כגון שרחוק מארץ ישראל הוא:

[79] שייך לדף קט ע"א

ורב המנונא אמר נזיר משום הכי יצא כדקאמר טפי לא מצינא לאיצטעורי וגבי עולה משום הכי יצא דנעשה כאומר על מנת שלא אתחייב באחריותה:
והקריבה בארץ ישראל. בגבולין דא"י שלא במקדש יצא וענוש כרת דמדקאמר יצא ידי נדרו ש"מ [דנעשה כאומר] ע"מ שלא אתחייב באחריותה דמשום דאין חייבין באחריותה יצא דלא איתחייב לאייתויי אחרינא וענוש כרת משום שחוטי חוץ הואיל דקרא לה שם זבח. דאי לדורון ולא לשום זבח לא הוה ענוש כרת:
שאקריבה במדבר. שלא בזמן משכן דומיא דבית חוניו והקריב בעבר הירדן יצא וכו'. כדאוקימנא ע"מ שלא אתחייב באחריותה:
ואין צורך לומר דבר אחר. דאם שמשו לעבודת כוכבים לא ישמשו במקדש. ותנא דמתני' סבר לה כר' יהודה דגמרא דבית חוניו לאו בית עבודת כוכבים:
כהני הבמות. זו עבודת כוכבים:
הרי אלו כבעלי מומין. דכהנים ששמשו בעבודת כוכבים ככהנים בעלי מומין דמו דחולקין ואוכלין במתנות כהונה ובחלק של שאר כהנים אבל אין מקריבין על גבי המזבח:
קרבנו. קרבן אחד שהקריב למזבח הוי לריח ניחוח דהורצה קרבנו אע"ג ששחט לעבודת כוכבים. דלא חשיב שחיטה שירות דהא כשרה בזר:
שגג בזריקה. דזרק לעבודת כוכבים בשוגג. קרבן אחד שמקריב לשום שמים ע"ג המזבח הוי ריח ניחוח:
או מכשול או עון. דבין ששימשו לעבודת כוכבים במכשול דהיינו שוגג. ובין בעון דהיינו מזיד לא יגש לכהן:
לר"נ מכשול דעון. כלומר אם נכשל במזיד לא הוי קרבנו תו ריח ניחוח אבל בשוגג הוי ריח ניחוח:
שכהן מתכפר ע"י עצמו. דאם חוטא יכול להקריב הוא עצמו קרבנו להתכפר בו דאפשר לומר וכפר הכהן על הנפש השוגגת מה ת"ל בחטאה בשגגה אלא הכי משמע וכפר הכהן בחטאה בשגגה בחטא שעשה בשוגג מכפר על נפשו של עצמו:
ובמאי. על איזה חטא מכפר על עצמו:
אילימא בשחיטה. דשגג בשחיטה לעבודת כוכבים אפי' שחט במזיד יכול להקריב קרבן דהא אמרן אין זה שירות:
אלא לאו דשגג בזריקה. וקאמר דמכפר ע"י עצמו. אלמא קרבנו ריח ניחוח:

לעולם היכא דשגג בשחיטה קא משתעי קרא ודקא אמרת אפי' מזיד נמי במזיד ודאי אין קרבנו ריח ניחוח דנעשה כומר לעבודת כוכבים דאע"ג דלאו שירות הוא מ"מ עבודה חשובה היא דבכלל ד' עבודות היא:

[80] במאי עביד לעבודת כוכבים אילימא דעבד בשוגג. מאי ושב דקאמר כי לא עבד במזיד שב ועומד הוא שלבו היה לעולם לשמים:

דף קט:

אלא מדאמר ושב פשיטא דבמזיד עבד:

אלא לאו בשחיטה. דשחט במזיד ושב קרבנו ריח ניחוח וכרב נחמן:

ורב ששת אמר לעולם בשחיטה ובשוגג והאי ושב דקאמר הכי קאמר אם שב מעיקרא הוא. דבשוגג עבד קרבנו ריח ניחוח:

והודה לעבודת כוכבים. דקבלו עליו לאלוה:

הך קמייתא. דשגג בזריקה:

דעביד ליה עבודה. דבכלל עבודה חשבינן לה. וכולהו נקיט אליבא דרב ששת:

מלברך בשם שלא בכנוי לפי שהיו יראים להזכיר השם כתיקונו שלא היו בוטחין בעצמן:

חוני בני ישמש תחתי בכהונה גדולה. דניחא ליה ביה משמעי:

אמר לו שמעי לחוניו:

אונקלי. מלבוש של אשה:

צלצול. אזור:

לאהובתו. לאשתו:

מה זה שלא ירד לה. שמעי שלא ירד לגדולה דמעולם לא היה כ"ג כך בא לתקלה זו דבנה חוניו עבודת כוכבים על ידו לפי שנתקנא שמעי בגדולה:

היורד לה. מי שיורד לגדולה עאכו"כ דלאחר שעלה אין מורידין אותו שלא יבא לידי תקלה:

לא קבל עליו חוניו להיות כ"ג. ואע"ג שרצה חוניו שיהא אחיו הגדול כ"ג נתקנא בו:

א"ל לשמעי. דחוניו היה חכם יותר משמעי:

בקשו להורגו שזילזל בכהונה:

כל המאורע. שאחיו לימדו כן:

כל הרואה אותו. כל מי שהיה פוגע בחוניו כשהיה בורח מראה באצבעו לאותן שהיו רצין אחריו ואמר עליו זהו:

[80] שייך לע"ב

יהיה מזבח לה'. דזהו מזבח שבנה חוניו לש"ש:
ומה זה שברח ממנה. דברח מן הגדולה שהרי לא רצה לקבל עליו הכהונה גדולה לפי שהיה אחיו גדול הימנו:
כך. דבא לפורענות כל כך דנתקנא בו לאחר שרצה שיהא כ"ג אעכ"ו דאין מורידין אותו לאחר שעלה שלא יבא כמו כן לידי תקלה:
הכי גרסינן בתחי' כל האומר עלי עולה מנחה. דכל המתנדב מתחילה להביא או עולה או מנחה אני מטיל עליו קומקמוס של חמין. כלומר הייתי דן אותו ברותחין דאסור לידור לכתחלה כדי שלא יבא לידי תקלה דשמא יקריבנו בבית חוניו ויהא ענוש כרת אלא בשתיקה יביא קרבנותיו ולא יהא נודר לכתחילה קודם שיקריבם. הוא הדין נמי לשאר קרבנות. לישנא אחרינא בתחי' כל האומר לי עלה בה אני כופתו לפני ארי. דר' יהושע בן פרחיה הוה נשיא וה"ק דקודם שעליתי לגדולה מי שהיה אומר לי עלה בה והיה נשיא הייתי כופתו לפני ארי עכשיו שעליתי כל האומר לירד ממנה אני מטיל עליו קומקום של חמין כלומר שהייתי מאבדו בידים:
ר"מ דאמר דבית חוניו הוה לשום עבודת כוכבים האי קרא דר' יהודה מאי עביד לה דמשמע דלש"ש בנה מזבח לה':
ומצא בני מלכים. חמשה בני מלכים מצא בתוך החיל. הדירן דהשביעין שלא יעבדו עבודת כוכבים והניחן חיים ואותן ה' מלכים בנו אותו מזבח לש"ש:
יהיו חמש ערים [בארץ מצרים] דאותן ה' מלכים וממלכות מצרים הן:

דף קי.

[81] ונשבעות בה' צבאות. שלא היו מזכירין שם עבודת כוכבים. והיינו דכתי' יהיה מזבח לה'. אבל אותו בית חוניו הוה לשם עבודת כוכבים:
כדמתרגם רב יוסף כו'. דהאי הרס משמע חרבה לשון הריסות והוי נמי כמו חרס שמש כדכתי' האומר לחרס ולא יזרח וכו':
איתאמר דהיא חדא מנהון. דקאמר נביא דאחת מאותן ערים שהיא נקראת בית שמש תהא נהרסת. כבנים דחכמים הן:
כבנות דנשים דעתן קלות עליהן וכן דעתן קל:
מצור ועד קרטיגני. מקומות. מכירין את ישראל. דיודעין בשבחן של ישראל שהיו חשובין ואין משתעבדים בהן כ"כ:

[81] שייך לדף קי ע"א

ואת אביהן שבשמים. שיש להן יראת שמים לכל אותן אומות ואותן אומות דמקרטיגני כלפי מזרח אין מכירין ומשעבדין בישראל ואינן יריאי שמים:
גדול שמי בגוים. אלמא דכל אומות יש להן יראת שמים:
א"ל רב לרב שימי. שימי את. אתה הוא זה שימי. לפי שלא היה רואהו משום דהוי ביה ברב מילי דחסידות שלא היה מגביה עיניו מן הארץ ולפניו היה מביט מרוב ענוה וזו אחת היתה ממדותיו. ורצו לנהוג במדה זו רב יוסף ורב ששת תלמידיו ונעשו סגי נהורין:
דקרו ליה אלהא דאלהא. היינו גדול שמי בגוים אבל אין יריאין אותו:
א"ר נחום האי מנחה טהורה זה הלומד תורה בטהרה בלא הרהור:
[82] דאותן שעומדין בבית ה' בלילות הוו כעובדי עבודה:
מזבח בנוי. והכי קאמר לעולם לא תיפסוק זאת מירשראל שלא יהא מזבח בנוי או למעלה או למטה:
כאילו הקריב עולה כו':
א"כ הכי איבעי ליה למכתב זאת התורה עולה ומנחה חטאת ואשם. דמשמע דדמי כאילו הקריב עולה ומנחה כו':
לא צריך. היינו ל' דלעולה דתורתו מכפרת עליו:
מאי דכתיב זאת תורת החטאת הרי כבר נאמר זאת התורה לעולה למנחה לחטאת ולאשם וכו' בתורת חטאת בסדר עבודת חטאת:
מאי קראה דאחד המרבה כו'. מתוקה שנת העובד אם מעט ואם הרבה יאכל. כלומר בשכר העבודה שעובד עבודה תמתיק שנתו עליו אם מעט ואם הרבה בין עבודה גדולה בין עבודה קטנה שכרו שוה:
ברבות הטובה רבו אוכליה מה כשרון לבעליה זהו הקב"ה שהוא חושב המרובה יותר מן המועט שאין נהנה לא מזה ולא מזה כדכתיב אם ארעב לא אומר לך. וחשוב לפניו הממעיט כמרבה ובלבד שיכוין לבו לשמים. וא"ת הרי כתוב אשה ריח ניחוח לה' הכל מפרש ליה [בזבחים ד' מו:] לשום אישים לשום ריח לשום ניחוח לשום מי שאמר והיה העולם:
בכל הקרבנות לא נאמר בהן ריח ניחוח לאל ולא לאלהים אלא לה'. שלא ליתן פתחון פה לבעל דין למינין לחלוק מדכתיב בהו בחד קרא לה' ובאידך לאלהים ש"מ ב' רשויות. אלא הכל לה':

[82] צ"ל אר"י אלו ת"ח וכו' דאותן ת"ח שעוסקין בתורה בלילה הוי כעומדין בבית ה' בלילות ועובדי עבודה.

לא אמרתי לכם זבוחו כדי שתאמר אעשה רצונו של מקום ויעשה רצוני כדי שיהא יעשה רצוני. שלא לרצוני אתם זובחים להנאתי אלא להנאתכם כדי שתתכפרו בהם:
לרצונכם זבוחו וקא מפרש האי לרצונכם זבוחו היינו לדעתכם זבוחו. לאפוקי מתעסק:
מנין למתעסק בקדשים. כגון שנתעסק לחתוך את התלוש וחתך מחובר אף האי כשרצה לחתוך דבר אחר ושחט הזבח מנין שהוא פסול:
בידינו הוא. דודאי מצוה היא:
לרצונכם מפרש לרצונכם היינו לדעתכם:
סליק פרקא וסליקא מסכת מנחות